

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SURİYE'DEN GÖÇLE GELEN ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceyda ŞENSİN

BURSA
2016

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SURIYE'DEN GÖÇLE GELEN ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceyda ŞENSİN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ömür SADIOĞLU

BURSA

2016

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

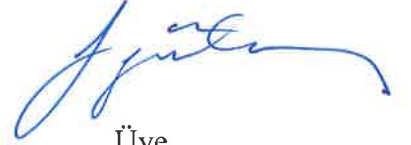
İlköğretim Anabilim Dalı 801330001 numaralı Ceyda ŞENSİN'in hazırladığı "Sınıf Öğretmenlerinin Suriye'den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili savunma sınavı 26.04.2016 günü saat 10:00-13:00 arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. Ömür SADIOĞLU

Uludağ Üniversitesi

Üye

Yrd. Doç. Dr. Filiz Gültekin

Uludağ Üniversitesi

Üye

Yrd. Doç. Dr. Gizem ENGİN

Ege Üniversitesi

Bilimsel Etiğe Uygunluk

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Ceyda şENSİN

28/03/2016

“Sınıf Öğretmenlerinin Suriye’den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” Adlı Tezin Ithenticate Raporu

[Document Viewer](#)

[Similarity Index](#)

4%

▷ **By: Ceyda Şensin**

SOURCES:

213 words / 1% - Internet from 16-Dec-2014 12:00AM

efad.uludag.edu.tr

100 words / < 1% match - Internet from 18-May-2015 12:00AM

www.edam.com.tr

74 words / < 1% match - Internet from 14-Jun-2015 12:00AM

www.unhcr.org.tr

55 words / < 1% match - Internet from 28-May-2015 12:00AM

antalya.meb.gov.tr

50 words / < 1% match - Internet from 10-Apr-2016 12:00AM

haberler.com

35 words / < 1% match - Internet from 09-May-2016 12:00AM

docplayer.biz.tr

33 words / < 1% match - Internet from 21-Apr-2016 12:00AM

kemalozerkan.com

30 words / < 1% match - Internet from 07-Jun-2015 12:00AM

egitim.bartın.edu.tr

27 words / < 1% match - Publications

[ÇANDAR, Habibe and ŞAHİN, Ali E. "Yapılandırıcı yaklaşımın sınıf yönetimine etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri", Hacettepe Üniversitesi, 2013.](#)

26 words / < 1% match - Internet from 09-Feb-2015 12:00AM

katalog.hacettepe.edu.tr

25 words / < 1% match - Publications

[SADIOĞLU, Ömür, BİLGİN, Asude, BATU, Sema and OKSAL, Aynur. "Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerileri", İletişim Hizmetleri, 2013.](#)

23 words / < 1% match - Internet from 08-Jul-2015 12:00AM

www.goc.gov.tr

23 words / < 1% match - Internet from 11-Jan-2016 12:00AM

www.akademi-haber.com

22 words / < 1% match - Internet from 06-Mar-2015 12:00AM

sportsstay.com

21 words / < 1% match - Publications

SADIOĞLU, Ömür, BATU, E Sema and BİLGİN, Asude. "Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri", Uludağ Üniversitesi, 2012.

20 words / < 1% match - Internet from 22-Jan-2015 12:00AM

www.orsam.org.tr

19 words / < 1% match - Publications

SEYDİ, Ali Rıza. "Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorumlunun çözümüne yönelik izlediği politikalar", Süleyman Demirel Üniversitesi, 2014.

19 words / < 1% match - Publications

DÜZKANTAR (UYSAL), Ayten. "ZİHİN

ENGELLİLERİN EĞİTİMİ

ANABİLİM DALI'NDA YÜKSEK LİSANS

YAPAN ÖĞRENCİLERİN, YÜKSEK

LİSANS EĞİTİMİ". Anadolu University Journal of Social Sciences/13030876_20100601

15 words / < 1% match - Publications

YILMAZ, Fatih and YILMAZ ALTUN, Seval. "Çokkültürlülük projesi: e-twinning uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

14 words / < 1% match - Internet from 19-Apr-2016 12:00AM

www.sorumadisi.com

14 words / < 1% match - Internet from 04-Dec-2014 12:00AM

tarama.mehmetakif.edu.tr

14 words / < 1% match - Internet from 14-Jun-2015 12:00AM

www.sosyolojidernegi.org.tr

12 words / < 1% match - Publications

PİLTEN, Pusat and PİLTEN, Gülbin. "Okul çağı çocuklarının oyun kavramına ilişkin algılarının ve oyun tercihlerinin değerlendirilmesi", Mersin Üniversitesi, 2013.

12 words / < 1% match - Publications

SARI, Mediha. "An investigation of high school students' participation in Extracurricular Activities", Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2012.

11 words / < 1% match - Internet from 01-Mar-2016 12:00AM

ufuk.academia.edu

11 words / < 1% match - Internet from 02-Jun-2015 12:00AM

www.gaziantepkentkonseyi.org.tr

10 words / < 1% match - Internet from 03-Feb-2016 12:00AM

ejercongress.org

10 words / < 1% match - Internet from 24-Jan-2015 12:00AM

www.yusufeliguvenlik.com

10 words / < 1% match - Internet from 04-May-2016 12:00AM

www.momentdergi.org

10 words / < 1% match - Publications

ÇORUHLU ŞENEL, Tülay and NAS ER, Sibel. "Fen ve teknoloji öğretmenleri için alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik bir hizmet içi eğitim

programından yansımalar: Trabzon örneği", Balıkesir Üniv. Necatibey Eğitim Fak., 2008.

9 words / < 1% match - Internet from 19-Jul-2015 12:00AM

library.cn.edu.tr

9 words / < 1% match - Internet from 25-Apr-2016 12:00AM

www.indieskriflig.org.za

9 words / < 1% match - Publications

TASKAYA, Serdarhan Musa and MUSTA, Muammer Celalettin. "SINIF ÖĞRETMENLERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ", Dicle Üniversitesi, 2008.

8 words / < 1% match - Internet from 25-Apr-2016 12:00AM

www.egitimbirsen.org.tr

8 words / < 1% match - Internet from 07-Oct-2015 12:00AM

anasayfahaberleri.com

8 words / < 1% match - Publications

TEYFUR, Mehmet. "The Evaluation of the Effect of Classroom Management Implementation in Constructive Learning Approach Applied by the Form Tutors", Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE), 2011

Yönergeye Uygunluk Onayı

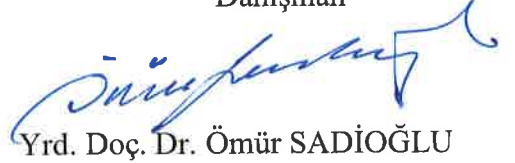
“Sınıf Öğretmenlerinin Suriye’den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi ” adlı Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Ceyda ŞENSİN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ömür SADIOĞLU

İlköğretim ABD Başkanı

Prof. Dr. Rıdvan EZENTAŞ

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASININ YAZIM KURALLARINA UYGUNLUĞU FORMU

Adı Soyadı / No	Ceyda Şenem / 801330001
Anabilim Dalı / Bilim Dalı	İlköğretim /
Programı (33.madde veya ÖYP ile Belirlenecek)	☒ Yüksek Lisans ☐ Lisans Sonrası Doktora ☐ Doktora ☐ 35.madde ☐ ÖYP

Tezin Başlığı/Adı	Türkçe	Sınıf Öğretmenlerinin Suriye'den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi
	İngilizce	The Evaluation Of Primary School Teachers' Views Regarding The Education Of Syrian Immigrant Students
Tezin Konusu	Suriye'den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerinde yaşadıkları günlüklerin belirlenmesi için öğretmen görüşleri alınması ve bu uygulamada iyileştirmeye gidilmek için öğretmen önerilerine yer verilmiştir.	

Kriter	Tez Kısımları ve Yazım Kuralları	Uygun	Uygun Değil
Format	- Belirli tür ve boyuttaki harflerde uyum	☒	☐
	- Tablo ve şekil yazıları	☒	☐
	- Metin başlıkları	☒	☐
	- İçindekiler	☒	☐
	- Kaynakça	☒	☐
	- Ekler	☒	☐
Numaralama	- Tablo ve şekil numaraları	☒	☐
	- Metin bölümleri	☒	☐
	- Ekler	☒	☐
Doğruluk	- Yöntem	☒	☐
	- Veriler	☒	☐
	- İstatistik	☒	☐
	- Dipnotlar	☒	☐
	- Kaynakça	☒	☐
	- Şekiller	☒	☐
Dil	- İfadelerin doğru kullanılıp kullanılmadığı	☒	☐
	- İfadelerin çok sık kullanılıp kullanılmadığı	☒	☐
Fil Zamanları	- Cümlelerdeki zamanların kontrolü	☒	☐
İmla Kuralları	- Tüm noktalama işaretlerinin kontrolü	☒	☐
Plan	- Metnin bütünlüğü	☒	☐
	- Bölümlerin dağılımı ve dengesi	☒	☐
Kısaltmalar	- Gerçekten gerekli mi?	☒	☐
	- İlk okunduğunda açıkça anlaşılıyor mu?	☒	☐
Tablo ve Şekiller	- Tablo ve şekil üzerindeki yazıların metinde tutarlılıkları	☒	☐

Tez çalışmamın, Tez Yazım Yönergesindeki kurallara uygun olarak yazıldığını taahhüt ederim.

Danışman
(Unvan, Ad Soyad, Tarih, İmza)
Yrd. Doç. Dr. Ömür Sadioğlu
28/03/2016

Önsöz

Savaş ve yıkım gibi nedenlerden yurtlarını terk etmek zorunda kalan insanların zorla yerlerinden ayrılmaları tarih boyunca tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. Suriyelilerin sığınmacılığında ise ancak sığınmacı çocukların cansız bedenleri kıyıya vurduğunda konu yeniden gündeme gelebilmiş ve Türkiye gibi birkaç ülkenin daha gündeminde yerini koruyabilmiştir. Suriyelilerin ülkemize sığınmasıyla birlikte ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda pek çok sorun yaşanmış ve bu durumdan da en çok etkilenenler şüphesiz çocuklar olmuştur. Suriyeli çocukların sığınmacılığının her aşamasında çeşitli iyileştirmeler yapılmalı ve bu çalışmalara devam edilmelidir. Bu çocukların yeterince eğitim almamaları veya bu süreçten tamamen mahrum kalmaları, ilerleyen yıllarda daha önemli ve ciddi sorunlarla karşı karşıya kalınması demektir. Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin ilkokula giden Suriyeli sığınmacı çocuklarla yaşanan sorunların belirlenmesi ve öğretmenlerin konuyla ilgili görüş ve önerilerinin alınmasını amaçlamış olup ülkemizde gerçekleştirilen bu uygulamanın iyileştirilmesine katkı sağlayacağı inancından yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir.

Bu tez çalışmasına değerli pek çok insanın önemli katkıları olmuştur. İlk teşekkürüm şüphesiz ki değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ömür SADIÖĞLU'na. Bana her koşulda sevgiyle destek olduğu, sabır ve anlayışla beni bilgilendirdiği ve yönlendirdiği için kendisine minnet borçluyum. Bu çalışmaya özveriyle vakit ayıran değerli hocama bana ve tezime harcadığı emek için teşekkürlerimi sunuyorum.

Kişisel ve mesleki gelişimimde çok önemli yere sahip olan Hatice ÇAĞLAR ÖZTEKE ve Yrd. Doç. Dr. Nermin BULUNUZ hocalarıma tez sürecimde de yanımda oldukları için ve Yrd. Doç. Dr. Gönül ONUR SEZER'e süreç boyunca soru ve önerileriyle çalışmayı geliştirdiği için sonsuz teşekkürler.

Çalışma sürecinde fikirlerini aldığım Hazal İŞCAN'a, Zeynep ÇELİKYAY'a, Dilara DEMİRBAŞ'a ve Şevket Burak TÜTER'e ve teknik konularda yaşadığım sorunların

özümünde özveriyle destek olan Ersel ERZURUM'a sonsuz teşekkürler. Yüksek lisans eğitimim boyunca bana hem maddi hem manevi destek olan Türk Eğitim Vakfı ailesine minnettarım.

Bu çalışmada gönüllü yer alan ve görüşlerini içtenlikle benimle paylaşan sınıf öğretmenlerine ve kendilerine ulaşmamı sağlayan yüksek lisans dönem arkadaşlarıma yürekten teşekkürler. Onlar olmasaydı bu çalışma gerçekleşmezdi.

Dualarını esirgemeyen aileme, özellikle bana duyduğu inanç ve güvenle anneme ve bana benden çok güvenen ablama minnettarım. Son olarak tezimle birlikte büyüyen yeğenim Alya'ya bana güç verdiği için kucak dolusu sevgilerimle birlikte teşekkür ediyorum.

Ceyda Şensin

Özet

Yazar : Ceyda ŞENSİN
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı : İlköğretim Ana Bilim Dalı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XVIII + 117
Mezuniyet Tarihi :
Tez : Sınıf Öğretmenlerinin Suriye'den Göçle Gelen Öğrencilerin
Eğitilerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Ömür SADIÖĞLU

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SURİYE'DEN GÖÇLE GELEN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mart 2011 itibariyle Suriye'de başlayan iç savaş sonucu güvenlikleri tehlikeye giren Suriyeliler, başta Türkiye'ye olmak üzere başka ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Türkiye'ye sığınan Suriyeli çocukların mevcut eğitim sistemimize dâhil olmalarını sağlayan uygulama ile birlikte bu öğrencilerin temel eğitim düzeyinde tüm yükü sınıf öğretmenleri yüklenmektedir. Bu nedenle bu uygulamanın aksayan yönlerinin belirlenmesinde ve çözüm üretilmesinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin derinlemesine incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Bursa ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı beş farklı okulda görev yapan ve sınıflarında Suriyeli öğrencisi olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 21 öğretmenle görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel

yöntemin kullanıldığı bu araştırmada yarı-yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler Nvivo 11 nitel veri analizi programı ile analiz edilmiş ve bu analizde tümevarım analizi tekniği kullanılmıştır.

Bulgular sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimize dâhil olmalarını sağlayan uygulamayla ilgili genel olarak olumsuz görüşlere sahip olduklarını ve öğretmenlerin bu süreçten duygusal olarak olumsuz etkilendiklerini ortaya koymuştur. Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunların genellikle bu öğrencilerin Türkçe bilmemelerinden kaynaklandığı belirlenmiş ve savaşın da etkisiyle problemlili davranışlar sergileyen Suriyeli öğrencilerin bu güçlükler nedeniyle akran ilişkilerinin de olumsuz etkilendiği ortaya çıkmıştır. Sınıf öğretmenlerinin uygulamada yaşanan güçlüklerle başa çıkmak için başta tercüman desteği olmak üzere pek çok desteğe daha ihtiyaç duydukları ortaya koyulmuştur. Sınıf öğretmenleri bu uygulamanın iyileştirilmesi için Suriyeli öğrencilerin ayrı eğitim ortamlarının olmasını, bu öğrencilere ve velilere zorunlu Türkçe kurslarının verilmesini, savaşın yıkıcı etkileri için bu öğrencilerin ve velilerinin psikolojik destek almalarını, öğretmenlerin kendilerine ise materyal desteğinin sağlanmasını önermektedirler.

Anahtar Sözcükler: Nitel veri analizi, öğretmen görüşleri, Suriyeli göçmen çocuklar

Abstract

Author : Ceyda ŞENSİN
University : Uludağ Üniversitesi
Department : Department of Primary Education
Type of the Thesis : Master's Thesis
The Number of Pages : XVIII + 117
Date of Graduation :
Thesis Title : The Evaluation of Primary School Teachers' Views
Regarding the Education of Syrian Immigrant Students
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Ömür SADIOĞLU

THE EVALUATION OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' VIEWS REGARDING THE EDUCATION OF SYRIAN IMMIGRANT STUDENTS

The Syrian people whose security was at risk because of the civil war breaking out in Syria in March 2011 had to take refuge in other countries, Turkey being in the first place. As the Syrian children taking refuge in Turkey have been included in the Turkish education system, the entire burden of these children at basic education level is on the shoulders of primary school teachers. In this regard, the purpose of this study is to make an in-depth examination of primary school teachers' views regarding this process to determine its halting points and produce solutions for them. To this end, interviews were carried out with 21 voluntary teachers working at five different schools in Bursa province that are affiliated with the Ministry of National Education and having Syrian students in their classes. Descriptive method, which is a qualitative research method, was used in this study. The data obtained

through semi-structured interviews were analyzed via Nvivo 11, which is a qualitative data analysis programme. Inductive analysis technique was employed in the analysis.

According to the findings, primary school teachers generally have negative views regarding the inclusion of Syrian students in the Turkish education system and they are negatively affected by this process in emotional terms. In general, the problems encountered in the education of Syrian students result from that they do not know Turkish and their relations with their peers are adversely affected by the problem behaviors they display because of the war. It was found out that primary school teachers need support (especially the support of interpreters) to deal with such problems. To have a better educational process, the primary school teachers recommend that separate educational environments be provided for Syrian students; compulsory Turkish courses be given to these students and their parents; psychological support be provided to these students and their parents to eliminate the destructive effects of the war; and material support be provided to teachers.

Key Words: Qualitative data analysis, teachers' views, Syrian immigrant children

İçindekiler

Bilimsel Etiğe Uygunluk	i
“Sınıf Öğretmenlerinin Suriye’den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” Adlı Tezin İthenticate Raporu	ii
Yönergeye Uygunluk Onayı.....	v
“Sınıf Öğretmenlerinin Suriye’den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” Adlı Tez Çalışmasının Yazım Kurallarına Uygunluğu Formu.....	v
Önsöz.....	vii
Özet	ix
Abstract	xi
Tablolar Listesi.....	xvii
Kısaltmalar Listesi.....	xviii
1. Bölüm	1
Giriş	1
1.1 Türkiye’deki Suriyelilerin Görüşleri	5
1.1.1 Türkiye’deki Suriyeli akademisyenlerin görüşleri.....	5
1.1.2 Türkiye’de kamplarda kalan Suriyelilerin görüşleri.....	6
1.2 Türkiye Vatandaşlarının Suriyelilere Dair Görüşleri.....	6
1.3 Amaç.....	8
1.4 Önem	9
1.5 Varsayımlar	9
1.6 Sınırlılıklar.....	9
2. Bölüm	10
Literatür	10
2.1 Yurt Dışında Yabancı Çocukların Eğitimi İçin Yapılan Düzenlemeler	10
2.2 Türkiye’de Suriyeli Öğrencilerle Yapılmış Çalışmalar.....	16
3. Bölüm	18
Yöntem	18
3.1 Araştırma Modeli.....	18
3.2 Çalışma Grubunun Belirlenmesi	19
3.3 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri	19
3.4 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	23
3.5 Verilerin Toplanması	24

3.6 Görüşme İlkeleri	26
3.7 Veri Analizi	27
3.8 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	28
3.8.1 İç geçerlik.....	28
3.8.2 Dış geçerlik.....	29
3.8.3 İç güvenirlik.....	29
3.8.4 Dış güvenirlik.....	29
4. Bölüm	30
Bulgular	30
4.1 Öğretmenlerin Suriyeli Öğrencilerin Mevcut Eğitim Sistemimize Yerleştirilmeleri Hakkındaki Görüşleri	31
4.1.1 Olumsuz görüş bildiren öğretmenler.....	31
4.1.2 Hem olumlu hem olumsuz görüş bildiren öğretmenler.....	34
4.1.3 Olumlu görüş bildiren öğretmenler.....	35
4.2 Veliler	35
4.2.1 Suriyeli veliler.....	35
4.2.2 Diğer veliler.....	40
4.3 İhtiyaç Duyulan Destekler	43
4.3.1 Tercümana ihtiyaç duyan öğretmenler.....	44
4.3.2 Rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyan öğretmenler.....	44
4.3.3 Bilgilendirmeye ihtiyaç duyan öğretmenler.....	44
4.3.4 Veli desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler.....	45
4.3.5 Materyal desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler.....	45
4.3.6 İhtiyaç duyulan diğer desteklere ilişkin görüşler.....	46
4.4 Suriyeli Öğrenciler	46
4.4.1 Suriyeli öğrencilerin etkinliklere katılım düzeyi.....	46
4.4.2 Suriyeli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin yoğun olarak yaşadıkları güçlükler	55
4.5 Suriyeli Öğrencilerde Savaşın Etkileri	65
4.5.1. Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin savaş geçmişleri hakkında bilgi düzeyleri	65
4.5.2. Suriyeli öğrencilerin savaştan etkilenme düzeyleri	67
4.6 Diğer Öğrenciler	72
4.6.1 Suriyeli öğrenciyi kabullenen öğrenciler.....	72

4.6.2 Suriyeli öğrenciyi kabullenmeyen öğrenciler.	74
4.7 Öğretmenin Etkilenme Durumu	75
4.7.1 Süreçten etkilendiğini belirten öğretmenler.	75
4.7.2 Bu süreçten etkilenmediğini belirten öğretmenler.	79
4.8 Yapılan Düzenlemeler	80
4.8.1 Düzenleme yapan öğretmenler.....	80
4.8.2 Düzenleme yapmayan öğretmenler.....	86
4.9 Okul Çalışanları Desteği.....	86
4.9.1 Müdür desteği.	86
4.9.2 Rehberlik hizmetleri desteği.	88
4.10 Öğretmenlerin Önerileri	91
4.10.1 Suriyeli öğrencilere uyum süreci programları sağlanması.....	92
4.10.2 Suriyeli öğrencilerin eğitim ortamlarına yönelik öneriler.....	94
4.10.3 Arapça bilen öğretmenlerin ders vermesi.	95
4.10.4 Suriyeli velilere yönelik öneriler.	96
4.10.5 Materyal desteğinin sağlanması.....	97
4.10.6 Sınıf öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim.....	97
4.10.7 Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilere sıcak tutum takınmaları.	98
5. Bölüm	99
Tartışma Ve Öneriler.....	99
5.1 Tartışma	99
5.1.1 Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimize dâhil olmaları hakkındaki görüşleri.	99
5.1.2 Aileler.	99
5.1.3 İhtiyaç duyulan destekler.	100
5.1.4 Suriyeli öğrenciler.....	100
5.1.5. Suriyeli öğrencilerde savaşın etkileri.....	101
5.1.6 Sınıftaki diğer öğrenciler.	101
5.1.7 Öğretmenin etkilenme durumu.	101
5.1.8 Yapılan uyarlamalar.	101
5.1.9 Yaşanan sorunlar.....	102
5.1.10 Okul çalışanları desteği.....	103
5.1.11 Öğretmenlerin önerileri.....	103
5.2 Öneriler.....	104

5.2.1 Uygulamaya yönelik öneriler.....	104
5.2.2 Sonraki araştırmalara yönelik öneriler.....	105
Kaynaklar	107
Ekler	112
Ek 1. Demografik Bilgiler	112
Ek 2. Görüşme Soruları	114
Ek 3. Sözleşme	116
Özgeçmiş	117

Tablolar Listesi

<i>Tablo</i>		<i>Sayfa</i>
1	Suriyeli Sığınmacı Kabul Eden Ülkeler.....	3
2	Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Özellikleri.....	16
3	Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Mevcudu, Suriyeli Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımı ve Yabancı Uyruklu Öğrenci Okutma Deneyimleri.....	18
4	Görüşme Takvimi.....	20

Kısaltmalar Listesi

- BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği/United Nations High
Commissioner For Refugees
- HİE : Hizmet İçi Eğitim
- MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
- PISA : Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı/Programme for
International Student Assessment
- TBMM: : Türkiye Büyük Millet Meclisi
- UNICEF : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu/United Nations International
Children's Emergency Fund

1. Bölüm

Giriş

Tarih boyunca dünya geneli göçten etkilenmiştir. Göç olgusu silahlı çatışmalar, doğal afetler, siyasal veya ekonomik sebeplerle çok sayıda insanın yaşadıkları yerleri terk etmesi şeklinde açıklanmış, buna göre göç kavramı, mültecileri, sığınmacıları, ekonomik göçmenleri, düzensiz göçmenleri ve çeşitli sebeplerle yerinden edilmiş insan gruplarını da kapsadığı belirlenmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015). Kara ve Korkut (2010) ise göçmen kavramını ülkesini gönüllü terk edip başka bir ülkeye o ülkenin izniyle göç eden kişiler şeklinde tanımlamıştır. Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek gerçekleştirdiği göç dış göç şeklinde tanımlanırken bir devlet içinde bir yerden başka bir yere yapılan göçe iç göç şeklinde tanımlanmaktadır (Sağlam, 2006). Özellikle uluslararası göçler, göçmenlerin yerleşilen ülkeye işgücü bakımından katkı sağlıyor olsa da, başka bir açıdan kaynak ülkelerde nitelikli işgücü kaybına sebep olmaları nedeniyle birden fazla ülkeyi etkilemektedir. Göç, göç edilen ülkenin hem nüfusunu hem de bileşimini önemli düzeyde değiştirmektedir. Göçmenler, gittikleri ülkenin toplumsal kurumlarıyla etkileşime girmek durumundadır. Bu durum göç edilen ülkedeki toplum için de geçerlidir (Şirin, 2011). Bir başka deyişle hem göç edenler hem de göç edilen bölgede yaşayanlar süreçten karşılıklı olarak etkilenmektedirler. Göç hareketleri, iyi organize edildiği durumlarda olumlu sonuçlanabileceği gibi başta kamu düzenine ve güvenliğine tehdit unsuru olmak üzere pek çok olumsuz sonucu da beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle göç yönetiminin etkili olmasını sağlayabilmek hayati derecede önem kazanmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015).

Göç olgusu yerleşilen yeni bölgeyi sosyal, kültürel, ekonomik alanlarda etkilediği gibi bu bölgelerin eğitim düzenlerine de etkisi vardır. Göçle gelen çocukların akademik başarısının düşük olduğuna ilişkin bir madde olduğunu, ancak bu durumun göçten değil sosyoekonomik

koşullardan kaynaklandığı ifade edilmiştir. (Fargues, 2014). Göç olgusu, mülteci ve sığınmacı kavramları ile sıkı bir ilişki içerisinde. Ülkesini gönüllü terk edip başka bir ülkeye o ülkenin izniyle göç eden kişiler için göçmen kavramı kullanırken, mülteci kavramı zorla yerlerini terk etmek zorunda kalan toplulukların oransal olarak önemli bir kısmına mülteci denir. Mülteci olarak kabul edilmeyi bekleyen kişilere ise sığınmacı denmektedir (Kara ve Korkut, 2010).

Türkiye özel konumu nedeniyle tarih boyunca göç hareketlerinin bir durağı olmuştur ve çok sayıda göçmene ev sahipliği yapmıştır. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye muhalefetinin mevcut Esad rejimine karşı silahlı mücadelesiyle başlayan iç savaşla birlikte can ve mal güvenlikleri tehlikeye giren Suriyelilerin 4 milyona yakını başka ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır (Yıldız, 2013). 2 Eylül 2015 tarihinde Bodrum'dan Yunanistan'a botla geçmeye çalışan Suriyelilerden 3 yaşındaki Aylan'ın kıyıya vuran cansız bedeni Avrupa ülkelerini mülteci kabulü konusunda harekete geçirmiştir (Kıyıya vuran mülteci çocuk cesedi infial yarattı, 2015). Buna göre kendi ülkelerine daha çok sayıda mülteci kabulü için harekete geçen Avrupalılar (İtalya'da göçmenler için çıplak ayaklı gösteri, 2015) sınırlarının kapanmaması ve kota konmaması noktasında devlet başkanlarının olumlu karar almasını sağladı. Son duruma göre Avrupa ülkelerinin kabul ettiği Suriyeli sayısı şu şekildedir (Hangi Avrupa ülkesi kaç Suriyeli kabul etti?, 2015):

Tablo 1.

Suriyeli Sığınmacı Kabul Eden Ülkeler

Suriyeli Sığınmacı Kabul Eden Ülkeler	
Suriyeli sığınmacı kabul eden Avrupa ülkeleri	Sığındıkları ülkelere göre Suriyeli sığınmacıların sayıları
İngiltere	140 kişi
Fransa	4.500 kişi
İsviçre	3.500 kişi
İsveç	1.200 kişi
Norveç	8.000 kişi (3 yıl için toplam)
Danimarka	140 kişi
Finlandiya	500 kişi
Almanya	100.000'den fazla kişi
Avusturya	4.500 kişi
Vatikan	2 aile
Macaristan	5.650 kişi
Amerika Birleşik Devletleri	1.500 kişi
Kanada	1.285 kişi
Avustralya	12.000 kişi

Suriyeli sığınmacıların girişini kabul eden bu ülkelerin eğitim politikalarını bu sığınmacılar için nasıl düzenleyeceklerine dair bir çalışmaya rastlanmamıştır. Lübnan'da ise Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi için UNICEF 2014 yılında 322 milyon dolar ödenek ayırmıştır. Bu ödenek, Milli Eğitim Bakanlığı'na eğitim-öğretim ortamlarının geliştirilmesi,

öğretmen eğitimi ve çocukların psikososyal gelişimini destekleyecek çocuk dostu ortamların geliştirilmesi için verilmiştir (United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF], 2014). Ayrıca aralarında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [BMMYK] ve Mercy Corps gibi pek çok uluslararası örgütle birlikte yerel örgütler de Suriyeli çocukların eğitimini desteklemektedir (Naufal, 2012).

Irak'ta Suriyeli sığınmacı çocukların okullara kabul sürecinde sorunlar çıktığından bu çocukların eğitiminde büyük karmaşalar ve kayıplar yaşanmaktadır. UNICEF bu sorunların aşılması için 84 milyon dolarlık bir bütçe ayırmış, bu bütçe ile uygun eğitim ortamlarının yaratılması, öğretmen eğitimi, teknik ve mesleki eğitim, yaşam becerileri eğitimi, sosyal uyum ve barış içinde yaşama becerilerinin kazandırılması, okul merkezli acil durumlara hazırlık ve müdahale eğitimleri verilmesi planlanmıştır. Aynı zamanda çocuk işçiliği ve istismarının önlenmesi hedeflenmiştir (UNICEF, 2014).

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye ilk girişleri ise 29 Nisan 2011 tarihinde 250 kişilik bir grup ile başlamış, sonraki zamanlarda şiddet olaylarının artmasıyla birlikte girişler devam etmiştir. Türkiye'nin izlediği açık kapı politikası sonucunda ülkeye kabul edilen Suriye vatandaşlarına tarafı olduğu 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi gereğince 'kitlesele sığınma' kategorisinde "geçici koruma" statüsü verilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2013; Yıldız, 2013). 22 Ekim 2014 tarihinde yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'nde Geçici Koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesele olarak veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda kamplarda veya kamp dışında kalan tüm Suriyelilere sağlığa erişim, eğitime erişim, sosyal yardıma erişim ve iş piyasasına erişim hakları verilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Bu doğrultuda Suriyeli sığınmacılara İçişleri

Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Şubesinin kontrolünde ikamet, barınma, iş, vb. hizmetler verilmektedir (Yıldız, 2013).

Suriyelilerin önemli bir bölümünü çocuk ve genç yaşta kiler oluşturmakta olup bu kesim Türkiye’de büyümekte ve bunların çoğunluğu eğitim alamasa da yaşam içinde Türkçeyi öğrenmeye başlamaktadır. Bu yerleşimin başarılı olunması halinde Türkiye’ye uzun vadede olumlu katkıların olacağı belirtilmiştir (Orhan ve Şenyücel Gündoğar, 2015).

1.1 Türkiye’deki Suriyelilerin Görüşleri

1.1.1 Türkiye’deki Suriyeli akademisyenlerin görüşleri. Türkiye’de yaşayan Suriyeli akademisyenler; Türkiye’de bu kadar uzun süre kalacakları düşünülmediği için Suriyelilere kısa soluklu yardımların (barınak/yiyecek...) yapıldığını, ancak uzun vadede eğitim meselesine el atılmadığından Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanamadığını belirtmişlerdir. Kamplarda kalan Suriyelilerin eğitimi için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan okullarla ilgili olumlu görüş bildiren bu akademisyenler, kamp dışında kalan Suriyeliler’in eğitim konusunda ise hiç yardım alamadıklarını, eksik belge gibi nedenlerden okullara kabul edilmediklerini, Türkçe öğrenme isteklerinin desteklenmediğini ve özellikle yükseköğrenime geçişte daha da sıkıntılar çıktığını ifade etmişlerdir. Aynı araştırmada Suriyeli akademisyenler öncelikli olarak Suriyelilerin artık Türk eğitim sisteminin bir gerçeği olduğunun kabul edilmesini; ardından meslek edindirme ve dil kursları düzenlenmesini talep etmişlerdir. Bunların haricinde, Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda, kamp alanları dışında nüfus olarak kalabalık oldukları yerlerde Suriyeliler için okullar açılmasını ve Suriyeli eğitimcilere de bu okullarda ders verme olanağının sağlanmasını, açılmasını istedikleri bu okulların ise resmiyet kazanmasını istediklerini dile getirmişlerdir. Bunların haricinde öğrencilerin Türkçe öğrenmelerine destek olacak çalışmalar yapılmasını ve öğrencilerin savaş nedeniyle yaşadıkları travmalar için psikolojik destek sağlanmasını talep etmişlerdir (Seydi, 2013).

1.1.2 Türkiye’de kamplarda kalan Suriyelilerin görüşleri. Şanlıurfa ili çadırkent ve konteyner kentinde kalan Suriyeli sığınmacılarla yapılan çalışmada Suriyeli mültecilerin kamp memnuniyetleri değerlendirilmiştir. Alan yetersizliği, sosyal hizmetlerin eksikliği, personelin ve idari kadronun olumsuz tavırları gibi her ne kadar farklı farklı alanlarda memnuniyetsizlikler belirtilmiş olsa da uygun koşullarda Türkiye’ye yerlemeyi isteyip istemedikleri sorulduğunda her üç kişiden biri evet demiştir. Buna bağlı olarak Türkiye’nin bu ihtimal dahilinde uzun vadede çeşitli düzenlemeler yapması gerektiği araştırmada vurgulanmıştır (Yıldız, 2013).

1.2 Türkiye Vatandaşlarının Suriyelilere Dair Görüşleri.

Hacettepe Üniversitesi Göç Ve Siyaset Araştırmaları Merkezi tarafından Türkiye’nin 18 ilinde yapılan Türkiye’nin Suriye Algısı temalı mülakatlar sonucu yayınlanan rapora göre, Suriyelilerin eğitimlerine devam etmesi gerektiğini söyleyen vatandaşlarımızın sayısı % 70’ten fazla iken; % 30’a yakını Suriyelilerin eğitim almalarını desteklememiştir. Suriyelilerin en büyük endişelerinden biri çocuklarının eğitim durumlarının yarım kalmasıdır. Başlangıçta misafirliklerinin kısa süreceği öngörülerek bu konuda çalışma yapılmamış olması ve eğitim dilinin Türkçe olması, Suriyeli çocukların eğitimlerine devam etmeleri noktasında sıkıntı yaratmıştır. Kamp içi ve dışı sivil toplum kuruluşları tarafından verilen revize edilmiş Suriye okul müfredatının okutulduğu sistem ise yeterli gelmemektedir (Erdoğan, 2014).

Suriyeli sığınmacılara Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2014/21 numaralı genelgesi kapsamında her ildeki İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından denetimi yapılan ilk ve ortaöğretimden ve geçici eğitim merkezlerinden ücretsiz yararlanma hakkı verilmiştir. Türk okullarında eğitime devam etmek isteyen Suriyeli sığınmacı çocukların kayıt işlemleri her ildeki İl Milli Eğitim Müdürlüğü altında kurulan İl Eğitim Komisyonu tarafından yapılmaktadır. İl Eğitim Komisyonlarının sorumlulukları; başvuran bu çocukları okullara yerleştirmek ve kabul edilecekleri sınıfı belirlemektir. Sınıf belirlemesi; öğrencinin kendi

ülkesinde ulaştığı eğitim seviyesini belirten belgeye dayanarak yapılır, bu belge yoksa öğrenci sözlü veya yazılı sınava alınır. Öğrencinin sınıf belirlemesi bu sınavlara ya da öğrencinin velisi ile yapılan görüşmeye dayanarak yapılır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014; BMMYK, 2015).

Suriyeli sığınmacı çocukların Türk okullarında eğitim alma fırsatı ile birlikte geçici eğitim merkezlerinde eğitim alma şansları da vardır. Geçici eğitim merkezleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2014/21 numaralı genelgesi gereğince kitlesel akından etkilenen il/ilçelerde milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet yürütmek üzere valilik oluru ile açılır. Bu merkezlerde verilen eğitimin amacı söz konusu genelgede kitlesel olarak ülkemize akın etmiş yabancı öğrencilerin, ülkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine devam edebilmelerini sağlamak, ülkelerine döndüklerinde veya eğitimlerine ülkemizde devam etmek istediklerinde yaşayabilecekleri sene kaybını önlemektir. Bu merkezlerde yürütülecek faaliyetler, uygulamada birlik sağlanabilmesi amacıyla Bakanlık tarafından özel olarak belirlenecek haftalık ders çizelgeleri ve öğretim programları ile düzenlenmektedir (T.C. Bakanlar Kurulu, 2014; BMMYK, 2015)

Geçici eğitim merkezleri kamplarda ve bazı kentsel alanlarda kurulmuştur. Kamplarda kalan çocukların kayıtları doğrudan kamp okullarına alınırken, kamp dışında yaşayanlar buldukları ildeki geçici eğitim merkezlerine kaydolmak için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurmalıdır. Bir Türk okuluna veya geçici eğitim merkezine kaydolmak için ikamet izni, geçici koruma kimlik belgesi veya Yabancı Tanıtma Belgesi sahibi olmak şarttır. Geçici koruma kimlik belgesi başvurusu yapıldığı fakat belgenin henüz alınmadığı durumlarda ise öğrenciler önce "misafir öğrenci" olarak kayıtları alınıp eksik belgeleri temin edildikten sonra okul kayıt statüleri yeniden düzenlenir. Suriyeli sığınmacı çocuklar, geçici eğitim merkezlerinde Arapça eğitim almaktadırlar. Sınıflarını başarılı bir şekilde tamamlayan çocuklara dönem sonunda katılım belgesi verilir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından

onaylanan tüm yabancı okul belgeleri, üniversite başarı belgeleri, dereceler, diplomalar ve diğer yeterlilikler, okullara ve yükseköğrenim kurumlarına erişim için kullanılabilir.

Türkiye’de üniversite eğitime başlamak isteyen her yabancı uyruklu öğrenci gibi, Suriye’den gelen bu öğrencilerin de her üniversite tarafından düzenlenen Yabancı Öğrenci Sınavı’nı (YÖS) geçtiğini belgelemesi gerekmektedir (BMMYK, 2015).

Bu araştırmada eğitim konusunda çeşitli imkanların sağlandığı Suriyeli öğrencilerin eğitimi sürecinde sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu görüşlere göre öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşadıkları sorunları belirtmelerine ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmalarına olanak sağlanmıştır.

1.3 Amaç

Bu araştırmanın amacı Bursa ilinde iki farklı ilçenin beş farklı okulunda görev yapan ve sınıflarında Suriyeli öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilerin mevcut eğitim sistemine dâhil olmalarını sağlayan uygulamaya yönelik yaşadıkları sorunlarını, görüşlerini ve önerilerini belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine dâhil olmalarını sağlayan uygulamaya ilişkin genel görüşleri nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimi sürecinde yoğun olarak yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin savaştan etkilenmeleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- Sınıflarında Suriyeli öğrencisinin olması sınıf öğretmenlerini nasıl etkilemektedir?
- Sınıf öğretmenleri Suriyeli öğrencilerin eğitimi sürecinde ne tür desteklere ihtiyaç duymaktadır?

- Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin ülkedeki eğitim sistemine dâhil olmalarını sağlayan uygulamanın iyileştirilmesine yönelik önerileri nelerdir?

1.4 Önem

Alan yazında sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşadıkları sorunlara, uygulamaya dair görüşlerinin ve çözüm önerilerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu yönüyle orijinal bir çalışma olan bu araştırma, temel eğitim düzeyinde Suriyeli öğrencilerle en çok vakit geçiren sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm önerileri sunması özelliği ile de işlevseldir. Bu araştırmanın, Suriyeli öğrencilerin sadece eğitim sistemimize yerleştirilmeleri yönünde yapılan uygulamaların iyileştirilmesine değil aynı zamanda mutlu bireyler olarak topluma kazandırılmaları için yapılacak çalışmalara da katkı sağlaması açısından gerekli ve önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5 Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin araştırmacıya verdiği cevaplarda içten olduğu varsayılmıştır.

1.6 Sınırlılıklar

Bu araştırma Bursa ilindeki beş okulda görev yapan 21 öğretmenle yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler veri toplama amacıyla sorulan görüşme sorularının kapsamı ile sınırlıdır.

2. Bölüm

Literatür

2.1 Yurt Dışında Göçle Gelen Çocukların Eğitimlerine Yönelik Araştırmalar

Göçmen öğrencilerin eğitimlerine yönelik yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde konuyla ilgili göçmen öğrencilerle ve okul yöneticileriyle çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde öğrencilerle yapılan çalışmalara (Kosheleva, Samofalova, Holtman ve Kopotilova, 2015; Nykiel-Herbert, 2010; Dooley, 2009; Taylor, 2008; Kohler ve Lazarin, 2007; Bulgan, 2007; Matthews ve Ewen, 2006; Manço, 2002; Rumbaut ve Cornelius, 1995) ve okul yöneticileriyle yapılan çalışmalara (Deveci ve Gürbüz, 2012) rastlanmıştır. Aşağıda yurt dışında ve yurt içinde göçmen öğrencilerin eğitim durumlarıyla ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Rusya'ya eğitim amacıyla göç eden Çinli üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada öğrencilerin Rusça'ya yeterince hakim olmamaları nedeniyle eğitim aldıkları üniversitelerden yeterli kalitede yararlanamadıkları belirlenmiştir. Bu güçlükleri önlemek için Rusya'da yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin eğitimlerine başlamadan önce üç aydan bir yıla kadar uzayabilen bir süreyle Rusça kursu almalarına yönelik uygulamalar bulunmaktadır (Kosheleva, Samofalova, Holtman ve Kopotilova, 2015).

Nykiel-Herbert (2010) ise Amerika'daki göçmen Iraklı çocukların eğitim sürecinde yaşanan sorunlar üzerine araştırma yapmıştır. Yaşanan sorunları aşma noktasında öğretmenin kolaydan zora doğru olacak şekilde etkinlikler düzenlediğinde göçmen çocukların başarıya ulaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Dooley (2009), Avustralya'daki göçmen Afrikalılar ile yaptığı çalışmada göçmenliğin iyi organize edildiğinde bir kültür zenginliği olduğunu ve yeterince iyi organize edilmediğinde ise kaotik ortamlara sebebiyet verebileceğini ortaya koymuştur.

Avustralya'daki Afrikalı göçmenlerin eğitimleri üzerine öğretmenlerle ve toplum

kuruluşlarıyla yapılan bu nitel çalışmada göçmenlerin yeni geldikleri yere yerleşme sürecinde okulların kilit rol oynadığı kabul edilmiş ve bu öğrencilere olumlu ve misafirperver davranışlar sergilenmesinin olumlu etkiler sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Taylor (2008) Avusturalya’da lise düzeyi göçmen çocuklarla yaptığı çalışmada çocukların yalnızca dil ihtiyaçlarının değil, diğer öğrenme ve duygusal ihtiyaçlarının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmada göçmen çocuklara yönelik çalışmalarda toplum kuruluşları ve okulların iş birliği içinde çalışmaları gerekliliğine değinilmiştir. Ayrıca bu süreçte aile katılımı ile desteklenmesinin önemi vurgulanmıştır.

Amerika’da eğitim alan Latinlerin eğitim süreçlerinde yaşanan sorunların araştırıldığı çalışma sonucunda Latin öğrencilerin okullara geç yazılıp mezun olmadan okulu bırakmaya eğilimli oldukları ortaya çıkmıştır. Latin öğrencilerin eğitim süreçlerinde yaşanan sorunları engellemek için bu öğrencilerin Amerikan kültürüne uyumunu sağlamak için öğrencilerin İngilizce öğrenmelerine ağırlık verilmiştir (Kohler ve Lazarin, 2007).

Bulgan’ın (2007) lise düzeyindeki öğrencilerle gerçekleştirdiği çalışma müzik dersinin göç edilen ülkeye olan uyuma etkisini ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya göre Almanya’da liseye devam eden Türk öğrencilerin göç edilen yeni ülkeye uyumunu kolaylaştırmak adına müzik dersinden faydalandığı ve olumlu sonuçlara ulaşıldığı belirlenmiştir.

Matthews ve Ewen (2006) okul öncesi eğitimin Amerika’da yaşayan göçmen çocuklar üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bu çalışmada Amerikalı çocukların okul öncesi eğitim aldıkları yaşlarda göçmen ailelerin çocuklarının aileleri veya akrabaları tarafından yetiştirilmeye eğilimli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada okul öncesi eğitimin göç edilen ülkeye uyum sürecini hızlandırmak adına öneminden yola çıkılmış ve göçmen ailelere çocuklarının okul öncesi eğitim veren kurumlarda eğitim almaları yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Avrupa’da yaşayan Türkler üzerine yapılan bir diğer çalışmanın örneklemini Belçika’daki Türk göçmen çocuklar oluşturmuştur. Türklerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde bazı anaokullarında ve ortaokullarda Türkçe dil dersleri verilmekte olduğu belirlenmiş, bunlara ek olarak yine bazı üniversitelerde de eğitim müfredatlarına Türk dil etkinliklerinin dâhil edildiği görülmüştür (Manço, 2002).

Rumbaut ve Cornelius (1995) tarafından Kaliforniya’da eğitimlerine devam eden ve göçmen çocuğu olan sekizinci ve dokuzuncu sınıf öğrencileri ile yapılan araştırmada devlet okullarında ikinci dil bilmeyen öğretmenlerin sayılarının az olmasının eğitimde adaptasyon sürecinin işlenişinde güçlüğe neden olduğu belirlenmiştir. Buna rağmen öğrencilerin not ortalamaları kıyaslandığında göçmen çocuklarının başarı düzeylerinin Amerika doğumlu öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Deveci ve Gürbüz (2012) tarafından yapılan araştırmada Danimarka’daki yaşayan ilkokul düzeyindeki Türk öğrencilerin eğitim süreçlerinde yaşanan sorunların belirlenmesini amaçlamıştır. Yaşanan sorunların belirlenmesinde bünyesinde Türk öğrenci bulunduran ilkokulların müdürleri ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin göç ettikleri ülkenin dilini bilmemelerine bağlı sorunlara, istenmeyen davranışların yaşandığına ve velilerin okul idaresiyle veya öğretmenlerle işbirliği yapamadığına ulaşılmıştır.

2.2 Türkiye’de Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine Yönelik Araştırmalar

Göçmen öğrencilerin eğitimlerine yönelik yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde konuyla ilgili rehber öğretmenlerle, velilerle, öğretmenlerle, göçmen öğrencilerle ve okul yöneticileriyle çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde öğrencilerle yapılan çalışmalara (Yiğit, 2015; Bozan, 2014; Metin ve Canbulat, 2013; Altıntaş, 2012; Alptekin, 2011; Polat Uluocak, 2009; Gün ve Bayraktar, 2008; Ekinci, 2008), sınıf öğretmenleriyle yapılan çalışmalara (Yiğit, 2015; Bozan, 2014;

Altıntaş, 2012; Tok, 2010), okul yöneticileriyle yapılan çalışmalara (Yiğit, 2015; Bozan, 2014; Altıntaş, 2012) rastlanmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra ve velilerle yapılan çalışmalara da (Bozan, 2014; Alptekin, 2011), okul rehber öğretmenleriyle yapılan çalışmalara (Tok, 2010) ve göç yaşamış bireylerle yapılan çalışmalara da (Şirin, 2011) rastlanmıştır. Aşağıda yurt dışında ve yurt içinde göçmen öğrencilerin eğitim durumlarıyla ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir.

Yiğit (2015) tarafından Kırşehir ve Nevşehir illerindeki sığınmacı çocukların eğitim durumları incelenmiştir. Bu amaçla 27 sığınmacı öğrenci, 28 öğretmen ve dokuz okul müdürüyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre sığınmacı öğrencilerde kültürel uyum sorunları ve Türkçe dil yetersizliğinden dolayı başarısızlık yaşamakta olduğu belirlenmiş, aynı zamanda sığınmacı çocukların ailelerinin çocuklara karşı ilgisizliği vurgulanmıştır.

Kocaeli’de iç göç yaşamış 214 altıncı sınıf öğrencileri ile yapılan nitel çalışmada bu öğrencilerin Türkçe dersi kapsamında noktalama işaretlerinde kullanmadaki başarı düşüklüğü tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda bu öğrencilerin yaşadıkları başarı düşüklüğünün ailedeki eğitim oranı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaşanan bu sorunu çözmek adına araştırma sonucunda ailelere konuşma ve yazma konusunda daha özenli olmaları önerilmiştir (Metin ve Canbulat, 2013).

Altıntaş’ın (2012) İstanbul Esenyurt’ta gerçekleştirdiği çalışmada iç göç nedeniyle eğitimde yaşanan sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç için ilköğretim okullarında görevli okul idarecileriyle, öğretmenlerle ve öğrencilerle görüşülmüştür. Bu araştırmanın sonucunda göç alan bölgelerdeki okullarda sınıf mevcutlarının hızlı artışına bağlı güçlükler yaşandığı belirlenmiştir. Göçle gelen öğrencilerde iletişim sorunlarının yaşanmasının yanında çeşitli disiplin suçlarına eğilim olduğu da ortaya çıkmıştır.

Alptekin (2011) tarafından Düzce’de sokakta çalışan 47 çocuk ve 38 aileyle yapılan çalışmada sokaklarda çalışan bu çocukların iç göç yaşamış çok çocuklu ailelerden geldikleri belirlenmiştir. Göç yaşantıları nedeniyle maddi durumlarında olumsuzluklar yaşayan ailelerin çocuklarının maddi destek sağlamak amacıyla sokaklarda çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma örnekleminde yer alan çocukların ikisi hariç hepsinin ilköğretim okullarında öğrenci olduğu belirlenmiştir. Ailelerin yardım kuruluşlarından beklentileri olduğu ve bu beklentileri arasında eğitim alanının da olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Antalya’daki iç göç yaşamış ve yaşamamış toplam 154 ilkokul öğrencisiyle karşılaştırmalı gerçekleştirilen nicel çalışmada iç göç yaşantısının okullara uyuma etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre iç göç yaşayan çocukların, göç yaşamamış çocuklara göre ruh sağlığı bozulma riskini daha fazla taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Hem bu öğrencilere hem de ailelerine yaşanan sorunun aşılması için okuldan ve göçmenlere hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarından rehberlik hizmetleri sağlanması önerilmiştir (Polat Uluocak, 2009).

Gün ve Bayraktar (2008) tarafından Mardin ve İzmir’de yaşayan toplam 305 ergenle yapılan çalışmada iç göç yaşamış grupların yaşam doyumlarının göç yaşamamış gruplara kıyasla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan bu sonuç göç yaşamış grupların ekonomik gelişmelerindeki olumsuzluklara bağlanmıştır. Ayrıca araştırmada göç yaşamış ergenlerde yaş arttıkça, yaşam doyumunda azalma görülmüştür. Bu durum yaşın ilerlemesiyle birlikte bilişsel becerilerin artmasına bağlanmış, bu nedenle de göç sürecinin getirdiği olumsuzlukların daha net algılanması şeklinde yorumlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda göç yaşamış ergenlerin sosyal destek ağlarında da daralma yaşandığı belirlenmiştir.

Ekinci’nin (2008) göçle gelmiş çocuklarla yapmış olduğu çalışmada çocukların kendilerini resimlerle ifade etme durumları incelenmiştir. Bu araştırmada göçe maruz kalmış

ve kalmamış toplam 110 resim çalışması araştırmacı tarafından alanlarında uzman kişilere yorumlatılmış ve yorumlar değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda göç yaşamış çocukların figürsel gelişimlerinin zayıf olduğu ortaya çıkmıştır ve bu yorumlara göre göç olgusunun çocukların resim yoluyla dışavurumlarında etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Bozan (2014) Antalya ilinde dördüncü sınıf öğretmenleri, dördüncü sınıf öğrencileri, velileri ve okul müdürleri ile gerçekleştirdiği görüşmelerle iç göç hareketinin eğitim üzerine etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu araştırma sonucunda okul idaresinin görüşlerine göre göçle gelen öğrencilerde disiplin sorunları yaşanmaktadır. Ayrıca bu öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğunu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında görüş bildiren öğretmenlere göre ise göçmen öğrencilerin velilerinin dil bilmiyor olmaları iletişim sorunlarına neden olmaktadır. Aynı şekilde Türkçeye yeterince hâkim olamayan bu öğrencilerin uyum sorunu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tok (2010) Mersin’de dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenleriyle ve okul rehber öğretmenleriyle gerçekleştirdiği anket çalışmasında göç alan okullarda eğitim gören öğrencilerin yaşadığı öğrenme güçlüklerini belirlemeye çalışmıştır. Bu araştırmanın bulguları öğretmen görüşlerine göre belirlenmiş olup araştırma sonucunda öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin ve cinsiyetlerinin bu öğrencilerin eğitim durumlarında yaşanan güçlükleri belirlemede önemli farklılıklara neden olabileceğine ulaşılmıştır.

Şirin (2011) 1989’da ülkemize göç eden Bulgaristan göçmenleri üzerine yaptığı çalışmada, yaklaşık 2000 göçmen çocuğa bakanlıkça parasız yatılı okullar eğitim fırsatı sağlandığına değinmiştir. Araştırmacı Türkçeyi bilseler de okuma yazma desteği sağlamak için eğitim öğretim süreci başlamadan önce bu öğrencilere Türkçe kursları verildiğini, bu durumun Bulgar göçmenlerinin Türkiye’ye uyum sağlamalarını sağlayan faktörlerden biri olduğunu ifade etmiştir.

2.3 Türkiye’de Suriyeli Öğrencilerin Eğitimlerine Yönelik Araştırmalar

Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine yönelik yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise konuyla ilgili öğretmenlerle, öğretmen adaylarıyla ve Suriyeli öğrencilerle çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde sınıf öğretmenleriyle yapılan çalışmalara (Er ve Bayındır, 2015; Arabacı, Başar, Akan ve Göksoy, 2014), okul öncesi öğretmenleriyle yapılan çalışmalara (Mercan Uzun ve Bütün, 2016), öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmalara (Karakuş ve Göktuna Yaylacı, 2015) ve Suriyeli öğrencilerle (Sezgin ve Yolcu, 2016) çeşitli araştırmalar rastlanmıştır. Aşağıda yurt içinde Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarıyla ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir.

İzmir’de görev yapan sınıf öğretmenleriyle yapılan anket çalışmasında ise (Er ve Bayındır, 2015) araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli öğrenciler Türkçe bilmedikleri için kendileriyle iletişim kuramadıklarına, bu öğrencilerin eğitiminde yetersiz olduklarına ve hizmet içi eğitim almaları gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kamplarda kalan Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarının analizini içeren çalışmada (Arabacı, Başar, Akan ve Göksoy, 2014), yaşanan sorunların birden fazla nedene bağlandığı görülmüştür. Öğretmenlerin görüşleri ağırlıklı olarak okul idaresinin konuyla ilgili tecrübesinin olmaması, öğrencilerin savaş geçmişleri nedeniyle travma yaşıyor olmaları, veli ilgisizliği, rehberlik hizmetleri eksikliği, kültür farklılığından doğan güçlükler, müfredatların uyuşmaması ve materyal eksiklikleri temaları üzerine bildirilmiştir.

Samsun’da Suriyeli öğrencileri olan okul öncesi öğretmenlerle yapılan nitel çalışmaya göre araştırmaya katılan öğretmenler Suriyeli öğrencilerin uyum sorunları yaşadıklarını belirtmiştir. Yaşanan en büyük güçlüğün sığınmacı çocukların Türkçe bilmiyor olması ve buna bağlı sosyal yalıtılmışlık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Mercan Uzun ve Bütün, 2016).

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencileriyle yapılan nitel çalışma sonucu Suriyeli sığınmacılara ilişkin birbirlerinden farklı görüşler elde edilmiştir. Araştırmaya

katılan öğrencilerin çoğu Suriyeliler ile iş arkadaşı olabileceklerini ifade ederlerken neredeyse tamamı kendi çocuklarını sığınmacılarla aynı sınıfa yollamaktan rahatsızlık duymayacaklarını belirtmiştir (Karakuş ve Göktuna Yaylacı, 2015).

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerle gerçekleştirilen çalışma sonucunda Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerden kültürel olarak farklı olmadıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler Türkiye'deki eğitim düzeylerin gelişmişliğini yakından takip ettiklerini ve Türkiye'de eğitim almalarının hayalleri olduğunu ifade etmiştir. Araştırmada Suriyeli öğrencilerin buldukları ortama uyum sağlamak için çaba gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Sezgin ve Yolcu, 2016).

Yapılan bu çalışmalar Suriyeli öğrencilerin eğitim yaşantılarında güçlük yaşadıklarını göstermektedir. Yaşanan bu güçlükleri önlemek için çeşitli destek hizmetlerinin alınması gerektiği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalar ve sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimlerindeki rolü dikkate alındığında, sınıf öğretmenlerinin konuyla ilgili yaşadıkları sorunların belirlenmesinin, görüş ve önerilerinin alınmasının Suriyeli öğrencilerin eğitime katkı sağlayacağı inancı bu araştırmanın çıkış noktası olmuştur.

3. Bölüm

Yöntem

Bu bölümde yapılan araştırmanın modeli, seçilen çalışma grubunun belirlenmesi, veri toplama süreci, verilerin analizinde yürütülen işlemler ve görüşme formunun uygulanması ile ilgili açıklamalar ele alınmıştır.

3.1 Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri içinde betimsel yöntem kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden toplanan veriler tümevarım analizi ile analiz edilmiştir. Nitel araştırma, araştırmacının olay ve olguları yakından izleyip katılımcı bir tavır geliştirdiği ve örüntülerin ortaya çıkarıldığı bir araştırma yöntemidir. Derinlemesine betimleme yapabilmek için verilerin araştırmacı tarafından öznel bakış açısıyla analiz edilmesi gerekmektedir. Yorumlama yapabilmek için araştırılan konu derinlemesine, ayrıntılı ve gerçekçi bir şekilde incelenmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Nitel araştırmalarda veriler, görüşme, gözlem ve doküman analizi biçimlerinde toplanır. Bu araştırmada veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme tekniği sayesinde görüşülen kişilerin bakış açısı hakkında derinlemesine bilgi toplanabilir. Görüşmeler; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olmak üzere üç şekilde sınıflandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı tarafından önceden belirlenen soruların görüşülen kişinin istediği derinlikte cevaplamasına olanak sağlar. Bireylerin konuşmaya olan eğilimi ve anket doldurmayı veya işaretlemeyi tercih etmemeleri görüşmelerde soruların cevaplanma oranının yüksek olmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Bu çalışmanın verileri, sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemimize dahil olmalarına dair görüşlerini, uygulamada yaşanan sorunları, süreçten nasıl

etkilendiklerini, gereksinimlerini ve bu yöndeki önerilerini ayrıntılı bir şekilde belirlemeye fırsat sağlayan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanmıştır.

3.2 Çalışma Grubunun Belirlenmesi

Araştırmaya katılan öğretmenlerin belirlenmesi için öncelikle araştırmacının öğrenimini sürdürdüğü Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Bölümü diğer yüksek lisans öğrencileri ile görüşülerek kendi çalıştıkları okullarda görev yapan diğer öğretmenlere ulaşılması planlanmıştır. Bunun için Bursa ilinde farklı okuldan toplam 36 öğretmen ile yüz yüze iletişime geçilip araştırmanın amacından bahsedilmiş ve kendilerinin bu araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Bu öğretmenlerin 23 tanesi araştırmaya katılmayı kabul etmiştir.

Araştırmacı ön görüşme yaptığı bu 23 öğretmenle daha sonra yüzyüze olmak üzere tekrar görüşerek bir görüşme yeri ve saati istemiştir. Bu öğretmenlerden biriyle görev yeri değiştiği için bir diğer öğretmenle ise öğretmenin kendisi son anda görüşme yapmaktan vazgeçtiği için kendileriyle görüşme gerçekleştirilememiştir. Sonuç olarak bu çalışmada toplam 21 öğretmenle görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.3 Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Araştırmaya 2014-2015 öğretim yılında Bursa ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda görev yapan toplam 21 öğretmen gönüllü olarak katılmıştır. Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin özellikleri yer almaktadır.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Özellikleri

Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Özellikleri							
No	Kod	Görev Yeri	Yaş	Mesleki Deneyim (Yıl)	Mezun Olduğu Okul	H.İ.E.	Eğitim Verdikleri Sınıf Düzeyi
1	Didem	Bursa/ Osmangazi	41-50	21 ve üzeri	Eğt.Yük.Ok.	Hayır	3
2	Salih	Bursa/Osmangazi	51 ve üzeri	21 ve üzeri	Eğt.Enst.	Hayır	4
3	Gamze	Bursa/Osmangazi	51 ve üzeri	21 ve üzeri	Sınıf Öğr.	Hayır	2
4	Emel	Bursa/Osmangazi	31-40	11-20	Sınıf Öğr.	Hayır	1
5	Ayşe	Bursa/Osmangazi	31-40	11-20	Sınıf Öğr.	Hayır	2
6	Ercan	Bursa/Osmangazi	31-40	11-20	Sınıf Öğr.	Hayır	1
7	Hikmet	Bursa/Yıldırım	20-30	1-5	Sınıf Öğr.	Hayır	1
8	Melis	Bursa/Osmangazi	41-50	21 ve üzeri	Sınıf Öğr.	Hayır	3
9	Nilay	Bursa/Osmangazi	51 ve üzeri	21 ve üzeri	Türkçe	Hayır	4
10	Kemal	Bursa/Osmangazi	51 ve üzeri	21 ve üzeri	Eğt.Yük.Ok.	Hayır	3
11	Halim	Bursa/Yıldırım	51 ve üzeri	21 ve üzeri	Sınıf Öğr.	Hayır	4
12	Mehmet	Bursa/Yıldırım	31-40	11-20	Sınıf Öğr.	Hayır	2
13	Tuğba	Bursa/Yıldırım	41-50	11-20	Jeofizik Müh.	Hayır	1
14	Hakan	Bursa/Yıldırım	51 ve üzeri	21 ve üzeri	İngilizce Öğr.	Hayır	1
15	Ali	Bursa/Yıldırım	31-40	11-20	Fizik Öğr.	Hayır	2
16	Nihan	Bursa/Yıldırım	41-50	11-20	Astr. ve Uzay Bil. (Mat Öğr.)	Hayır	1
17	Bilge	Bursa/Yıldırım	20-30	6-10	Sınıf Öğr.	Hayır	1
18	Zeynep	Bursa/Yıldırım	31-40	11-20	Sınıf Öğr.	Hayır	1
19	Ayhan	Bursa/Yıldırım	20-30	1-5	Sınıf Öğr.	Hayır	2
20	Kamil	Bursa/Yıldırım	20-30	6-10	Sınıf Öğr.	Hayır	4
21	Gürkan	Bursa/Yıldırım	31-40	6-10	Sınıf Öğr.	Hayır	1

Tablo 1’de araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 12’si Yıldırım’a bağlı olmak üzere üç farklı okulda, dokuzu ise Bursa’nın Osmangazi ilçesine bağlı iki farklı okulda görev

yapmaktadırlar. Sınıf öğretmenlerinin yedisinin 31-40 yaşları arasında olduğu, altısının 51 yaşın üzerinde olduğu, dört öğretmenin 20-30 yaşları arasında ve tekrar dört öğretmenin 41-50 yaşları arasında olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki deneyimlerine bakıldığında, sekiz öğretmenin 11-20 yıl arası ve tekrar sekizinin 21 yıl ve üzeri mesleki deneyim sahibi oldukları, üç öğretmenin 6-10 yıl arası, iki öğretmenin ise 1-5 yıl arası mesleki deneyime sahip olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin 16'sı sınıf öğretmenliği mezunu iken, biri Türkçe bölümü, biri Jeofizik Mühendisliği, biri Fizik Öğretmenliği, biri İngilizce Öğretmenliği mezunu olup hepsi Sınıf Öğretmenliği yapmaktadır. Yine biri Astronomi ve Uzay Bilimi mezunu olup aldığı formasyonla Matematik Öğretmenliği diploması almış ve branşlar arası geçişle Sınıf Öğretmenliği yapmaya başlamıştır. Öğretmenlerin hiçbiri Suriyeli öğrencilerin eğitimine dair hizmet içi eğitim almamıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin dokuzu 1. sınıf, beşi 2. sınıf, dördü 4. sınıf, üçü ise 3. sınıflara eğitim vermiştir.

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Mevcudu, Suriyeli Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımı ve Yabancı Uyruklu Öğrenci Okutma Deneyimleri

Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Mevcudu, Suriyeli Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımı ve Daha Önce Yabancı Uyruklu Öğrenci Okutma Tecrübeleri

No	Kod	Sınıf Mevcudu	Suriyeli Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı		Daha Önce Yabancı Uyruklu Öğrencisi Oldu mu?
			Kız	Erkek	
1	Didem	33	-	2	Hayır.
2	Salih	22	-	2	Hayır.
3	Gamze	22	1	1	Hayır.
4	Emel	21	1	1	Hayır.
5	Ayşe	23	3	-	Hayır.
6	Ercan	24	2	1	Hayır.
7	Hikmet	29	5	1	Hayır.
8	Melis	27	3	1	Hayır.
9	Nilay	29	1	2	Kazak öğrenci
10	Kemal	28	2	1	Anne-baba Türk fakat Hollanda doğumlu öğrenci
11	Halim	37	1	-	Hayır.
12	Mehmet	32	1	-	Hayır.
13	Tuğba	30	-	1	Hayır.
14	Hakan	28	-	1	Hayır.
15	Ali	34	1	-	Hayır.
16	Nihan	30	-	1	Hayır.
17	Bilge	29	1	-	Hayır.
18	Zeynep	27	3	1	Hayır.
19	Ayhan	32	-	1	Hayır.
20	Kamil	35	1	-	Hayır.
21	Gürkan	28	-	1	Hayır.

Sınıf öğretmenlerinin sınıf mevcutları incelendiğinde on öğretmenin 26-30, beşinin 20-25, dördünün 31-35 arası öğrencisi ve birinin 37 öğrencisi olduğu görülmektedir.

Sınıflarındaki Suriyeli öğrenci sayıları incelendiğinde on bir öğretmenin bir, dört öğretmenin iki, dört öğretmenin üç, iki öğretmenin dört ve bir öğretmenin altı Suriyeli öğrencisi vardır.

Daha önce yabancı uyruklu öğrenciye eğitim verme tecrübesi olan yalnızca iki öğretmen bulunmaktadır. Nilay Öğretmen aslen Türkçe Bölümü mezunu olup daha önce Kazakistan'dan gelen öğrenciye öğretmenlik yapmıştır. Kemal Öğretmen ise, yedi yıl önce 5. sınıfları okuturken anne-babası Türk fakat Hollanda doğumlu bir öğrencisi olduğunu ancak kültür çatışması yüzünden bir dönemin sonunda bu öğrencinin okuldan ayrıldığını bildirmiştir.

3.4 Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla toplanan veriler, sınıfında Suriyeli öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin eğitim durumlarına ilişkin görüşlerini almak amacıyla oluşturulmuştur. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan görüşme sorularına, öğretmenlerin kişisel bilgilerini elde etmek amacıyla demografik bilgi formu da eklenmiştir.

Konuyla ilgili olarak Uludağ Üniversitesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim üyesi olan beş farklı akademisyenden görüşme formundaki soruların açık ve anlaşılır olup olmaması, araştırılan konuyu kapsayıp kapsamaması ve araştırılan verileri kapsamaması açılarından kontrol etmeleri istenmiştir. Sonuçta uzmanlar tarafından soru maddelerinin geçerliliği saptanmış ve yeterli görülmüştür. Görüşme sorularını sınamak amacıyla 6-10 yıl arası mesleki deneyimi olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nda sınıf öğretmeni olarak çalışan bir sınıf öğretmeniyle pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşme; araştırmacının danışmanı tarafından da dinlenmiş ve görüşme sorularından bazılarının görüşme yapılan kişi tarafından getirilen önerileriyle düzenlenmesine karar verilmiştir. Örneğin; Demografik Bilgiler Formu'nda bilgilerin numaralandırılması önerisi uygulamaya

konmuştur. Ayrıca; akışa uygun olması adına, kaçınıcı sınıflara öğretim verildiği sorusundan sonra sınıf mevcudu sorulması olarak değişiklik yapılmış, ayrıca Suriyeli öğrencilerin mevcudunun sorulmasının akabinde de daha önce yabancı uyruklu öğrencileri olup olmadığı sorulmasının daha uygun olacağı belirlenmiş ve bu düzenlemeler yapılmıştır.

3.5 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması, nitel veri toplama tekniklerinden biri olan yarı-yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Veriler, 2 Nisan-8 Mayıs 2015 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmaya katılan her bir öğretmene kod isim verilerek görüşmeler yapılmış ve her öğretmene önceden hazırlanmış 25 adet soru sorulmuştur. Yapılan görüşmeler 3 ile 22 dakika arasında sürmüş ve görüşmelerden 108 sayfalık veri elde edilmiştir. Aşağıdaki tabloda öğretmenlerle yapılan görüşmelerin tarihleri, süreleri ve yerleri yer almaktadır.

Tablo 4

Görüşme Takvimi

Görüşme Takvimi					
No	Kod	Görüşme Tarihi	Görüşme Saati	Görüşme Süresi	Görüşme Yeri
1	Didem	02.04.2015	13:02	16 dk. 52 sn.	Öğretmenler odası
2	Salih	02.04.2015	13:21	15 dk. 35 sn.	Öğretmenler odası
3	Gamze	02.04.2015	15:13	09 dk. 25 sn.	Kendi sınıfı
4	Emel	02.04.2015	17:02	13 dk. 34 sn.	Kendi sınıfı
5	Ayşe	06.04.2015	14:06	09 dk. 23 sn.	Kendi sınıfı
6	Ercan	06.04.2015	18:15	14 dk. 36 sn.	Öğretmenler odası
7	Hikmet	07.04.2015	11:17	16 dk.	Üniversite kafeteryası
8	Melis	09.04.2015	13:32	18 dk. 49 sn.	Okulun kütüphanesi
9	Nilay	10.04.2015	10:35	09 dk. 26 sn.	Kendi sınıfı
10	Kemal	10.04.2015	11:10	12 dk. 16 sn.	Okul toplantı odası
11	Halim	15.04.2015	13:02	14 dk. 28 sn.	Öğretmenler odası
12	Mehmet	15.04.2015	13:47	11 dk. 43 sn.	Öğretmenler odası
13	Tuğba	15.04.2015	14:31	07 dk. 42 sn.	Veli-Öğretmen Görüşme Odası
14	Hakan	15.04.2015	15:16	05 dk. 15 sn.	Veli-Öğretmen Görüşme Odası
15	Ali	15.04.2015	16:02	03 dk. 25 sn.	Veli-Öğretmen Görüşme Odası
16	Nihan	15.04.2015	16:47	12 dk. 37 sn.	Öğretmenler odası
17	Bilge	06.05.2015	13:03	18 dk. 18 sn.	Kendi sınıf + Mola yeri
18	Zeynep	06.05.2015	17:06	11 dk. 27 sn.	Kendi sınıfı
19	Ayhan	06.05.2015	18:01	16 dk. 19 sn.	Öğretmenler odası
20	Kamil	08.05.2015	14:36	22 dk. 44 sn.	Okulun kütüphanesi
21	Gürkan	08.05.2015	17:11	12 dk. 06 sn.	Öğretmenler odası

Araştırmacı, görüşme öncesinde kendisinin Uludağ Üniversitesi Eğitim Enstitüsü İlköğretim Bölümü yüksek lisans öğrencisi olduğunu ve araştırmayı yüksek lisans tezi için yaptığını tekrar etmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacının Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına dair sınıf öğretmenlerinin görüşlerini almak olduğunu ve yapılan görüşmelerin araştırma verilerini oluşturacağını ifade etmiştir.

Görüşmelerin hepsi araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Her görüşme öncesinde araştırmacı tarafından hazırlanan sözleşme katılımcılara verilmiş ve katılımcılar sözleşmeyi okuyup imzaladıktan sonra görüşmeler yapılmıştır. Bu sözleşme sayesinde katılımcılar, araştırmanın hangi koşullar altında gerçekleşeceğinden haberdar olduklarını ve bu koşulları kabul ettiklerini; araştırmacı ise verdiği tüm sözleri yerine getireceğini kabul etmiştir. Araştırmacı; katılımcılara görüşme süresince verdikleri bilgilerin gizli kalacağını, elde edilen bilgilerin bu araştırmanın dışında başka bir amaçla kullanılmayacağını ve araştırma sonuçlarını yazarken katılımcıların isimleri yerine kendileri için belirlenen kod isimler kullanacağını ifade etmiştir. Katılımcılara soruların araştırmacı tarafından sorulacağı, istenirse soruların tekrar okunabileceği ve soruların yeterince açık olmaması durumunda açıklama yapılabileceği araştırmacı tarafından sözlü olarak ifade edilmiş, görüşme sırasında ses kaydı yapılmak istendiği bir kez daha ifade edilmiştir. Araştırmanın herhangi bir sürecinde çalışmadan ayrılacakları ve bunun için bir yaptırım uygulanmayacağı da belirtilmiştir. Görüşme sırasında katılımcılara sorulan sorular önceden hazırlanmış olup Ek 2’de verilmiştir.

3.6 Görüşme İlkeleri

Görüşmelerde katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılmalarına dikkat edilmiştir. Görüşülen bireylere isimlerinin gizli tutulacağı, elde edilen verilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı ve başkalarıyla paylaşılmayacağı ifade edilmiştir.

Görüşme soruları belirlendikten sonra belirli bir sıraya konmuş ve soruların belirlenen bu sıra ile sorulmasına karar verilmiştir. Fakat soruların yanıtlanması esnasında sorulan soru ile birlikte başka bir sorunun yanıtı da yeterli ölçüde verilmiş ise, o sorunun tekrar sorulmamasına karar verilmiştir.

Görüşme esnasında soruları yanıtlayan katılımcılara hiçbir şekilde müdahale edilmemesine karar verilmiş ve bu durum katılımcıların rahat bir şekilde görüş bildirmelerine

fırsat sağlanmıştır. Öğretmenin soruyu yanlış anlayıp buna göre cevap verdiği durumlarda araştırmacının aynı soruyu başka bir ifadeyle yeniden sormasına karar verilmiştir. Ancak katılımcının aynı soruya tekrar konu dışı yanıt verdiği durumda herhangi bir müdahale edilmemesi ve katılımcıların düşüncelerini özgürce ifade etmelerine izin verilmesi uygun bulunmuştur. Bunların haricinde, katılımcılar görüşme esnasında sorulara açıklık getirilmesini isterlerse araştırmacının katılımcıları yönlendirmeyecek şekilde önceden belirlenen açıklamaları yapmasına karar verilmiştir. Araştırmacı, görüşmeler esnasında kendisi ile görüşülen öğretmene ismi ile hitap etmesi gerektiğinde “Hocam” şeklinde hitap etmeyi uygun bulmuştur. Son olarak görüşmeler esnasında soruların olabildiğince konuşma tarzında sorulmasına ve araştırmacının teşvik edici, tarafsız ve empatik olmaya özen göstermesine karar verilmiştir.

3.7 Veri Analizi

Nitel veri analizi çözümlene sürecinin, nicel veri analizindeki gibi verilerin sayısallaştırılmasıyla yapılması tercih edilmez. Bu sayısallaştırmanın verilerin zenginliğini kaybetmesine neden olabileceğinden dolayı verilerin kavramsal analizinin yapılması tercih edilmektedir. Bu kavramsal analize göre elde edilen verilere önce kavramsal kodlama yapılır ve bu kodlamalara bağlı olarak belirli temalara ve sonuçlara ulaşılmaya çalışılır (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Araştırma verilerinin analizinde görüşmelerden elde edilen veriler önce Word belgesi olarak kaydedilmiş, sonra verilerin analizini hızlandırmak ve kolaylaştırmak için veriler “NVivo 11” programına aktarılmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmacının kodları özel temalar altına toplamasına olanak sağlayan NVivo 11 programı örneklem verilerinin karşılaştırılmasına ve elde edilen verilerin rapor halinde özetlenmesine imkan tanıyan bir programdır (Çakır, 2011). İçerik analizinde benzer veriler önceden belirlenmiş kavram ve temalar çerçevesinde organize edilmiş ve yorumlanmıştır. Verilerin analizine

görüşme formlarıyla başlanmış ve formlardaki sorular teker teker taranarak her soruya verilen cevaplar “node” olarak kaydedilmiştir.

Analize başlamadan önce genel yapıyı oluşturmak amacıyla kod listesi hazırlanmıştır. Verilerin incelenmesiyle sonradan ortaya çıkan kodlar da kod listesine eklenmiştir. Bu şekilde kodlar organize edilmiş ve derinleştirilmiştir. Oluşturulan kodların ortak özelliklerine dayanarak kodlar tema olarak düzenlenmiştir. Buna göre 10 tema altında 31 kod belirlenmiş ve bu kodlar sistemli bir biçimde analiz edilerek düzenlenmiştir.

Hazırlanan görüşme verilerindeki değerler herhangi bir niteliği temsil edecek şekilde programa kaydedilmiştir (örnek: Alan=Sınıf Öğretmenliği). Analiz süresince sınıflandırma, ilintilendirme ve bağlantılar kurma program desteğiyle sırasıyla yapılmıştır.

3.8 Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Nitel bir araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak nicel bir araştırmadan farklıdır. Aynı araştırmanın benzer gruplarla tekrarlanmasıyla aynı verilere ulaşılamayacağı nitel araştırmalar için bir önkoşul kabul edilmelidir. Bu önkoşul göz önünde bulundurularak nitel çalışmalarda geçerliği ve güvenilirliği sağlamanın çeşitli yolları vardır. Ayrıntılı rapor edilen veriler, katılımcılardan doğrudan yapılan alıntılar ve bunlara uygun yapılan açıklamalar nitel bir araştırmada geçerliğin sağlanması yönünden önem arz etmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2006). Bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar aşağıda belirtilmiştir.

3.8.1 İç geçerlik. Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak adına görüşme soruları geliştirilirken ilgili literatür incelemesi sonrası konuyla ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Ayrıca yapılan içerik analizinde temaların ilgili kavramları kapsayacak kadar geniş olması sağlanmaya çalışılmış ve bu temaların kendilerini oluşturan alt temalarıyla olan ilişkisi kontrol edilerek bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

3.8.2 Dış geçerlik. Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak adına araştırma süreci ayrıntılarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin analizi ve yorumlanması ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır.

3.8.3 İç güvenilirlik. Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak adına araştırmacı araştırma sorularını açık bir şekilde ifade etmiş, verileri ayrıntılı ve amaca uygun şekilde toparlamış ve bulguların tamamını doğrudan alıntılara yer vererek ve yorum yapmadan doğrudan aktarmıştır. Görüşme sonucu elde edilen veriler hem araştırmacı tarafından hem de nitel araştırma konusunda deneyimli bir öğretim üyesi tarafından ayrıca kodlanmış ve kodlamalar karşılaştırılarak tutarlılık kontrol edilmiştir. Miles ve Huberman'ın (Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) güvenilirlik formülüne göre (Türnüklü, 2000) araştırmanın güvenilirliği 0,81 olarak hesaplanmıştır.

3.8.4 Dış güvenilirlik. Araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak adına araştırmacı; süreç boyunca yapılanları ayrıntılarıyla tanımlamıştır. Araştırma süresince elde edilen veriler, kodlar ve araştırmacı günlüğü araştırmacı tarafından saklanmaktadır. Talep edildiği durumda bu kaynaklar araştırmacı tarafından talep eden kişilere temin edilecektir.

4. Bölüm

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan 21 öğretmenle yapılan görüşmelerden elde edilmiş olan bilgiler doğrultusunda oluşturulan 10 tema ve her temanın alt temaları yer almaktadır.

Araştırmanın bulgularını oluşturan bu temalar aşağıda sıralanmıştır:

4.1 Öğretmenlerin Suriyeli Öğrencilerin Mevcut Eğitim Sistemimize Yerleştirilmeleri Hakkındaki Görüşleri

4.1.1 Uygulama hakkında olumlu görüş bildiren öğretmenler

4.1.2 Uygulama hakkında olumsuz görüş bildiren öğretmenler

4.1.3 Uygulama hakkında hem olumlu hem olumsuz görüş bildirenler

4.2 Veliler

4.2.1 Suriyeli veliler

4.2.2 Diğer veliler

4.3 İhtiyaç Duyulan Destekler

4.3.1 Tercümana ihtiyaç duyan öğretmenler

4.3.2 Rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyan öğretmenler

4.3.3 Hizmet içi eğitime ihtiyaç duyan öğretmenler

4.3.4 Veli desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler

4.3.5 Materyal desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler

4.3.6 Diğer öğretmenlerin desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler

4.4 Suriyeli Öğrenciler

4.4.1 Suriyeli öğrencilerin etkinliklere katılma düzeyleri

4.4.2 Suriyeli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin yoğun olarak yaşadıkları güçlükler

4.5 Suriyeli Öğrencilerde Savaşın Etkileri

4.6 Diğer Öğrenciler

4.6.1 Suriyeli öğrencilerinin sınıf arkadaşları arasında kabullenildiğini belirten öğretmenler

4.6.2 Öğrencilerinin sınıf arkadaşları arasında henüz kabullenilmediğini belirten öğretmenler

4.7 Öğretmenin Etkilenme Durumu

4.7.1 Süreçten etkilendiğini belirten öğretmenler

4.7.2 Bu süreçten etkilenmediğini belirten öğretmenler

4.8 Yapılan Uyarlamalar

4.8.1 Uyarlama yapan öğretmenler

4.8.2 Uyarlama yapmayan öğretmenler

4.9 Okul Çalışanları Desteği

4.9.1 Müdür desteği

4.9.2 Rehberlik hizmeti desteği

4.10 Öğretmenlerin Önerileri

4.1 Öğretmenlerin Suriyeli Öğrencilerin Mevcut Eğitim Sistemimize Yerleştirilmeleri Hakkındaki Görüşleri

Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemimize dâhil olmaları hakkında görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlerin konuya dair görüşleri; olumsuz görüş bildiren öğretmenler (16), hem olumlu hem olumsuz görüş bildiren öğretmenler (2) ve olumlu görüş bildiren öğretmenler (1) olmak üzere üç alt tema altında incelenmiştir.

4.1.1 Olumsuz görüş bildiren öğretmenler. Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemimize dâhil olmaları hakkındaki görüşleri sorulduğunda araştırmaya katılan 16 öğretmenin (Ali, Ayşe, Didem, Ercan, Gürkan, Gamze, Hakan, Halim, Hikmet, Kemal,

Mehmet, Melis, Nilay, Nihan, Salih, Tuğba) olumsuz yönde görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin görüşleri; Suriyeli öğrencilere ön eğitim verilmeden okullara yerleştirilmeleri (6), kendi eğitim sistemimizde aksaklıklar olması (6), uygulamanın vakit kaybı olduğunu düşünen öğretmenler (5) ve diğer (4) olmak üzere dört alt tema altında incelenmiştir.

4.1.1.1 Suriyeli öğrencilere ön eğitim verilmeden okullara yerleştirilmesi.

Araştırmaya katılan altı öğretmen (Ali, Ercan, Hikmet, Kemal, Nihan, Tuğba), Suriyeli öğrencilere ön eğitim verilmeden bu öğrencilerin okullara yerleştirilmelerini doğru bulmadıklarını bildirmiştir. Ali Öğretmen uygulama için “*Ön eğitim verilmeden yerleştikleri için şu anda yanlış olduğunu düşünüyorum.*” demiş, Ercan Öğretmen ise “*Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimize kaynaştırılmasıyla ilgili bi(r) dil programı daha önceden açabilirlerdi.*” diyerek ön eğitimin Türkçe öğrenme üzerine olması gerektiği yönündeki görüşünü belirtmiştir.

Hikmet Öğretmen “*Yapılması gereken yükümlülükler belki yapıldıktan sonra gidip Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine entegre olması belki çok daha uygun olurdu.*” diyerek başladığı ifadesine şu sözlerle devam etmiştir: “*Tepeden inme şekilde değil de belirli aşamalardan sonra eğitim öğretim sürecine katılsalardı belki daha etkili daha güzel eğitim öğretim süreçleri gerçekleşecekti.*”

Nihan Öğretmen görüşlerini “*Direk(t) okullara yerleştirilmemesi gerekirdi bence bunların bi(r) hani yere alınıp bi(r) sınıf oluşturulup başına bi(r) öğretmen verilip çocukların öncelikle kelimelerin anlamlarını hani bilip Türkçeyi çünkü bilmiyorlar.*” şeklinde ifade ederken Tuğba Öğretmen aynı yöndeki görüşlerini “*Direkt okullara yerleştirilmeden önce ayrı bi eğitime tabi tutulmalarını, Türkçe öğrenmeleri gerekiyordu.*” sözleriyle belirtmiştir.

4.1.1.2 Kendi eğitim sistemimizde aksaklıklar olması. Milli eğitim sistemimizde eksikler olduğunu ve Suriyeli öğrencilerin gelerek daha da karmaşa yarattığını belirten altı öğretmen (Didem, Gamze, Hakan, Halim, Melis, Salih) konuya dair görüşlerini bildirmiştir.

Didem Öğretmen “*Bizim eğitimimiz de hazır değil, yabancı bi(r) öğrenciye göre de hazır değildi. Çok büyük kargaşa yaşadık.*” diyerek görüşünü dile getirirken Halim Öğretmen “*Biz kendi çocuklarımıza yeterli eğitimi veremiyorken, kaldı ki Suriye’den gelen vatandaşlara kucak açmak güzel bi(r) olay ama bunların getirdiği bir sürü sorunlar var. Eğitim de bunların başında. Türkiye de eğitim sorunlarını aşmış bir ülke ne yazık ki değil. Bunların ek sorun getirdiğini düşünüyorum. Çözümlerin de çok yani şu anda çok sağlıklı yürüdüğünü düşünmüyorum.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Melis Öğretmen de aynı yöndeki görüşünü “*Kendi sınıf ortamımızdaki sorunlar varken onların gelmesi eğitim sisteminde daha da karmaşa yarattı.*” sözleriyle belirtmiştir.

Salih Öğretmen bu uygulamayı “*başarısız*” bulduğunu şu ifadeleriyle açıklamıştır: “*Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti buna hazır değil. Yani daha doğrusu Milli Eğitim Bakanlığı ve yerelerde valilik ve belediyeler altyapısını oluşturamadılar bunun. Bundan dolayı başarısızlar diye düşünüyorum. ... Ara sınıflarda olanlara dair halen dahi bugün de bi(r) yerleştirme çözüm bulma şeyi valilikçe, milli eğitim müdürlüğünce ya da bakanlıkça yapılmamıştır.*”

4.1.1.3 Uygulamanın vakit kaybı olduğunu düşünen öğretmenler. Yapılan uygulamanın vakit kaybı olduğunu ifade eden öğretmenler beş (Didem, Gürkan, Kemal, Melis, Salih) kişidir. Didem Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin kendilerini “*bi(r) işe yaramaz*” hissettiklerini ve “*mutsuz*” olduklarını söylemiştir. Kemal Öğretmen Suriyeli öğrencileri için “*Sınav olamıyor, laftan anlamıyor.*” demiş ve ek olarak “*Boşu boşuna gelip gidiyo(r)lar. ... Sadece huzurumuzu bozuyo(r)lar.*” ifadelerini kullanmıştır.

Salih Öğretmen bu konudaki görüşlerini “*Başarısız görüyorum çünkü çocuklarımız okula geldikleri zaman, zamanının önemli bi(r) kısmını boşa geçirmiş oluyor yani.*” şeklinde belirtmiş, Melis Öğretmen ise aynı yöndeki görüşlerini “*Onlar benim sınıfta buldukları*

süreçte gelip oturu(yo)lar, başka yapı(l)a(cak) bi şey yok.” sözleriyle ifade etmiş ve ek olarak “Sınıf içinde verdiğimiz hiçbi(r) şeyin bi(r) izi kalmıyacak.” demiştir.

Gürkan Öğretmen görüşlerine “Yarın bugün bu çocuk geri gidecekse yapılan bu çalışmaların hepsini sadece Suriyeli çocuğa yabancı dil eğitimi vermekten başka hiçbir anlam ifade etmiyor.” diyerek başlamış ve sözlerini şu şekilde tamamlamıştır: “Eğer biz Suriyelileri geri göndereceksek niye zoraki Türkçeyi yabancı dil olarak okutuyoruz? Yok geri göndermeyeceksek niye yabancı uyruklu kategorisinde hala değerlendiriyoruz? Verelim pasaportu, Türk olsun.”

4.1.1.4 Diğer. Ayşe Öğretmen Suriyeli öğrencilerin eğitimi için “Daha önceden bizim hizmet içi eğitim almamız gerektiğine inanıyorum.” derken, Gamze Öğretmen “Suriyeli öğrencilerin topluma ayak uydurmaları zor bi(r) süreç.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Hikmet Öğretmen ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: “O bölgede yaşayan diğer insanlar, okulun çevresindeki diğer bireyler açısından çeşitli sorular meydana getirmiştir.”

2 Nisan 2015 tarihli araştırmacı günlüğünde Didem Öğretmen’in görüşme bittikten sonra “Ben bu Araplar konusunda çok negatifim!” dediği yer almaktadır. Didem Öğretmen’in bu ifadesi öğretmenin sürece önyargılı yaklaştığı düşüncesini uyandırmaktadır.

4.1.2 Hem olumlu hem olumsuz görüş bildiren öğretmenler. Bilge ve Kamil öğretmenler Suriyeli öğrencilerin ülkemizde eğitim almalarına dair hem olumlu hem de olumsuz yönde görüş belirtmişlerdir. Bilge Öğretmen “Okullarımızda eğitim almalarının tabi ki de iyi bir olay.” diye başladığı sözlerine “Bazı uygulamalar çok da hoşuma gitmiyor.” diyerek devam etmiştir. Kamil Öğretmen ise Suriyeli öğrencileri için “Hazır bulunuşluklarına bakılmadan direk(t) öyle bi(r) yerleştirme oldu. Ben bunun çok doğru olduğunu düşünmüyorum bu konuda.” demiş ve görüşlerine şu şekilde devam etmiştir: “Ben ilk başta Suriyeli öğrencilerin ayrı bi(r) sınıflarda toplanıp gerçekten de bunun eğitimini almış kişiler tarafından ders verilmesini istiy(o)r(dum); bu Türkçe kursunu açana kadar. Türkçe kursunu

açtıktan sonra gördüm ki bu öğrenciler kendi içlerinde oldukları zaman Türkçeyi bırakıyo(r)lar, genelde Arapça konuşuyo(r). Çünkü kendi içlerinde onu daha rahat ifade ediyö(r)lar. Hani bunun doğru bi(r) şey olmadığını artık kendimce kanaat verdim ve bizzat yaşadım. Hani sınıfların içerisinde hani diğer öğrencilerle beraber olarak hani eğitim öğretime devam etmeleri çok doğru bi(r) davranış.”

4.1.3 Olumlu görüş bildiren öğretmenler. Olumlu görüş bildiren tek öğretmen olan Ayhan Öğretmen; Suriyeli öğrencisinden bahsederken “*İyi ki gelmiş diyorum.*” demiştir. Ayhan Öğretmen Suriyeli öğrencisi için “*Farklı bi(r) kültürden, farklı bi(r) dilden geldiği için; işte dil öğrenmenin bile önemini o yaşlarda anlıyabilir aslında çocuk.*” diyerek görüşünü belirtmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli sığınmacı öğrencilerin eğitim sürecine ilişkin çoğunlukla olumsuz görüş belirttikleri görülmektedir. İzmir’de görev yapan sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilen benzer bir araştırma sonucunda da araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu Suriyeli öğrencilerin Türkiye’de eğitimlerine sorunsuz devam edemeyecekleri şeklinde görüş bildirmiştir (Er ve Bayındır, 2015). Her iki çalışma birbirini desteklemektedir.

4.2 Veliler

Araştırmaya katılan öğretmenlere hem Suriyeli velileriyle hem de diğer velileriyle ilgili sorular sorulmuştur. Öğretmenlerin görüşleri “Veliler” teması altında “Suriyeli Veliler” ve “Diğer Veliler” olmak üzere iki alt temada toplanmıştır.

4.2.1 Suriyeli veliler. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli velileriyle ilgili görüşleri; Suriyeli velilerle yaşanan sorunlar ve Suriyeli velilerle yapılan çalışmalar olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

4.2.1.1.Suriyeli velilerle yaşanan sorunlar. Araştırmaya katılan öğretmenlere Suriyeli velilerden kaynaklanan sorunlar sorulduğunda öğretmenlerin görüşleri; Suriyeli velileri ile

sorun yaşadığını ifade eden öğretmenler (21) olmak üzere tek alt tema altında değerlendirilmiştir.

4.2.1.1.1 Suriyeli velileri ile sorun yaşadığını ifade eden öğretmenler. Araştırmaya katılan ve Suriyeli öğrencilerinin velileriyle sorun yaşadıklarını dile getiren öğretmenler görüşleri Suriyeli velilerin Türkçe bilmemeleri (14), Suriyeli velilerin çocuklarına karşı ilgisiz olmaları (12), Suriyeli velilerin maddi sıkıntı yaşamaları (6) ve diğer (2) şeklinde gruplanmıştır.

4.2.1.1.1.1 Suriyeli velilerin Türkçe bilmemeleri. Araştırmaya katılan 14 sınıf öğretmeni (Ayhan, Ali, Bilge, Didem, Emel, Ercan, Gürkan, Gamze, Hakan, Hikmet, Mehmet, Nilay, Nihan, Salih, Zeynep) Suriyeli velileriyle, bu veliler Türkçe bilmedikleri için sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Ali Öğretmen “*Yani aile Türkçe bilmediği için zaten hiç görüşemiyoz.*” şeklinde görüş bildirirken Gürkan Öğretmen ise “*En büyük güçlük ailesinin Türkçe bilmemesi.*” ifadeleriyle yaşadığı sorunu dile getirmiştir. Zeynep Öğretmen “*İletişim problemimiz var. Konuşamıyoruz. Konuşsam bile anlamıyorlar.*” sözleriyle iletişim problemini vurgulamaktadır. Benzer problemi yaşadıklarını ifade eden Hakan ve Mehmet öğretmenler, bu problemi Suriyeli öğrencilerinin ailelerinin tercümanı aracılığı ile aşmaya çalışmaktadırlar. 15.04.2015 tarihli araştırmacı notları incelendiğinde araştırmacının “*Öğretmenler, maddi durumu iyi olan Suriyeli ailelerin kendilerine tercüman tuttuklarını söylemişlerdir.*” şeklinde açıklama yazdığı belirlenmiştir. Salih Öğretmen ise “*Yaşamıyorum, herangi bi güçlük yaşamıyorum.*” şeklinde görüş belirtse de sözlerini; “*Sonuç itibariyle de dil konusunda yaşanan sıkıntı çocukları itibariyle aşıyoruz ve anlaşıyoruz.*” şeklinde tamamlamıştır. Bu durum Salih Öğretmenin aslında Suriyeli velileriyle dil konusunda sorun yaşadığını ancak öğretmenin bu sorunu Suriyeli öğrencileri aracılığıyla çözümlenmeye çalıştığını ve dolayısıyla bu süreci sorun olarak algılamadığı olarak yorumlanmaktadır.

Okul öncesi düzeydeki Suriyeli öğrencilerin öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı çalışmada (Mercan Uzun ve Bütün, 2016) araştırmaya katılan öğretmenlerin Arapça bilmedikleri için Suriyeli velilerle iletişim kuramadıkları ve buna bağlı olarak da Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları güçlükler için çözüm bulma noktasında sonuca ulaşamadıkları belirlenmiştir. Türkçe yeterlikleri zayıf olan velilerin bu yaklaşımları her iki çalışmada birbiriyle desteklenmiştir. Bununla birlikte Belçika'daki göçmen Türklerin eğitiminde Türk velilerin yarısının yeterli dil bilgileri olmasa da çocuklarının eğitimi için öğretmenlerle sağlıklı iletişim kurmak için özen gösterdikleri görülmektedir. Türk veliler bu sorunu göçmenler arası yardımlaşma ile aşmaya çalışmakta, yeterince dil bilgisi olan Türk komşulardan veya tercümanlardan destek almaya çalıştıkları görülmüştür (Manço, 20012). Adı geçen her iki çalışmada elde edilen bulguların, bu çalışmada elde edilen bulgularla örtüştüğü görülmektedir.

4.2.1.1.1.2 *Suriyeli velilerin çocuklarına karşı ilgisiz olmaları.* Araştırmaya katılan 12 öğretmen (Ayhan, Ali, Ayşe, Emel, Gamze, Halim, Kemal, Kamil, Mehmet, Melis, Nihan, Tuğba) Suriyeli velilerin öğrencilerine karşı ilgisiz olduklarını dile getirmişlerdir. Gamze Öğretmen "*Karşımızda muhatap yok.*" derken, Nihan Öğretmen "*Sizin ilgilenmeniz gerekir, hani sadece benim değil çocuğun da okumayı istemesi gerekir.*" diyerek veli ilgisinin eksik olduğunu ifade etmiştir. Halim Öğretmen Suriyeli velisinin veli toplantılarına katılmadığını şu şekilde dile getirmiştir: "*Aile toplantısına hiç gelmedi.*" Kamil Öğretmenin "*... ben ailesine defalarca yazı göndermeme veyahut ulaşmama rağmen okula gelmelerini sağlayamadım.*" şeklindeki sözleri veli ile diyalog kurma yönündeki çabalarının sonuçsuz kaldığını göstermektedir.

Okul öncesi düzeydeki Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim durumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin alındığı çalışma sonucunda da benzer şekilde sığınmacı çocukların velilerine ulaşmakta güçlük çekildiği ve bir muhatap bulanamadığı sonucuna ulaşılmıştır

(Mercan Uzun ve Bütün, 2016). Arabacı, Başar, Akan ve Göksoy (2014) Suriyeli velilerin çocuklarına karşı ilgisiz tutumları ve onların eğitimleriyle ilgili daha az kaygılanmalarının nedenini, bu velilerin geleceğe dönük kaygılarının daha üst düzeyde olmalarıyla ilişkilendirmişlerdir.

Topsakal, Merey ve Keçe (2013) yaptığı çalışmada öğretmenlerin sınıflarına göçle gelen öğrencilerinin velilerinin çocuklarıyla ilgilenmemelerinden dolayı çevre ile çatışma içine girdiklerini belirttikleri tespit edilmiştir. Yeni bir toplumda sosyo-ekonomik olarak varlık göstermeye çalışan Suriyeli velilerin, çocuklarının eğitimlerini ihmal ediyor olmaları olağan karşılanabilir. Ancak sağlıklı gelişim gösterebilmeleri için çocuklarının eğitim sürecinin de önemli olduğuna yönelik velilerin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Suriyeli velilere bu anlamda sağlanacak destek aslında süreci tek taraflı iyileştirmeyecek, sınıf öğretmenin de süreci daha etkin ve verimli sürdürebilmesine katkı sağlayacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı Suriyelilere UNICEF ve UNHCR ile işbirliği ile Türkçe, İngilizce ve Arapça olarak üç dilde broşürler hazırlanmıştır. Bu broşürler Suriyelilere sivil toplum kuruluşlarına ve okul idarelerine yönelik eğitimin önemini, okula kayıtların nasıl yapılacağını, çocukların okula kayıt yaptırmaları durumunda ne tür desteklerden yararlanabileceklerini dair bilgi içermektedir. (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2015) Bu broşürlerin özellikle Suriyeli velilerin çocukların eğitimine etkin bir şekilde katılmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.2.1.1.1.3 Suriyeli velilerin maddi sıkıntı yaşamaları. Altı öğretmen (Bilge, Hikmet, Kemal, Kamil, Nihan, Zeynep), Suriyeli velilerinin yaşadıkları maddi sıkıntılardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüş bildirmiştir. Kamil Öğretmen Suriyeli velilerin yaşadıkları “*maddi sıkıntı*” nedeniyle Suriyeli öğrencilerinin yapılan etkinliklere katılamadığını ifade etmiştir. Bilge Öğretmen ise bu konuyla ilgili şu şekilde görüş

bildirmiştir: “Çocukların mesela alınması gereken kitap, kalem, defter, ne bilim bazı şeylerini eksik bırakabiliyo(r)lar. ‘Çok mecbursa alalım’ diyo(r)lar. Hani biraz daha maddi olarak onların maddi olarak kısıyo(r)lar, çocukların eğitim ihtiyaçlarından.” 06.05.2015 tarihli araştırmacı notlarında Bilge Öğretmen’in kayıt bittikten sonra Suriyeli velilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamadıklarını ancak Bursa’da konut fiyatlarının yüksek olduğu semtlerden ev aldıkları bilgisini araştırmacıyla paylaşmıştır. Yine Kemal Öğretmen de “Erkekler de işe gittikleri için haftalarca çocuklar deftersiz, kalemsiz, kitapsız ve kimsesiz gelip gittiler.” ifadesiyle velilerin yaşadıkları maddi güçlüğü Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecine olumsuz yansımaya değinmiştir.

4.2.1.1.1.4 Diğer. Bu alt temada Melis ve Kemal öğretmenlerin Suriyeli velilerle yaşadıkları sorunlara yer verilmiştir. Melis Öğretmen “Bende velilerin sürekli sınıfa gelip girmesi acayip rahatsız etti. Bi(r) tanesi çok keyfi geliyo(r)du. ... Kapıyı vurmadan giriyodu.” sözleriyle velisinin okul kurallarına uymamasından yakınmıştır. Kemal Öğretmen de “Onlar bizim örf adetlerimizi bilmedikleri için kendi şeyindeler. ... Çocukların anneleri erkek öğretmenle konuşmaları ayıplanıyor, yasaklanıyor.” şeklinde Suriyeli veliyle yaşanan ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan farklı bir soruna değinmiştir.

4.2.1.2 Suriyeli velilerle yapılan çalışmalar. On iki öğretmen (Ayhan, Alper, Ayşe, Bilge, Emel, Gürkan, Gamze, Hikmet, Kemal, Kamil, Nilay, Zeynep) Suriyeli öğrencilerinin gelişimi için bu öğrencilerinin velileriyle işbirliği yapamadıklarını ifade etmişlerdir. Ayhan, Alper, Emel ve Bilge öğretmenler, Suriyeli velileriyle işbirliği yapamamalarının nedenini velilerin Türkçe bilmemesine bağlamışlardır. Konuyla ilgili Ayhan Öğretmen “Ya ailesiyle çok ortak bi(r) çalışma yapamıyoruz. Dedim ya çok iletişimde olmadığımız için. Şimdi telefon numarası var ama Türkçeyi bilmediği için arayıp ta ‘Şunu yapın bunu yapmayın.’ diyemiyorum.” şeklinde görüş belirtmiştir. Bilge Öğretmen “Ailenin herhangi bi(r) desteği olmuyo(r) çocuk gelişimi için. Çünkü bizim derslerimizde herhangi bi(r) yardımı

dokunamıyo(r) çünkü Türkçe bilmiyo(r)lar. Yani kendi dillerini de konuştukları için çocuklarının herhangi bi(r) etkinliklerinden de haberdar olamıyo(r)lar. O yüzden çok fazla bi(r) şey yapamıyoruz.” ifadeleriyle veliyle işbirliği yapamadığını dile getirmiştir. Bununla birlikte Bilge Öğretmen’in “*Çocuğun bize çocuğun yardımıyla aileyle kurduğum iletişimde çocuklarının hani olabildiğince okumaları, çalışmaları için ortam yapmalarını söylüyoruz.”* ifadesi veliyle işbirliği yapamasa da Suriyeli öğrencisinin gelişimi için öneride bulunmaya çalıştığını göstermektedir. Gürkan Öğretmen ise “*Şimdi Suriyeli öğrencilerle ilgili aileyle ailesiyle Suriyeli öğrencinin ailesiyle ilgili yapılmış tarafımdan bir çalışma yok. Bu ilçe, Milli Eğitimler, okul yönetimi, muhtarlıklar bu konuda çalışma yaptığı için bizim çalışmalarımıza ihtiyaç duyulmuyor şu anda.”* ifadesiyle kendisi tarafından yapılacak bir çalışmaya gereksinim duyulmadığını belirtmiştir. Kamil Öğretmen ise “*Hepsinin annesi ve babası çalışıyo(r) zaten. Hani okula vakit ayırabilecekleri zamanları yok açıkçası.”* sözleriyle işbirliğini yapamadığını belirtmiştir.

4.2.2 Diğer veliler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin diğer velilerin Suriyeli öğrencilere dair tutumlarına yönelik görüşleri Suriyeli öğrenciye karşı olumlu tutuma sahip veliler (14), Suriyeli öğrenciye karşı olumsuz tutuma sahip veliler (4), Suriyeli öğrenciye karşı herhangi bir tepkisi olmayan veliler (2) ve öğrencilerinin aileleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirten öğretmenler (2) olmak üzere dört alt tema altında toplanmıştır

4.2.2.1 Suriyeli öğrenciye karşı olumlu tutuma sahip veliler. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri arasından diğer velilerinin Suriyeli öğrencilere olumlu tutum takındıklarını ifade eden öğretmenlerin görüşleri olumlu tutuma sahip veliler (10) ve süreç içerisinde olumlu tutuma sahip olan veliler (4) olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

4.2.1.1.1 Olumlu tutuma sahip veliler. Araştırmaya katılan 10 öğretmen (Bilge, Emel, Ercan, Gürkan, Gamze, Hakan, Kamil, Melis, Nilay, Nihan) diğer velilerin Suriyeli öğrencilerine karşı olumlu tutuma sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bilge Öğretmen “*Hep*

olumlu tutumlar var aralarında.” sözleriyle diğer velilerin tutumlarını net olarak belirtmiştir. Gürkan Öğretmen diğer velilerin Suriyeli öğrenciye olumlu tutum takınmalarını Suriyeli öğrencinin *“problemlili bir çocuk”* olmamasına bağlamaktadır. Buna karşın Gamze Öğretmen, sınıfındaki Suriyeli öğrencinin *“şiddete yönelik davranışlar”* gösterdiği durumlarda bile şiddete maruz kalan çocuğun velisinin olumsuz bir tepki vermediğini *“Veliler çok olgun davrandı bu konuda.”* şeklinde dile getirmiştir.

Emel, Nihan ve Ercan öğretmenler, diğer velilerin Suriyeli öğrencilere olan olumlu tutumlarının göstergesi olarak yapılan yardımlardan bahsetmişlerdir. Ercan Öğretmen, diğer velilerin kendisine *“Hocam dediler, biz para topluyoruz. İşte üniforma alıcaz, şunu alıcaz falan, çantasını alıcaz.”* dediğini belirtmiştir. Nihan Öğretmen de diğer velilerinin 23 Nisan kutlama etkinliğinde Suriyeli öğrenciye ayarlanan rolün kostümü için *“Kıyafeti ailelerim ayarladı.”* demiştir. Emel Öğretmen, Suriyeli öğrencinin gereksinimini karşılamak için diğer velilerin olumlu tepkilerini *“Eğer alamıyo(r)larsa yapamıyo(r)larsa kıyafeti eksikse defter kitabı eksikse biz yardımcı olalım. ... Hani her gün birimiz onlara yemek getirsin.”* şeklinde ifade etmiştir. 2 Nisan 2015 tarihli araştırmacı notlarında Emel Öğretmen’in diğer velileriyle Suriyeli öğrencilerinin evlerine *“hoş geldin”* ziyaretine gittiklerine ve evin eksikliklerini karşılamaya çalıştıklarına dair ifadelere yer verilmiştir.

4.2.1.1.2 Süreç içerisinde olumlu tutuma sahip olan veliler. Ayhan, Ayşe, Didem ve Mehmet öğretmenler sınıflarındaki diğer öğrencilerin velilerinin başlangıçta olumsuz yaklaşıtlarını ancak geçen zamanla birlikte olumlu tutum takındıklarını ifade etmişlerdir. Ayşe Öğretmen diğer velileri için *“İlk etapta ‘Bizim sınıfta da Suriyeli çocuk var!’ Hani farklı bi(r) dünyadan gelmiş gibi davrandılar. Ama artık onlar da şey alıştılar.”* şeklinde görüş bildirirken Ayhan Öğretmen de *“Belki en başta bi(r) şey yapmışlardır bana fark ettirmediler bile. Bi(r) endişe duymuşlardır. Şu an gayet rahat.”* sözleriyle süreci açıklamıştır. Mehmet Öğretmen sınıfındaki Suriyeli öğrencisinin *“hırçın”* davranışları yüzünden diğer velilerinin

başlangıçtaki olumsuz tepkilerini “*Benim öğrencime şunu yapmış, benim öğrencime bunu yapmış, benim öğrencime... Herrrr gün mutlaka bi(r) şikâyet oluyo(r)du.*” şeklinde dile getirmiştir. Mehmet Öğretmen “*Veli toplantısında ben velilere söyledim, bu çocuğun yaşadığı sürecin zor olduğunu, hani kolay olmadığını, anlayışlı olmak gerektiğini.*” ifadesiyle sürecin iyileşmesi için diğer velilerle veli toplantısında görüştüğünü böylece olumsuz tepkilerin azaldığını belirtmiştir.

4.2.2.2 Suriyeli öğrenciye karşı olumsuz tutuma sahip veliler. Araştırmaya katılan dört öğretmen (Ali, Hikmet, Kemal, Mehmet) diğer velilerin Suriyeli öğrencilerine karşı olumsuz tutuma sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Hikmet Öğretmen, Kemal Öğretmen ve Mehmet Öğretmen diğer velilerin şikâyetlerinden söz etmişlerdir. Örneğin Hikmet Öğretmen, velilerinin kendisine konuyla ilgili “*Bunlar bur(a)dayken Suriyeli öğrenciler, bizim çocuklarımız zayi oluyo(r).*” dediğini belirtirken, Kemal Öğretmen sınıfında yaşanan disiplin suçlarıyla ilgili diğer velilerin “*bütün suçları*” Suriyeli öğrencilere yüklediklerinden bahsetmektedir. Ali Öğretmen, diğer velilerin Suriyeli öğrencinin yanında kendi çocuklarının oturtulmasını istemediklerini “*Benim çocuğum oturmasın.*” şeklinde ifade ettiklerini belirtmiştir. Hikmet Öğretmen ise diğer velilerin “*Bizde olmayan çeşitli haklar size verildi, biz bu devletin has ferdiyiz ama sizin kadar rahat değiliz.*” şeklindeki tepkilerinin “*sosyal manada Suriyeli aileleri*” zorladığını vurgulamıştır.

Yapılan benzer çalışmada diğer velilerin Suriyeli öğrencilerin temel bakım becerilerini karşılayamamalarının diğer velilerde rahatsızlık oluşturduğu görülmüş ve velilerdeki bu olumsuz tutumun temel nedenlerinin Suriyeli öğrencilerin sosyo-ekonomik olanaklarının kısıtlı olması ve bazı Suriyeli öğrencilerin olumsuz davranışlar sergilemesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer velilerin kendi çocuklarını Suriyeli çocuklardan uzak tutarak kendi çocuklarını çeşitli hastalıklardan ve olumsuz davranışlardan koruyacaklarını düşündükleri belirlenmiştir (Mercan Uzun & Bütün, 2016). Fargues’ın (2014) yaptığı

çalışmada Avrupa’da göçmen çocuklarının eğitim sürecine katılmalarının yerel aileler tarafından olumsuz karşılandığı, bu ailelerin çocuklarının göçmen çocuklardan zarar gördüklerini düşündükleri belirtilmiştir. Her iki araştırmanın bulgularının bu araştırmada elde edilen bulguyla örtüştüğü görülmektedir.

4.2.2.3 Suriyeli öğrenciye karşı herhangi bir tepkisi olmayan veliler. Salih ve Zeynep öğretmenler diğer velilerin Suriyeli öğrencilerine karşı olumlu veya olumsuz herhangi bir tepki göstermediklerini dile getirmişlerdir. Örneğin Zeynep Öğretmen’in konuyla ilgili görüşü şu şekildedir: *“Bi(r) farklılık görmedim. Yani bu Suriyelidir, bu şeydir; hani dışlamak şu bu yok zaten. Alışılmış burada, Suriyeli çok.”*

4.2.2.4 Velilerinin tutumları hakkında bilgi sahibi olmayan öğretmenler. İki öğretmenin (Halim, Tuğba) diğer velilerin Suriyeli öğrencilerine yönelik tepkileri hakkında bilgisi olmadığı belirlenmiştir. Tuğba Öğretmen *“Ben onlara bu konuda hiçbi(r) şey sormadım. Onlarla öyle bi(r) şeyim olmadı.”* şeklinde görüş bildirirken Halim Öğretmen’in *“Çok ailelerimi de tanımıyorum. ... Yani bi(r) şey söyleyemem o konuda.”* sözleriyle velilerin tutumlarıyla ilgili bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. 15 Nisan 2015 tarihli araştırmacı notlarına bakıldığında Halim Öğretmen’in okul idareciliğinden rotasyonla sınıf öğretmenliğine döndüğü ve bu görevine yeni başladığı belirtilmiştir. Halim Öğretmen’in konuyla ilgili bilgi sahibi olmaması bu nedenle ilişkilendirilebilir.

4.3 İhtiyaç Duyulan Destekler

Suriyeli öğrencilerin eğitimi sürecinde sınıf öğretmenlerinin ihtiyaç duydukları desteklere yönelik görüşleri tercümana ihtiyaç duyan öğretmenler (6), rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyan öğretmenler (4), bilgilendirmeye ihtiyaç duyan öğretmenler (3), veli desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler (2), materyal desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler (2) ve diğer öğretmenlerin desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler (1) olmak üzere altı alt temada değerlendirilmiştir.

4.3.1 Tercümana ihtiyaç duyan öğretmenler. Ayşe, Gürkan, Gamze, Hakan, Kamil, Melis öğretmenler “*tercümana*” ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ayşe ve Gürkan öğretmenler net olarak “*tercüman*” vurgusu yaparken Gamze ve Melis öğretmenler “*rehber*” ifadesini kullanmışlardır. Kamil öğretmen ise “*Öncelikli olarak dil konusunda yardımcı olabilecek bir elemanın bulunmasını isterdim.*” şeklinde görüş belirtmiştir. Hakan Öğretmen bu ihtiyacını “*Arapça bilen*” bir arkadaşından destek alarak karşılamaktadır. Melis Öğretmen “*Türkçe konuşmamasına rağmen söylenenleri anlıyo(r). ... Arada rehber olarak kullanıyorum.*” ifadesiyle tercüman desteğini karşılamaya çalıştığını belirtmektedir. 9 Nisan 2015 tarihli araştırmacı notlarına bakıldığında Melis Öğretmen’in kast ettiği kişinin “*sınıfında diğerlerine göre daha olumlu davranışları olan Suriyeli bir öğrenci*” olduğu yer almaktadır.

4.3.2 Rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyan öğretmenler. Dört öğretmen (Gamze, Kamil, Nilay, Salih) aktif rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını dile getirmişlerdir. Gamze Öğretmen konuya dair görüşünü “*Rehberliğin bu anlamda çok iyi çalışması gerektiğini düşünüyorum.*” şeklinde ifade ederken Nilay Öğretmen “*çocukların yaşlarına uygun*” rehber öğretmenlerin eğitim vermeleri gerektiğini vurgulamış, Salih Öğretmen ise “*pedagojik*” ve “*psikolojik*” desteğin “*kesinlikle*” olması gerektiğini ifade etmiştir. Salih Öğretmen’in soruyu yanıtlarken kullandığı kelimelerin fonetiğinin yakın olması gereği Salih Öğretmen’in karmaşa yaşadığı ve aslında yalnızca psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade etmeye çalıştığı şeklinde yorumlanmıştır.

4.3.3 Bilgilendirmeye ihtiyaç duyan öğretmenler. Ayhan Öğretmen ve Halim Öğretmen, Suriyeli öğrencilerin eğitimine başlamadan öğretmenlere yönelik konuyla ilgili bilgilendirme sürecine ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedirler. Halim Öğretmen “*kısa seminerlerle*” “*önbilgi*” verilmesi gerektiğini ifade ederken sözlerinin devamını “*Yabancı uyruklu gelen bi(r) öğrenciye nası(l) ders verilir konusunda bilgilendirilmeli.*” şeklinde tamamlamıştır.

İzmir’de sınıf öğretmenleriyle yapılan çalışmada öğretmenlerin çoğunun Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimine dair herhangi eğitim almadıkları bildirilmiş ve buna bağlı olarak öğretmenlerin sığınmacı öğrencilere nasıl davranmaları gerektiğini bilmedikleri sonucu çıkarılmıştır. Bu durum öğretmenlerin sığınmacı çocukların eğitim sürecini gerçekleştirmeleri noktasında hizmet öncesi eğitim almalarının önemli bir destek olacağı şeklinde yorumlanmıştır (Er ve Bayındır, 2015). Buna ek olarak bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında sınıf öğretmenlerine konuyla ilgili nitelikli hizmet içi eğitim seminerleri verilmesinin de Suriyeli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlere önemli bir destek sağlayacağı düşünülmektedir.

4.3.4 Veli desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler. Veli desteğine ihtiyaç duyan iki öğretmenden (Mehmet, Zeynep) Mehmet Öğretmen “*Veli desteği olması lazım.*” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Zeynep Öğretmen ise “*Manevi desteğe ihtiyacımız var çünkü arkalarında veli yok.*” diyerek başladığı görüşünü “*Ki birinci sınıfta veli çok önemli, veli çok önemli.*” ifadesiyle tamamlamıştır.

4.3.5 Materyal desteğine ihtiyaç duyan öğretmenler. İki öğretmen (Emel, Kamil) “*materyal eksikliğinden*” bahsetmiş; Emel Öğretmen “*Arapça-Türkçe karışımı onlara yönelik belirli kavramları verecek bi(r) dergiye*” ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. 8 Mayıs 2015 tarihli araştırmacı notlarında çalıştığı okulda Suriyeli öğrencilere Türkçe kursu verdiği belirtilen Kamil öğretmen ihtiyaç duyduğu materyal desteğini şu sözlerle dile getirmektedir: “*Gerek materyal olsun gerekse döküman olsun; şu an için elimizde pek bi(r) şey yok. Hani ben bunu halk eğitim merkeziyle de görüştim. Yani onların da ellerinde muhtemelen bi(r) döküman yok ki onlar da bize yardımcı olamıyo(r)lar. Yani en azından bu Türkçe kursu oryantasyonda bile programı ben kendim yapmak zorunda kaldım. O da gündelik hayat ve okuma yazmaya yönelik sadece.*”

4.3.6 İhtiyaç duyulan diğer desteklere ilişkin görüşler. Nihan Öğretmen Suriyeli öğrencilerin eğitiminde okuldaki diğer öğretmenlerin desteğine ihtiyaç duyduğunu “*Başka öğretmenin de onlara ek olarak çalışmalar yaptırırsalar çok daha faydalı olacak.*” şeklinde ifade ederken, Hikmet Öğretmen, “*Şu anda dıştan ve içten olarak bu desteklere ayırırsak pek bi desteğin olmadığı görülmekte. Tabi eğitim sistemimizin genel yapısı da bu şekilde; öğretmen kendisi bi şeyler üretmekle yükümlü, öyle görüliyo(r). Yine öğretmenin sorumluluğunda her şey.*” diyerek ihtiyaç duyulan desteklerin yine “*öğretmenin kendisinin karşılaması gerektiği*” yönündeki algıyı açıklamıştır.

Nihan Öğretmen’in “*Başka öğretmenin de onlara ek olarak çalışmalar yaptırırsalar çok daha faydalı olacak.*” şeklindeki görüşü ise Suriyeli öğrencilerin eğitimin sürecinde diğer öğretmenlerin de önemli katkılar sağlayabileceği şeklinde yorumlanabilir. Zeynep Öğretmen daha duygusal bir destek sürecine değinmiş, “*manevi*” desteğe gereksinim duyduğunu ifade etmiştir. Zeynep Öğretmen; “*Manevi desteğe ihtiyacımız var. Çünkü arkalarında veli yok. Yani velilerle de iletişime geçemiyoruz. Var aslında da en büyük problem velilerle iletişime geçememek ki birinci sınıfta veli çok önemli.*” ifadesi veli ile iletişimde yaşanan sorunların manevi destek ihtiyacını artırdığı şeklinde değerlendirilmektedir.

4.4 Suriyeli Öğrenciler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri, sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine ilişkin çeşitli görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu görüşleri Suriyeli öğrencilerin etkinliklere katılım düzeyleri ve Suriyeli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin yoğun olarak yaşadıkları güçlükler olmak üzere gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

4.4.1 Suriyeli öğrencilerin etkinliklere katılım düzeyi. Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin etkinliklere katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri; Suriyeli öğrencilerin ders içi etkinliklere katılım düzeyi (21) ve Suriyeli öğrencilerin ders dışı

etkinliklere katılım düzeyi (17) olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Her alt tema kendi içinde alt temalara ayrılarak değerlendirilmeye alınmıştır.

4.4.1.1 Suriyeli öğrencilerin ders içi etkinliklere katılım düzeyi. Araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılım düzeyleri konusundaki görüşleri Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katıldıklarını ifade eden öğretmenler (14) ve Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılmadıklarını ifade eden öğretmenler (7) olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

4.4.1.1.1 Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katıldıklarını ifade eden öğretmenler. Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin ders katılım düzeylerine ilişkin görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Suriyeli öğrencilerin derse katılımları ile ilgili dile getirilen genel görüşlerle birlikte, bu öğrencilerin Resim, Müzik, Beden Eğitimi ve Matematik dersine katılım düzeylerine ilişkin görüşler de belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerin bu konuya dair görüşleri derse katılımı ile ilgili genel görüşler (14), beden eğitimi, resim ve müzik derslerine katılımı ile ilgili görüşler (17) ve matematik dersine katılımı ile ilgili görüşler (10) olmak üzere üç alt grupta toplanmıştır.

4.4.1.1.1.1 Derse katılımı ile ilgili genel görüşler. Araştırmaya katılan 14 öğretmen (Ayhan, Ali, Bilge, Didem, Emel, Ercan, Gürkan, Gamze, Hakan, Hikmet, Melis, Nilay, Tuğba, Zeynep) Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılımları hakkında görüş bildirmiştir. Ayhan Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılımını “*Yüzde yüz katılıyo(r) hepsine.*” cümlesiyle, Bilge Öğretmen “*Etkinliklere katılımında her(h)angi bi(r) sorun yok.*” ifadesiyle, Tuğba Öğretmen yine aynı soruya verdiği “*Gayet güzel. Her şeyi yapmaya çalışır.*” cevabıyla, Zeynep Öğretmen ise “*Katılıyo(r)lar. Onda bi(r) problem yok. Her etkinliği beraber yapabiliyoruz yani.*” değerlendirmesiyle görüşlerini belirtmişlerdir.

Didem, Ercan, Hikmet ve Melis öğretmen Suriyeli öğrencilerinin istekliliğine de değinmiştir. Ercan Öğretmen Suriyeli öğrencileri için “*Genel olarak istekliler, hem okumaya*

hem bi(r) şeyler almaya.” ifadesini kullanmış, Hikmet Öğretmen ise “Hey(e)canlılar. Çok bi(r) şeyler öğrenmeye hevesliler, parmakları inmiyo(r). Eksik Türkçeleriyle bi(r) şeyleri yapmaya çalışıyo(r)lar.” diyerek bu yöndeki görüşünü belirtmiş ve sözlerine şu şekilde devam etmiştir: “Eksik Türkçeleriyle tamamlayamadıklarında ben onlara kızmadığım için, onları desteklediğim için her etkinlikte her şeyde parmakları havada.”

4.4.1.1.1.2 Beden eğitimi, resim ve müzik derslerine katılımı ile ilgili görüşler.

Araştırmaya katılan yedi öğretmen (Ali, Bilge, Didem, Gürkan, Gamze, Hakan, Hikmet) Suriyeli öğrencilerinin beden eğitimi, resim ve müzik derslerinde katılımlarının iyi olduğunu ifade etmiştir. Ali Öğretmen Suriyeli öğrencisinin bu üç derste katılımları için “*Katılımı iyi evet onlarda.*” demiş, Gürkan Öğretmen “*Gayet iyi, memnunum.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Emel Öğretmen’in aynı soruya verdiği “*Çok istekliler, bizim her dersimizde çok istekliler.*” sözleriyle öğrencilerinin derse katılımlarının yeterli olduğu yorumu yapılmıştır. Tuğba Öğretmen ise “*Çok seviyo(r). Hepsine katılıyo(r).*” ifadeleriyle görüşünü belirtmiştir.

Öğretmenlerin bunun haricindeki görüşleri belirli dersler için Suriyeli öğrencilerin müzik dersine katılımları (9), Suriyeli öğrencilerin beden eğitimi dersine katılımları (3) ve Suriyeli öğrencilerin resim dersine katılımları (2) olmak üzere alt temalara ayrılmıştır.

4.4.1.1.1.2.1 Suriyeli öğrencilerin müzik dersine katılımları. Araştırmaya katılan dokuz öğretmen (Ayhan, Ayşe, Bilge, Emel, Kemal, Kamil, Melis, Tuğba, Zeynep) sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin müzik dersine katılmakta güçlük yaşadıklarını ifade etmiştir. Bilge Öğretmen “*Müzik dersinde çok fazla katılmak istemiyo(r).*” demiş, Zeynep Öğretmen benzer durumu yaşadığını “*Müziğe katılmak istemiyo(r)lar. ... Genelde kendilerini biraz çoğu zaman geri çekilme eğilimindedir.*” sözleriyle ifade etmiştir. Bilge ve Zeynep Öğretmen’lerin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin Müzik dersine katılımlarındaki isteksizliklerinin nedeni Emel ve Ayhan Öğretmen’in belirttikleri nedenle benzer olabilir. Emel Öğretmen’in “*Müzikte sadece dil bilmedikleri için şarkıları ezberlemekte*

zorlanıyo(r)lar.” şeklindeki ifadesi ile Ayhan Öğretmen’in “... *şarkı söylerken sözlerini de yazarsak onları da söyleyebiliyo(r).*” şeklindeki ifadesi Suriyeli öğrencilerin Müzik dersine Türkçe bilmedikleri için katılmadıklarını göstermektedir. Bu durumda Suriyeli öğrencilerin bu nedenle Müzik dersine katılmamaları olağan bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Kemal Öğretmen Suriyeli öğrencileri için “*Müzik derslerinde ise bizim müziğimizden hiç hoşlanmıyo(r)lar.*” demiş, Kamil Öğretmen’in “*Müzik dersine katılmıyo(r) zaten. Hani biz müzik derslerinde genelde hani ben genelde şeyi açıyorum hani bizim kültürümüz açısından önemli olan türkülleri seçiyorum ben. O türkülere hani bi(r) melodi uydurmak onun için çok zor geliyo(r) veya melodiyi hiçbi(r) kulak aşinalığı olmadığı için çok zor geliyo(r). Müzik derslerinde zaten çok fazla katılım olmıyo(r).*” şeklindeki ifadeleri ise bu durumun kültürel farklılıktan kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Bulgan’ın (2007) araştırmasına göre Almanya’da öğrenim gören lise düzeyindeki Türk öğrencilerin müzik dersi sayesinde kültürel paylaşımlarını daha kolay yaptıkları ve buldukları ortama daha kolay uyum sağladıkları belirlenmiştir. Bu araştırmadaki öğrencilerin yaş grubunun daha da küçük olması nedeniyle söz konusu uyumu sağlayabilmek için beden eğitimi, resim ve müzik derslerinden daha çok faydalanılması gerektiği yorumu yapılabilir.

4.4.1.1.1.2.2 *Suriyeli öğrencilerin beden eğitimi dersine katılımları.* Beden eğitimi dersinde Suriyeli öğrencilerin çekimser davrandıklarını belirten üç öğretmen (Ayşe, Ercan, Kemal) arasından Ercan Öğretmen “*Beden eğitimi dersinde mesela serbest bıraktığım zaman oyunda yalnız kaldıklarını gördüm.*” demiştir. Ayşe Öğretmen de “*Beden eğitimi dersinde dahi hep bi(r) ayrı tarafta onlar.*” şeklindeki ifadesiyle Suriyeli öğrencilerinin bu derste gruptan ayrıldıklarını belirtmektedir.

Kemal Öğretmen Suriyeli öğrencileri için “*Beden eğitimi dersinde hep böyle yabani davranıyo(r)lar.*” şeklindeki görüşünü “*Bahçeye bi(r) sınıf çıktığı zaman yirmi beş tane*

öğrenci artı iki üç öğrenci kenarda belli oluyor, bunlar yabancı oldukları belli oluyor. Etkinliklere katılamıyo(r)lar.” ifadeleriyle açıklamıştır. Kemal Öğretmen’in bu durumun sebeplerine ilişkin görüşleri oldukça dikkat çekicidir. Bu durumu ilk olarak *“Onların kayguları var, ‘Ben konuşunca yanlış konuşucam, bana gülecekler, yanlış anlaşılıcam.’ diye korkusundan Türkçe bildiği halde de konuşamıyor.”* sözleriyle Suriyeli öğrencilerinin arkadaşları tarafından ayıplanacaklarına ilişkin kaygılı olmalarına bağlamıştır. İkinci sebebi şu sözleriyle açıklamıştır: *“Onlarda daha 5-6 yaşında itibaren erkek-kız ayrımı vardır ve beraber oturmuyo(r)lar. Oturtamıyoruz. Bahçede beraber oynatamıyoruz. Bunlara çünkü kendi geleneklerine göre ayıp sayıyo(r)lar.”* Kemal Öğretmen’in bu görüşleri dikkate alındığında Suriyeli öğrencilerin yeni ortama ayak uydurabilmeleri, arkadaş edinebilmeleri için desteklenmeleri gerektiği düşüncesini uyandırmaktadır. Özellikle öğretmenlerin bu süreçte gerçekleştirecekleri sosyalleşmeye dayalı etkinliklerin Suriyeli öğrencilerin diğer öğrencilerle daha sağlıklı iletişim kurabilmeleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

4.4.1.1.1.2.3 Suriyeli öğrencilerin resim dersine katılımları. Ayşe ve Salih öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin resim dersine katılımlarına ilişkin görüş belirtmişlerdir. Ancak söz konusu öğretmenlerin görüşleri Suriyeli öğrenciler için olumsuz bir gerçeği göz önüne sermektedir. Her iki öğretmen de Suriyeli öğrencilerinin *“şiddet”* içerikli resimler çizdiklerini ifade etmiştir. Ayşe Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin resim dersindeki çalışmalarını için *“Genellikle yaptıkları resimler şiddet içerikli.”* demiş, Salih Öğretmen ise *“... sonuç itibarıyla bu çocuklar savaşın çocukları. Yani savaşın içerisinden gelen çocuklar. Bu savaşı doğrudan yaşayıp görenler var, bir de biraz öncesinde gelenler var ve uzunca bi(r) süre yani bir-bir buçuk aylık süre içerisinde çocuklar hep özellikle resim derslerinde falan korku şiddet resimleri çiziyorlardı.”* sözleriyle bu durumun *“savaş”* olgusunun bir etkisi olduğunu vurgulamıştır.

Öğretmenlerin ifadeleri Suriyeli öğrencilerin savaşın etkilerinden kurtulmaları için de profesyonel olarak desteklenmeleri gerektiğini göstermektedir. Erden ve Gürdil (2009) savaş sürecinden etkilenen çocuklara verilecek desteklerin ebeveynleri ve öğretmenleri de kapsayıcı özellikte olması ve sunulacak destek programların çocukların bireysel ve kültürel koşulları bağlamında planlanmaları gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bahsedilen yardımların mutlaka profesyonel kişilerce verilmesi önemle vurgulanmıştır.

4.4.1.1.2 *Suriyeli öğrencilerinin matematik dersine katılımları.* Araştırmaya katılan öğretmenlerin 10'u (Ayhan, Ayşe, Ercan, Kemal, Kamil, Mehmet, Nihan, Salih, Tuğba, Zeynep), Suriyeli öğrencilerinin matematik dersindeki katılım düzeylerinden olumlu yönde bahsetmiştir. Ayhan Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin bu dersteki başarı durumunu “*Matematik başarısı olarak örnek veriyorum çoğu öğrencimden daha iyiler. ... Matematikte benim çoğu öğrencimden daha iyi, başarı olarak çoğu öğrencimden daha iyi. Keşke diyorum hepsi Suriyeli gibi olsa.*” sözleriyle ifade etmiştir. Ayşe Öğretmen “*Matematikte hani rakam olduğu için matematiği yapabiliyo(r)lar.*” demiş, Kemal Öğretmen aynı durumu “*Matematik derslerinde katılıyo(r)lar. Sayısal derslere katılıyo(r)lar.*” sözleriyle belirtmiştir. Salih Öğretmen “*Matematik dersinde sayısal faaliyetleri daha kolay yapabiliyörlar.*” diyerek fikrini söylemiş, Tuğba Öğretmen Suriyeli öğrencisi için “*... çok güzel toplama çıkarma yapar.*” demiştir.

Suriyeli öğrencilerin matematik dersindeki bu performanslarını Kamil ve Mehmet öğretmenler matematik dersinin “*evrensel*” olmasına bağladıklarını belirtmişlerdir. Kamil Öğretmen “*Matematik olarak çocuklarda çok güzel bi düşünme yöntemi var, bilmiyorum bunu nası(l) gerçekleştirdiler ama... Hani belki de matematiğin evrensel olmasından kaynaklanıyo(r) bu. Hani Türkçede işte veya okuduğunu anlamada veya işte fen ve teknolojide sıkıntılar yaşadık ama yani matematik konusunda her(h)angi bi(r) sıkıntı yaşamadık.*” diyerek açıklamış, Mehmet Öğretmen ise “*Matematiği güzel mesela, matematik işlemlerini yapıyo(r).*”

Çünkü matematik evrensel bi(r) dil olduğu için, işlemler evrensel dil olduğu için...

Matematiği gayet iyi.” sözleriyle belirtmiştir. Kamil ve Mehmet Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin matematik dersine katılım göstermelerini dersin evrenselliğine ilişkilendirmeleri önemli bir çıkarım olarak değerlendirilmektedir. Ancak Ayhan, Kamil, Mehmet ve Salih Öğretmenlerin “4.4.2.2.2. Yaşı sınıfın yaş ortalamasının üstünde olan Suriyeli öğrenciler” alt temasındaki görüşleri incelendiğinde sınıflarında yer alan Suriyeli öğrencilerin yaşça diğer öğrencilerden daha büyük oldukları görülmüştür. Suriyeli öğrencilerin yaşça diğer öğrencilerden büyük olmaları onların matematiksel işlemleri daha kolay yapmalarını sağlayan ve dolayısıyla derse katılımlarını artıran önemli bir faktördür. Nitekim Ocak ve Dönmez de (2010) bireyin yaşının matematik dersindeki başarıyı olumlu ya da olumsuz yönde etkileyeceğini belirtmiştir. Dolayısıyla Suriyeli öğrencilerin matematik dersindeki katılımlarının nedenini tek başına matematiğin evrenselliğine dayandırmanın süreç ile ilgili eksik değerlendirme yapmaya neden olacağı düşünülmektedir. Özellikle Ayhan Öğretmen’in Suriyeli öğrencinin diğer öğrencilerden daha başarılı olduklarına dair bir sonuca ulaşması yukarıdaki varsayımı desteklemektedir.

4.4.1.1.2 Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılmadıklarını ifade eden öğretmenler. Araştırmaya katılan yedi öğretmen (Ayşe, Halim, Kemal, Kamil, Mehmet, Nihan, Salih) Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılımını zayıf bulduklarını dile getirmişlerdir. Ayşe Öğretmen, Suriyeli öğrencileri için “*Katılmıyo(r)lar. Yani hep geri plan kendilerini geriye çekiyo(r)lar.*” demiş, Kemal Öğretmen katılımın düzeyini “*Çok az. Çünkü kendilerini ifade edemedikleri için çok az.*” sözleriyle ifade etmiştir. Halim Öğretmen Suriyeli öğrencisinin ders içi etkinliklere katılımının olmadığını “*Hiç yok. Zorlan katıyorum. Hiç yok. Dürte düрте kaldırıyorum.*” şeklinde belirtmiş, Kamil Öğretmen ise “*Sadece suskun, sadece dinliyo(r). Benim söylediklerimi anlıyo(r) ama bunun karşılığında bi(r) yorum yapamıyo(r) kafasında bununla ilgili.*” şeklinde yorumlamıştır.

Salih Öğretmen konuyla ilgili “*Parmak kaldırma durumu olmuyor*” demiş ve görüşlerine şu şekilde devam etmiştir: “*Her(h)angi bi konuyu anlattığım zaman sadece işte görselse görsellere bakabiliyör yani. Akıllı tahtada gösterdiğim zaman onu izliyor, or(a)dan şepiyör ama ilerisinde katkıları olmuyör.*”

Bu alt temada görüş bildiren Ayşe, Kemal, Mehmet, Nihan, Salih öğretmenler “4.4.2.1 Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmemesinden kaynaklanan güçlükler” alt temasında Halim Öğretmen ise “4.4.2.2.1 Türkçe bilmedikleri için diğer öğrencilerle iletişim kuramayan Suriyeli öğrenciler” alt temasında Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmedikleri için yaşadıkları sorunlara yer vermişlerdir. Dolayısıyla Suriyeli öğrencilerin ders içi etkinliklere katılmama nedenlerinden bir tanesinin belki de en önemlisinin Türkçe bilmemekten kaynaklandığı düşünülmektedir.

Manço (2012) yaptığı çalışmada Belçika’daki göçmen Türk ailelerin çocuklarının Belçika eğitim sistemi içinde başarısız oldukları sonucuna ulaşmış ve bu başarısızlığın Türk öğrencilerin yeterince dil bilmemeleri ve maddi olanaklarının kısıtlı olmasından kaynaklandığını belirlemiştir. Her iki araştırmanın bulguları eğitim gördükleri ülkenin dilini bilmeyen öğrencilerin başarısız olacağı konusunda örtüşmektedir. Bu durumda Suriyeli öğrencilerin derse katılımlarının ve başarılarının artış göstermesinin Türkçeye hâkim olabilmeleri ve bu konuda desteklenmeleri ile mümkün olacağı düşünülmektedir.

4.4.1.2 Suriyeli öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılım düzeyi. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşleri Suriyeli öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katıldıklarını ifade eden öğretmenler (11) ve Suriyeli öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılmadıklarını ifade eden öğretmenler (6) olmak üzere iki ayrı alt tema altında incelenmiştir.

4.4.1.2.1 Suriyeli öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katıldıklarını ifade eden öğretmenler. Araştırmaya katılan 11 sınıf öğretmeni (Ayhan, Didem, Gürkan, Gamze, Hakan, Halim, Hikmet, Melis, Nihan, Salih, Tuğba), sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin ders dışı

etkinliklere katıldığını dile getirmiştir. Melis Öğretmen Suriyeli öğrencisi için, *“Tiyatrodan bahsedebilirim. Suriyeli öğrencim hepsine katıldı. Yani ben sıkılır diye düşündüm hani kendi öğrencilerimden bile gelmek istemeyenler oluyo(r)du, o gün hiç okula gelmiyo(r)du o etkinlik varken. Ama o hepsine geliyo(r)du.”* şeklinde görüşünü açıklamış, Nihan Öğretmen de *“Bizim sınıfımızda her ne etkinlik olursa o da mutlaka o etkinliğe katılıyo(r).”* demiştir. 06.05.2015 tarihli araştırmacı notlarında Ayhan Öğretmen’in Suriyeli öğrencisinin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlama etkinliklerinde tören için hazırlanan sınıf korosundaki altı kişiden biri olduğu ve arkadaşlarıyla birlikte Türkçe cumhuriyet marşları söylemiş olduğu bilgisinin not alındığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan yedi öğretmen (Ayhan, Didem, Mehmet, Nihan, Salih, Tuğba, Zeynep) Suriyeli öğrencilerinin 23 Nisan kutlama etkinliğine de katılıyor olduklarından söz etmiştir. Salih Öğretmen, okullarında yapılacak olan 23 Nisan kutlama töreninde yalnızca Suriyeli öğrencilerden oluşan bir folklor ekibinin gösteri yapacağından bahsetmiştir. Zeynep Öğretmen Suriyeli öğrencisinin 23 Nisan kutlama çalışmasına katılım durumunu *“Mesela 23 Nisan çalışması yaptık. Genel anlamda şöyle düşündüler; ‘Biz kayıtlı değiliz. 23 Nisan’a katılmamıza gerek yok.’ diye düşündüler. Evet. Mesela onu ben kendim ücretini ödeyerek saktım. Onu kabul etti.”* sözleriyle ifade etmiştir.

4.4.1.2.2 Suriyeli öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılmadıklarını ifade eden öğretmenler. Araştırmaya katılan altı sınıf öğretmeni (Ali, Ayşe, Emel, Kemal, Kamil, Nilay), Suriyeli öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılmadıklarını belirtmiştir. Ayşe Öğretmen bu durumu *“Anlamıyo(r) zaten. Hani anlamadığı için de zevk almıyo(r) zannediyorum. Onun için de katılmak istemiyo(r).”* şeklinde yorumlandığını belirtmiştir. Emel ve Kamil öğretmenler ise Suriyeli öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılmıyor olmalarını onların *“maddi”* yoksunluklarına bağlamıştır. Emel Öğretmen Suriyeli öğrencisinin maddi sebeplerden ötürü

23 Nisan kutlama ekibinde yer almayacağını “*Kıyafet alın(a)cak edil(e)cek, kıyafet alamadıkları için katılamıyo(r)lar mesela.*” sözleriyle belirtmiştir.

Kiraz, Yurdakul ve Kiraz (2002) ders dışı etkinliklerin sistemli bir şekilde uygulanması sonucunda öğrenci başarısında ve öğrencinin topluma kazandırılmasında önemli düzeyde gelişme sağladığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte Gupta ve Zimmer (2008) savaş geçmişleri sonucu travma yaşayan temel eğitim düzeyindeki öğrencilerin, bireysel ve kültürel özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanan ders dışı etkinlikler aracılığıyla yaşadıkları travmayı daha kolay atlatabileceklerine değinmişlerdir. Dolayısıyla savaş nedeniyle ülkelerini terk ederek yeni bir çevreye uyum sağlamaya çalışan öğrencilerin hem ders başarılarını artırmak hem de uyum güçlüklerini gidermek adına yapılacak ders dışı faaliyetlerin etkili bir şekilde uygulanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

4.4.2 Suriyeli öğrencilerin eğitiminde öğretmenlerin yoğun olarak yaşadıkları güçlükler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşanan güçlükler; Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmemesinden kaynaklanan güçlükler (19), Suriyeli öğrencilerinin akranlarıyla olan ilişkilerinde yaşanan güçlükler (16) , problem davranışlar sergileyen Suriyeli öğrenciler (10), kültür farklılığından kaynaklanan güçlükler (6), diğer (3) ve Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşanan güçlüklerde kullanılan çözüm yöntemleri (15) olmak üzere dört alt temada incelenmiştir.

4.4.2.1 Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmemesinden kaynaklanan güçlükler.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 19’u (Ali, Ayhan, Ayşe, Bilge, Didem, Emel, Ercan, Gürkan, Gamze, Hakan, Hikmet, Kemal, Mehmet, Melis, Nilay, Nihan, Salih, Tuğba, Zeynep) Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmacının sorusunu Ercan Öğretmen net olarak “*Dil tabi ki.*” şeklinde cevaplamış, Gamze Öğretmen ise “*Dil sorunu en başta geliyo(r).*” sözleriyle aynı vurguyu yapmıştır. Kemal Öğretmen “*Çocuklarla iletişim kuramıyoruz ve onlar da bizimle iletişim kuramıyorlar.*” sözüyle, Melis

Öğretmen ise “*Dilden kaynaklanan iletişim problemi.*” ifadesiyle bu öğretmenler dil bilmenin iletişimdeki yerine değinmişler ve yaşadıkları güçlüğü anlatmışlardır. Didem Öğretmen yaşadığı güçlüğü “*Dil problem olduğu için hiçbi(r) şekilde anlayamıyoruz. Dersler zaten hiçbi(r) şekilde faydalı değil, o konuda da anlayamıyoruz.*” sözleriyle ifade etmiştir. Ali Öğretmen de bu konudaki görüşünü “*Okuma yazmayı bilmeden geldi, ikinci sınıf okutuyorum. Orda bi(r) zorluk çektik.*” şeklinde belirtmiştir.

Emel ve Salih öğretmenler okullarında açılan dil kursuna tam katılımın sağlanamamasına değinmişlerdir. Emel Öğretmen “*Bizim okulumuzda Türkçe kursu açıldı onlar için. Velilerin hiçbiri göndermedi. ... gerek görmeyip göndermediler.*” sözleriyle bu konuya dair görüşünü belirtmiştir. Kendi okulunda Suriyeli öğrencilere yönelik Türkçe kursunda öğretmenlik yapan Salih Öğretmen ise “*Daha önce kurs programında gördüğüm otuz yedi öğrencim vardı orda, daha sonra sayıları yirmi yediye indi. Bunların bi kısmı geriye gittiler. Suriye’ye geri döndüler ama bi(r) kısmı Türkiye’de bi ilde ya da bu ilde başka bölgelere gittiler. Sonuç itibariyle buradan yirmi yedi öğrenciyen kursu sonlandırmış olduk.*” ifadeleriyle Suriyeli öğrencilerinin çeşitli nedenlerle Türkçe kursuna devam edemediklerini açıklamış ve sözlerine Türkçeyi tam olarak öğrenememiş olan öğrencileriyle yaşadığı güçlüklerden bahsederek devam etmiştir: “*Dördüncü sınıfları okutuyoruz. Çok seviyelerinin altında okuma yazma, bilemedin toplama çıkarma bölme gibi işlemler yapabiliyoruz. Bunun ötesinde fazla ileri bi(r) mesafe kat ettiğimizi söyleyemem.*”

Gürkan Öğretmen ise Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmiyor olmalarının kendisini başlangıçta nasıl etkilediğini şu sözleriyle anlatmıştır: “*İlk girdiğimde ilk defa ben yabancı uyruklu öğrenciyle okutuyorum, aynı sınıfta bulunduruyorum. İlk girdiğimde baya bi(r) afalladım, şaşırdım. ‘Buna ne diyecem? Bu benim dediğimi anlamaz.’ Sonra zamanla zamanla, yani anlamadığını bildiğim için anlamadığını da anlamaya başladım.*” Nihan Öğretmen ise Suriyeli öğrencisinin Türkçe bilmiyor olmasının ödev yapmıyor olmasına sebep olduğunu

“Çocuğumuz evde hiçbir ödevini yapmıyor. Çünkü çocuk okuduğunu anlamıyo(r). Okusa da anlamadığı için de ne yapacağını bilmiyor. Bu yüzden hiçbir ödevini yapmıyor. Yapmadığı için de noluyor bu sefer çocuk geri kalıyor ve okuması hızlanmıyor. Okuma yapmıyor yani ilgisiz.” sözleriyle açıklamıştır.

Yapılan çalışmalarda Suriyeli sığınmacı öğrencilerin Türkçe bilmemeleri nedeniyle eğitim hayatlarında ciddi sorunlar yaşadıkları ve bu nedenle de hem öğretmenleri ile hem de akranları ile iletişim kuramadıkları saptanmıştır (Mercan Uzun ve Bütün, 2016, Er ve Bayındır, 2015). Kosheleva, Samofalova, Holtman ve Kopotilova (2015) tarafından yapılan araştırmada ise Rusya’ya göç eden Çinli üniversite öğrencilerinin yaşadıkları en büyük güçlüğü Rusça bilmedikleri için eğitimden yeterince faydalanılmadığı olarak belirlenmişlerdir. Yaş düzeyi küçük oldukları göz önünde bulundurulduğunda ülkemizdeki ilkokullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin bu konuda daha da güçlük yaşayacağı olağan görülmektedir.

4.4.2.2 Suriyeli öğrencilerinin akranlarıyla olan ilişkilerinde yaşanan güçlükler.

Suriyeli öğrencilerinin sınıftaki diğer öğrencilerle güçlükler yaşadıklarını belirten öğretmenler, görüşlerini farklı şekillerde dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin görüşleri; Türkçe bilmedikleri için diğer öğrencilerle iletişim kuramayan Suriyeli öğrenciler (9), yaşı sınıfın yaş ortalamasının üstünde olan Suriyeli öğrenciler (7) ve sadece Suriyeli öğrencilerle iletişim kuran Suriyeli öğrenciler (3) şeklinde sınıflandırılmıştır.

4.4.2.2.1 Türkçe bilmedikleri için diğer öğrencilerle iletişim kuramayan Suriyeli öğrenciler. Dokuz öğretmen (Ali, Didem, Emel, Ercan, Hakan, Halim, Melis, Mehmet, Kemal) sınıflarındaki diğer öğrencilerle Suriyeli öğrencilerin Türkçe bilmedikleri için iletişim kuramadıkları yönünde görüş bildirmiştir. Emel Öğretmen “Arkadaş edinmekte biraz daha fazla zorluk çekiyo(r), dil bilmediği için anlaşamıyo(r)lar.” şeklinde konuya dair görüşünü bildirirken Halim Öğretmen “Henüz kendi arkadaşlarının içine tam giremiyo(r) daha, dil

sorunu olduklarından dolayı iletişim kuramıyo(r)lar.” diyerek kendi sınıfındaki Suriyeli öğrencisinin de aynı güçlüğü yaşadığını belirtmiştir. Hakan Öğretmen de benzer şekilde *“İlk zamanlar onlarla iletişim kuramayınca baya sıkıntı oldu.”* ifadesiyle Suriyeli öğrencilerinin sınıftaki diğer arkadaşlarıyla iletişim kuramamalarının sorunlara neden olduğunu belirtmiştir.

Samsun’da okul öncesi düzeyindeki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına dair öğretmen görüşlerinin alındığı çalışma (Mercan Uzun ve Bütün, 2016) sonucunda da Suriyeli öğrencilerin Türkçe bilmemelerinin hem öğretmenleri ile hem de akranları ile iletişim kuramamalarına ve bu nedenle Suriyeli öğrencilerin arkadaş gruplarının grubun dışında kalmalarına yol açtığı saptanmıştır.

Melis, Mehmet ve Kemal Öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmemelerinin sorunlara neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin bahsettikleri sorunlara *“Problem Davranış Sergileyen Suriyeli Öğrenciler”* temasında değinilmiştir.

4.4.2.2 Yaşı sınıfın yaş ortalamasının üstünde olan Suriyeli öğrenciler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yedisi (Ayhan, Gamze, Halim, Hikmet, Kamil, Mehmet, Salih) sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin yaş bakımından sınıftaki diğer öğrencilerinden büyük olduğunu ifade etmiştir. Mehmet Öğretmen’in *“Hem yaşça hem cüsse olarak biraz iri olduğu için arkadaşlarına zarar vermeye başladı ilk başlarda.”* sözlerinden yaşça büyük olan öğrencilerin sorun teşkil edebildiği yorumu yapılmıştır.

Sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin yaşça büyük olduğu gibi fiziksel üstünlüğü de olduğunu dile getiren beş öğretmen (Halim, Hikmet, Kamil, Mehmet, Salih) vardır. Kamil Öğretmen’in *“Fiziki olarak biraz sıkıntımız oldu hani şiddet anlamında. Hani öğrencilerin, diğer öğrencilerin yaşı küçük olduğu için; şimdi birbirleriyle şakalaşırken özellikle birinin dokunması diğerinin yumruk atması gibi bi(r) şey oluyo(r).”* sözleri yaşa bağlı olarak vücut

ölçüleri bakımından da Suriyeli öğrencilerinin sınıftaki diğer arkadaşlarından daha farklı olduğunu ve buna bağlı güçlükleri açıklamaktadır.

4.4.2.2.3 Sadece Suriyeli öğrencilerle iletişim kuran Suriyeli öğrenciler. Ayhan, Ayşe, Zeynep öğretmenler sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin diğer Suriyeli öğrencilerle vakit geçirdiklerini ifade etmiştir. Ayşe Öğretmen *“Türk çocuklarla beraber iletişim kuramadıkları için onlar tamamen tenef(f)üslerde kendi toplanıp beraber Suriyeli çocuklar Suriyelilerle oynuyo(r); bizim kendi çocuklarımız kendileri oynuyo(r). Yani birbirlerine katılma, etkileşim olayı yok. Herkes kendi tarafını seçiyor.”* sözleriyle görüşünü belirtirken Zeynep Öğretmen de *“Genelde şeyi tercih ediy(o)lar; yani, birbirleriyle iletişim halindedir. Tenef(f)üse çıktıkları zaman da genelde hep Suriyeliler Suriyelilerle ya da abisi ablası varsa sürekli onların yanlarına gidiyo(r)lar”* sözleriyle bu durumun bir *“tercih”* olduğunu ifade etmiştir.

4.4.2.3 Problem davranışlar sergileyen Suriyeli öğrenciler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 10’u (Didem, Ercan, Gamze, Kamil, Kemal, Mehmet, Melis, Nilay, Hikmet, Salih) sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin şiddete eğilim gösterdiğini ifade etmiştir. Didem ve Mehmet öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin *“hırçın”* davranışlarını farklı durumlara bağlamışlardır. Didem Öğretmen *“Anlayamadıkları için hırçınlaşıyo(r)lar ya bunu gözlemliyoruz.”* ifadesiyle sınıfındaki Suriyeli öğrencinin şiddet eğilimli davranışlar göstermesinin sebebini Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmiyor ve anlayamıyor olmalarına dayandırırken Mehmet Öğretmen’in *“Yani yaşadıkları olaylar onları hırçınlaştırıyo(r).”* ifadesine göre Suriyeli öğrencilerin *“yaşadıkları olaylar”* yani savaş çocukları olmaları bu davranışlara sebebiyet vermektedir.

Araştırmaya katılan Kemal Öğretmen ise yaşadığı güçlüğü anlatırken *“Kendilerini ifade edemiy(o)lar. Edemedikleri için de sıkıntı içindeler ve bunları hep içine atıyo(r)lar. Bunun artık çevreden öğrendikleri küfürler ile kendilerini belli etmeye çalışıyorlar, dikkat*

çekmeye çalışıyo(r)lar.” demiş ve sözlerini “O çocuklar sokakta öğrendikleri kelimeleri gelip sınıfta konuşunca huzurumuz karışıyor.” ifadesiyle tamamlamıştır.

Melis Öğretmen konuya dair görüşlerini şu sözleriyle belirtmiştir: *“İçlerinde çok saldırgan, küçük bi(r) şey söylendiğinde küfür ettiğini beden dilinden algıladığın, bana da edildi bizzat, çok rahat bi(r) şekilde algılanıyo(r). O öğrencinin bi(r) şeylere maruz kaldığı, çok hiddete dönük böyle sıraların üstünde dolaşıyo(r)lar, acaba bu savaşın verdiği bi(r) şey mi sorguluyorum kendi kendime. Sandalyenin masanın üzerinde dolaşması, sandalyeleri yerlere atıyo(r)lar, işte tahtayı böyl-bütün eşyaları alıp atıyo(r)lar!”*

8 Mayıs 2015 tarihli araştırmacı günlüğünde Suriyeli öğrencilerin problem davranışlarına yönelik bilgi yer almaktadır. Araştırmacı görüşmenin yapıldığı gün Kamil Öğretmen’in sınıfındaki Suriyeli öğrencinin sınıf arkadaşlarından birinin burnuna demir kürekle vurulmuş olduğuna dair not almıştır. Nilay ve Hikmet öğretmenler Suriyeli öğrencilerinde *“davranış bozukluğu”* olduğunu ifade etmişlerdir. Hikmet Öğretmen *“Bir öğrencimde davranış bozukluğu filan var. Her derse girmeden önce beş dakika onu içeri sokma derdi var.”* diyerek yaşadığı güçlüğü belirtirken Nilay Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin sınıf içerisinde *“kendi aralarında”* konuşmaları nedeniyle dersin akışının bölündüğünü dile getirmiştir.

4.4.2.4 Kültür farklılığından kaynaklanan güçlükler. Altı öğretmen (Bilge, Kemal, Kamil, Mehmet, Melis, Zeynep) Suriyeli öğrencileriyle kültür farklılığından kaynaklanan güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bilge Öğretmen yaşadığı güçlüğü *“Örf adetlerimizi, milli değerlerimizi çok fazla bilmedikleri için yani mesela bi(r) Atatürk’e bi(r) bayrağa saygı, milli marşımıza saygı... Bu konularda bizim öğrencilerimiz gibi yetişmedikleri için bu konularda biraz sıkıntı hani saygı konusunda. Hani bi saygısızlıkları yok tabi hani neden nasıl olduklarını tam olarak kavrayamıyo(r)lar.”* sözleriyle ifade etmiştir. Suriyeli kız öğrencisinin

babasının kendisine “*Benim kızım sekiz yaşındadır, benim kızım kızlarla oynayacak, erkek de erkekle oynayacak.*” dediğini ifade eden Kemal Öğretmen “*Kız erkek el ele tutuşmuyorlar. Daha bunlar beş altı yaşında. Çünkü neden tutmuyor, öyle görmüşler kendi okullarında da öyle ailelerinde de öyle.*” sözleriyle yaşadığı güçlüğü dile getirmiştir.

Suriyeli öğrencilerin yeni bir kültüre ayak uydurmaları zaman alacaktır.

Öğretmenlerin görüşleri de Suriyeli öğrencilerin kültür farklılığından kaynaklanan sorunlara dikkat çekmektedir. Göçle farklı bir şehre yerleşen öğrencilerin eğitim sürecinde yaşadıkları güçlüklerle yönelik bir çalışmada okul yöneticileri göç eden ailelerin çocuklarının farklı kültürden olan arkadaşlarıyla kültür çatışması içine girdiklerini, arkadaş grupları ile iyi ilişkiler kuramadıklarını ifade etmektedirler. Her iki çalışmada elde edilen bu sonucun birbiriyle örtüştüğü görülmektedir.

4.4.2.5 Diğer. Didem Öğretmen Suriyeli öğrencilerin hijyen konusunda yeterince özenli olmadıklarını belirtmiştir. Didem Öğretmen yaşanan başka bir güçlüğü de şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Malzeme almalar, kaybolmalar... Malzeme, kalemleri yok. Sınıfta bulduklarını alıyo(r)lar.*” Melis Öğretmen ise öğrencisinin diğer kardeşleri ile birlikte “dilenmeye” gittiklerine şahit olduğunu araştırmacı ile paylaşmıştır.

Halim Öğretmen Suriyeli öğrencisine özel zaman ayıramıyor olmasının getirdiği güçlüğü şu sözleriyle ifade etmiştir: “*Çok özel Suriyeli öğrenciyle herhangi bi(r) ilgim olmuyo(r). Otuz yedi tane öğrencim var. ... Özel ilgilenildiği zaman verileni alabiliyo(r), farkındayım onun. Ama ne yazık ki özel ilgilenemiyorum çünkü daha otuz altı tane çocuk var ve bunlar bizim kendi çocuklarımız.*”

4.4.2.6 Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşanan güçlüklerde kullanılan çözüm yöntemleri. Bu bölümde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşadıkları güçlükleri çözmek için uyguladıkları çözüm yöntemleri

incelenmiştir. Öğretmenlerin yaşadıkları güçlüklerle yönelik çözüm yöntemleri; sosyal kabulü sağlamaya çalışma (9), beden dilini kullanma (7), Türkçe bilen Suriyeli öğrencilerden yararlanma (7), sözlük kullanma (3) ve diğer (6) olmak üzere beş farklı alt temada incelenmiştir.

4.4.2.6.1 *Sosyal kabulü sağlamaya çalışma.* Araştırmaya katılan öğretmenlerin 10'u (Ayşe, Ayhan, Bilge, Gamze, Hikmet, Kamil, Mehmet, Tuğba, Zeynep) Suriyeli öğrencilerinin eğitiminde yaşanan güçlüklerin çözümünde Suriyeli öğrencilerinin sosyal kabulünü sağlamaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin bu tema altında toplanan görüşleri diğer öğrencilerle konuşan öğretmenler (7) ve Suriyeli öğrenciye sorumluluk veren öğretmenler (3) olmak üzere iki grupta incelenmiştir.

4.4.2.6.1.1 *Diğer öğrencilerle konuşan öğretmenler.* Altı öğretmen (Ayşe, Bilge, Gamze, Kamil, Mehmet, Zeynep) sınıftaki diğer öğrencilerinin Suriyeli öğrencileriyle vakit geçirmelerini sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ayşe Öğretmen "*Hani çocuklara ben sürekli birbirinizden daha kolay öğrenebileceklerini, birbirleriyle konuşmalarını, onlara hani Türkçeyi öğretmeleri konusunda oyun aracılığıyla da olsa hani çocukları o şekilde yönlendiriyorum.*" şeklinde görüşünü ifade ederken Gamze Öğretmen ise "*Sınıfın diğer öğrencilerine yönelik onlarla sıkı bi(r) sosyal iletişim içinde olmalarını sağlıyorum. 'Onunla Türkçe konuşun, hareketlerle Türkçe kelimeyi söyleyerek onun o kelimeyi o davranışın ismi olduğunu kazandırın.'*" diyerek görüşünü belirtmiştir. Kamil Öğretmen konuyla ilgili görüşünü "*Diğer arkadaşlarıyla beraber hani bi(r) okul ortamında bulunmalarını sağlayarak. Öğrencilerim bu konuda gerçekten de yardımcı oldular bana.*" şeklindeki sözleriyle Zeynep Öğretmen ise "*Tenef(f)üslerde diğer arkadaşlarına da diyorum yani 'Gidin onlarla oynayın. Beraber oynayın. Onu da oyuna katın.'* diye yönlendirmeye çalışıyorum." ifadeleriyle belirtmişlerdir.

Ayhan ve Mehmet öğretmenler ise Suriyeli öğrencilerinin sınıf ortamına daha kolay uyum sağlayabilmesi için Suriyeli öğrencileri henüz sınıflarına yerleşmeden önce sınıftaki diğer öğrencilerle konuştuklarını dile getirmişlerdir. Ayhan Öğretmen'in bu konudaki görüşleri şu şekildedir: *“Arkadaşlarına şeyi söyledim, hani ‘Bu Suriye’den geldi ama bu sonuçta bizim ülkemizde yaşadığımız için bu artık bi(r) arkadaşınız, hani bi(r) ayrımcılık bi(r) farklı bi(r) şeyimiz yok. Hep birlikte oynacaksınız. Hep birlikte gülücez, ağlıycaz, yiyicez, içicez, neyse. Hani o da sizin gibi bi(r) arkadaşınız.’ dedikten sonra zaten çocuklar bi(r) ayrımcılık falan yapmıyo(r)lar.”*

4.4.2.6.1.2 Suriyeli öğrenciye sorumluluk veren öğretmenler. Hikmet, Mehmet ve Tuğba öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin sınıf içerisinde kabulünü sağlamak için bu öğrencilere sorumluluk verdiklerini ifade etmişlerdir. Hikmet Öğretmen, *“Yaş olarak zaten Suriyeli öğrenciler iki üç yaş daha büyükler. Bu yüzden etkinliklere katılımı, zorlanmıyo(r)lar. Hatta çeşitli etkinliklerde sadece yardımcı öğretmen modunda bana yardımcı oluyo(r)lar diyebilirim.”* ifadesiyle Suriyeli öğrencilerine verdiği sorumluluktan bahsetmiş, Tuğba Öğretmen ise Suriyeli öğrencisi için *“Benim öğrencim çok uyumlu bi(r) çocuk gayet akıllı, zeki. Sınıfa da çabuk uyum sağladı. Hemen hemen her işimi de o yapıyo(r). Sağ kolum gibi! Evet. Yani ben o olmadan o günümü eksik geçiriyorum. O kadar iyi bi(r) çocuk.”* demiştir. Mehmet Öğretmen ise Suriyeli öğrencisinin sınıfa uyum sağlayabilmesi için verdiği sorumlulukları *“Çocuğun sınıfa alışabilmesi için adapte olabilmesi için çeşitli görevler veriyorum. En basit örnek; fotokopileri dağıtırken ona dağıttırıyorum, tahtayı sildirirken ona sildirtiriyorum. Hani çocuk sınıfın bi(r) parçası olduğunu hissetsin diye!”* sözleriyle ifade etmiştir.

4.4.2.6.2 Beden dilini kullanma. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yedisi (Gamze, Ayşe, Didem, Ercan, Gürkan, Mehmet, Melis) Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde dil bilmemekten dolayı yaşanan güçlüklerin çözümü için beden dilini kullanmakta

olduklarını belirtmişlerdir. Didem Öğretmen “*Beden diliyle anlaşmaya çalışıyoruz.*” diyerek, Mehmet Öğretmen ise “*Beden dilini kullanıyorum.*” ifadesiyle görüşlerini belirtmişlerdir. Ercan Öğretmen görüşünü “*Anlyabilceği şekilde el kol hareketleriyle bazı şeyleri anlatmaya çalıştım.*” şeklinde ifade ederken Gürkan Öğretmen güçlük çözüm yöntemini “*Mimik, jest gibi hareketlerle durumu ifade etmeye ve problemi çözmeye çalışıyoruz.*” ifadesiyle belirtmiştir. Melis Öğretmen ise beden dilini kullanmasının yanı sıra geçmiş öğretmenlik tecrübelerinden de faydalanarak bu sorunu aşmaya çalıştığını “*Güneydoğu’da da çalışmışım ama ordaki öğrencilerime benziyo(r) çünkü onlarla dört yıl çalıştım. Dil, iletişim konusunda birinci sınıfa başladıklarında hiçbi(r) şey anlamıyolardı. Okuma yazmayla Türk-Tükçe öğrenimi, okul döneminde başlıyo(r)du. Biraz ordan bilerek yönergeleri kırıp da beden diliyle anlatmaya çalışıyorum.*” sözleriyle ifade etmiştir.

4.4.2.6.3 *Türkçe bilen Suriyeli öğrencilerden yararlanma.* Araştırmaya katılan yedi öğretmen (Ayşe, Gamze, Hikmet, Mehmet, Melis, Salih, Zeynep) Suriyeli öğrencilerinin eğitiminde Türkçe bilgisi diğer Suriyeli öğrencilerine göre nispeten daha iyi olan Suriyeli öğrencilerini tercüman olarak kullandıklarını belirtmiştir. Gamze Öğretmen araştırmacının bu sorusuna “*Yanıma bi(r) rehber aldım; diğer öğrencim. Türkçeyi daha iyi öğrendi o, sene başında gelmişti. Bu öğrencim bu dönem geldi. Onun rehberliği aracılığıyla.*” şeklinde yanıt verirken Hikmet Öğretmen görüşünü “*Türkçeyi iyi bilen Suriyeli bi(r) çocuğu rehber olarak yani çevirmen olarak yanıma çağırıyorum.*” ifadesiyle belirtmiştir.

4.4.2.6.4 *Sözlük kullanma.* Bilge, Ercan ve Gamze öğretmenler, Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşanan güçlükleri sözlük kullanarak aşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bilge Öğretmen “*Çocukların Türkçe sözlük kullanmalarını, resimli sözlük kullanmalarını sağlıyorum.*” demiş, Ercan Öğretmen ise internet üzerinden kolay erişimli sözlükleri kullanıyor olduğunu dile getirmiştir. 02.04.2015 tarihli araştırmacı notlarında Gamze Öğretmenin görüşme sonrası araştırmacı ile paylaştığı anekdot şu şekilde yer almıştır: “*Bu*

Suriyelilerin sınıfıma geleceklerini duyar duymaz aradım hemen oğlum, sözlük istedim. Türkçe-Arapça sözlük getirdi oğlum bana. Bazen artık hiç mi hiç anlamadığımızda sözlükteki kelimeyi bulup öğrencimi yanıma çağırıp o kelimenin Arapça karşılığını gösteriyorum. O zaman anlaşıyoruz.”

4.4.2.6.5 Diğer. Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşanan güçlüklerin çözümü olarak Ercan Öğretmen ders dışı etkinliklerin Suriyeli öğrencilere ücretsiz olduğunu belirtmiş, Gürkan Öğretmen ise “görseller” kullandığını ifade etmiştir. Hikmet ve Salih öğretmenler yaşanan güçlükleri çözebilmek adına gönüllü olarak “Arapça” kursuna gittiklerini dile getirmişlerdir. Kemal ve Kamil öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin sosyal kabulünü, Suriyeli öğrencileriyle telkin edici konuşmalar yaparak sağlamaya çalıştıklarını ifade etmiş; Kamil Öğretmen konuyla ilgili görüşünü şu sözleriyle dile getirmiştir: “*Derslerde konuşmayı tercih ettim hani oturup karşıma sınıf kurallarından, okul kurallarından bahsettim. ... Özellikle hani diğer sınıftaki öğrencilerin onu örnek almasını çok istedim.*”

4.5 Suriyeli Öğrencilerde Savaşın Etkileri

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerini daha derinlemesine inceleyebilmek için bu temada yer alan görüşler sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin savaş geçmişleri hakkında bilgi düzeyleri (14) ve Suriyeli öğrencilerin savaştan etkilenme düzeyleri (17) olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

4.5.1. Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin savaş geçmişleri hakkında bilgi düzeyleri. Sınıf öğretmenlerinin bu alt temadaki görüşleri konuyla ilgili bilgisi olmayan (13) ve bilgisi olan (1) öğretmenler olarak iki grupta incelenmiştir.

4.5.1.1. Suriyeli öğrencilerinin savaş geçmişleri hakkında bilgi sahibi olmayan öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenler arasından 13 öğretmen (Ali, Ayşe, Bilge, Didem, Ercan, Hakan, Halim, Hikmet, Mehmet, Melis, Nihan, Nilay, Zeynep) sınıflarındaki

Suriyeli öğrencilerinin savaşa ne derece maruz kaldıkları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmiştir. Örneğin Didem Öğretmen “*Açıkçası bunu hiç konuşmadık.*”, Ercan Öğretmen “*O konuda hiç bilgim yok.*”, Zeynep Öğretmen ise “*Çok bilgim yok açıkçası.*” ifadeleriyle konuya dair bilgileri olmadığını dile getirmişlerdir. .

Araştırmaya katılan dört öğretmen (Ayşe, Mehmet, Nilay, Nihan) ise bu konuda bilgilerinin olmamasını çeşitli nedenlere bağlamıştır. Suriyeli velileriyle iletişim kuramadıkları için bilgi sahibi olamadıklarını ifade eden iki öğretmenden (Ayşe, Mehmet) Ayşe Öğretmen görüşlerini şu sözleriyle belirtmiştir: “*Aileyle iletişim kuramadığım için çok ayrıntısını bilmiyorum açıkçası.*” Suriyeli öğrencisinin Türkçe bilmiyor olmasından dolayı iletişim güçlüğü yaşadığını dile getiren Nilay Öğretmen “*Öğrencilerimle iletişim sorunu olduğu için dille ilgili hani çok fazla bilgim olmadı.*” şeklindeki ifadesiyle görüşünü dile getirmiş, Nihan Öğretmen ise “*Tekrar hatırlatmak ya da or(a)dakileri tekrar yaşamasını istemediğim için herhangi bi(r) soru sormuyorum. Hiç ilgilenmiyorum. Hani ilgilenmiyorum derken çocuğu üzmemek adına hiçbi(r) şiden bahsetmiyorum bu konuda.*” sözleriyle Suriyeli öğrencisine yaşadıklarını hatırlatmamak için konuyla ilgili soru sormadığını ifade etmiştir.

Amerika’daki göçmen çocukların eğitimi sürecinde öğretmenler hakkında yapılan araştırmaya göre öğretmenlerin bu öğrencilerin eğitimlerine hazırlıklı olmaları adına gerekli olan bilgilerden birinin göçmen öğrencilerinin göç süreçleri ve bu süreçte yaşanan kayıpları vb hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiği şeklinde belirlenmiştir (Goodwin, 2002). Suriyeli öğrencilerin savaş geçmişleri hakkında bilgi sahibi olmaları halinde öğretmenlerin bu öğrencilerinin eğitim süreçlerinde yaşanan sorunlara daha hazırlıklı olacakları yorumu yapılabilir.

4.5.1.1. Suriyeli öğrencilerinin savaş geçmişleri hakkında bilgi sahibi olan öğretmenler. Bu alt temada görüş bildiren tek öğretmen olan Emel Öğretmen araştırmacıyla Suriyeli öğrencisinin savaş geçmişini şu şekilde paylaşmıştır: “*Evleri yıkılmış. Ailelerinde*

insanlar ölmüş. ... Kız öğrencimin sadece fabrikaları yıkılmış ve evleri yıkılmış. Ölenleri yok. Fabrikatörmüş aslında babası, çok zenginmiş ama hiçbi(r) mal varlığı kalmamış fabrikası falan yıkılınca. Ellerinde başka bi(r) zanaat de yok. Burda bi şekilde çalışmaya çalışıyo(r)lar ama ölenleri yok. Erkek öğrencim için, dayısı ölmüş ve gözünün önünde ölmüş. Evleri de yıkılmış. ... Annesi çok etkilendiğini söylüyo(r). Dayısına da çok düşkünmüş. Gözünün önünde de ölünce çocuk bayaa bi etkilenmiş.”

4.5.2. Suriyeli öğrencilerin savaştan etkilenme düzeyleri. Bu alt temadaki öğretmen görüşleri savaştan etkilenmiş Suriyeli öğrenciler (14) ve savaştan etkilenmemiş Suriyeli öğrenciler (5) olmak üzere iki ayrı alt temaya ayrılarak incelenmiştir.

4.5.2.1. Savaştan etkilenmiş Suriyeli öğrenciler. Suriyeli öğrencilerinin ülkelerinde yaşanan savaştan etkilendiklerini ifade eden öğretmenlerin görüşleri psikolojisi bozulan Suriyeli öğrenciler (10), hırçın davranışlar sergileyen Suriyeli öğrenciler (6), süreç içerisinde savaşın olumsuz etkilerinden kurtulan öğrenciler (3) ve davranış bozukluğu olan Suriyeli öğrenciler (2) olmak üzere dört grupta toplanmıştır.

Üç öğretmen (Ayhan, Gamze, Salih) ise Suriyeli öğrencilerindeki savaş etkilerinin süreç içerisinde azaldığını belirtmişlerdir. Ayhan Öğretmen, savaş etkisi nedeniyle “*hırçın davranışları*” olan Suriyeli öğrencisinin sosyalleştikçe hırçınlığının “*kırıldığını*” ifade etmiştir. Gamze Öğretmen ise “*İlk geldiklerinde biraz ürkektiler. Hani en küçük böyle onlara yapılacak saldırıya sert tepki veriyo(r)lardı. Hani savaşın içinden çıkıp gelmişler. Ama şimdi normale döndüler.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

4.5.2.1.1. Psikolojisi bozulan Suriyeli öğrenciler. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 10’u (Ayşe, Emel, Gürkan, Hikmet, Kemal, Mehmet, Nihan, Salih, Tuğba, Zeynep) sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin savaş nedeniyle psikolojilerinin olumsuz yönde etkilendiğini dile getirmiştir.

Emel Öğretmen'in "Dayısı ölmüş ve gözüünün önünde ölmüş. Evleri de yıkılmış. ... Biraz daha kendini dışa vurarak bunları atlatmaya çalışıyo(r). Dayısına çok düşkünmüş. Gözüünün önünde de ölünce çocuk bayaa bi etkilenmiş." şeklindeki ifadesi ve Zeynep Öğretmen'in "Anneanesi mi birisi vefat etti. Senenin başında onu görmeye gittiler Suriye'ye. Ama geldiğinde mesela çok iyi değildi." şeklindeki ifadeleri savaş sürecinin Suriyeli çocuklar üzerinde yarattığı travmayı gözler önüne sermektedir. Yine Mehmet Öğretmen'in "Çocuk çok büyük bi psikolojik travma yaşıyo(r). Hani savaş ortamında kendi ailesinden uzaklaşmış gelmiş. ... Bunların bi kısmı doğrudan savaşın içinden geldiği için müthiş bi(r) şey yaşıyo(r)lardı, duygusal problem yaşıyolardı. Etkilenmişlerdi gerçekten." şeklindeki sözleri de savaşın Suriyeli öğrencide bıraktığı izleri göstermektedir. Kemal Öğretmen ise görüşlerini şu sözleri ile ifade etmiştir: "Benim bir tane kız öğrencim hatırladıkça dizlerinin bağı çözüürcesine yere çöküyo(r) ve kalkamıyo(r). İşte gidiyorum, taşıyorum, kaldırıyorum. 'Kızım kendine gel. Burası Türkiye. Ben senin öğretmenimim.' falan güven veriyorum ve kendine geliyor. O korkuyla hala yaşıyor. Çünkü kafası kopan, bacağı kopan, kolu kopan insanları görmüş bu çocuklar." Savaş geçmişlerine göre travma yaşayan öğrencilerde yaşanan bu travmatik olay yeniden yaşanıyor mu hissiyatının sıklıkla görülebilmesinin olağan olduğu dikkate alınmalıdır (Erden ve Gürdil, 2009).

Ayşe ve Salih öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin resim dersindeki çalışmaları üzerine de görüş belirtmişlerdir. Ayşe Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin resim dersindeki çalışmaları için "Genellikle yaptıkları resimler şiddet içerikli." diyerek durumu savaş etkilerine bağlamış, Salih Öğretmen ise "... sonuç itibariyle bu çocuklar savaşın çocukları. Yani savaşın içerisinden gelen çocuklar. Bu savaşı doğrudan yaşayıp görenler var, bir de biraz öncesinde gelenler var ve uzunca bi(r) süre yani bir-bir buçuk aylık süre içerisinde çocuklar hep özellikle resim derslerinde falan korku şiddet resimleri çiziyorlardı." diyerek başladığı sözlerine "Ruhen ve duygusal olarak etkileniyorsun yani. Savaştan gelen çocuklar; bu acı

verici bi(r) şey. Çocuk, her yerde çocuktur. Evrensel anlamda dünyanın neresine giderse gitsin çocuktur ve çocuk psikolojisi açısından baktığın zaman önemli bi(r) şeydir.” şeklinde devam etmiştir.

4.5.2.1.2. *Hırçın davranışlar sergileyen Suriyeli öğrenciler.* Araştırmaya katılan yedi öğretmen (Ayşe, Didem, Kemal, Mehmet, Melis, Salih) Suriyeli öğrencilerinin savaştan etkilenmiş ve bunun sonucunda hırçın davranışlar sergiliyor olduklarını ifade etmişlerdir.

Melis Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin şiddete eğilimli davranışlar göstermelerini şu sözleriyle ifade etmiştir: “İçlerinde çok saldırgan, küçük bi(r) şey söylendiğinde küfür ettiğini beden dilinden algıladığım, bana da edildi bizzat, çok rahat bi(r) şekilde algılanıyo(r). O öğrencinin bi(r) şeylere maruz kaldığı, çok hiddete dönük böyle sıraların üstünde dolaşıyo(r)lar, acaba bu savaşın verdiği bi(r) şey mi sorguluyorum kendi kendime. Sandalyenin masanın üzerinde dolaşması, sandalyeleri yerlere atıyo(r)lar, işte tahtayı böyl-bütün eşyaları alıp atıyo(r)lar!”

Didem Öğretmen konuyla ilgili “... çünkü onlar bi(r) savaş ortamından geldiği için çok kavgacılar.” derken Mehmet Öğretmen “Bunların bir kısmı doğrudan savaşın içinden geldiği için müthiş bi(r) şey yaşıyo(r)lardı, duygusal problem yaşıyo(r)lardı. Etkilenmişlerdi gerçekten.” diyerek başladığı ifadesini “Bu hırçın tavrı da ona bağlıyorum biraz da.” şeklinde tamamlamıştır.

Öğretmenlerin ifadeleri Suriyeli öğrencilerin savaşın etkilerinden kurtulmaları için profesyonel olarak desteklenmeleri gerektiğini göstermektedir. Arabacı ve diğerlerinin (2014) Suriyeli kamplarındaki eğitim ortamlarına dair yaptıkları analize göre Suriyeli öğrencilerde savaşın etkisi olarak sınıf içerisinde şiddete eğilimli davranışlar sergiledikleri, okul eşyalarına ve sınıf arkadaşlarının eşyalarına zarar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Savaş geçmişlerine

göre travma yaşayan öğrencilerde tedirginlik, gerginlik, huzursuzluk, öfke patlamaları ve saldırgan davranışların sıklıkla gözlenebileceği unutulmamalıdır (Erden ve Gürdil, 2009).

4.5.2.1.3. *Süreç içerisinde savaşın olumsuz etkilerinden kurtulan öğrenciler.* Üç öğretmen (Ayhan, Gamze, Salih) Suriyeli öğrencilerindeki savaş etkilerinin süreç içerisinde azaldığını belirtmiştir. Ayhan Öğretmen, savaş etkisi nedeniyle “*hırçın davranışları*” olan Suriyeli öğrencisinin sosyalleştikçe hırçınlığının “*kırıldığı*” ifade etmiştir. Gamze Öğretmen ise “*İlk geldiklerinde biraz ürkektiler. Hani en küçük böyle onlara yapılacak saldırıya sert tepki veriyo(r)lardı. Hani savaşın içinden çıkıp gelmişler. Ama şimdi normale döndüler.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

4.5.2.1.4. *Davranış bozukluğu olan Suriyeli öğrenciler.* Nilay ve Hikmet öğretmenler Suriyeli öğrencilerinde savaşın etkisini “*davranış bozukluğu*” olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Hikmet Öğretmen “*Bir öğrencimde davranış bozukluğu filan var. Her derse girmeden önce beş dakika onu içeri sokma derdi var.*” sözüyle, Nilay Öğretmen ise “*Mutlaka bunlar bu kadar yaramaz değillerdi belki de bu kadar davranış bozukluğu yoktu. Ama savaş elbette ki onları etkilemiştir, etkilemez diye bi(r) şey yok.*” ifadeleriyle görüşlerini belirtmişlerdir.

Yukarıda yer verilen sınıf öğretmenlerinin görüşleri, Suriyeli öğrenciler için savaş sürecinin oldukça sancılı olduğunu ve bu sürecin olumsuz etkilerinin hala yaşanmakta olduğunu göstermektedir. Böyle bir travmayı yaşayan çocukların Türkiye’deki eğitim süreçlerinin de olumsuz olması ne yazık ki kaçınılmaz bir durumdur. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin, Suriyeli çocuğun yaşadığı bu güçlüğü aşabilmesinde, çevresine sağlıklı bir birey olarak uyum sağlayabilmesinde önemli bir role sahip olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Erden ve Gürdil de (2009) çocukların savaş nedeniyle yaşadıkları travmaların iyileştirilmesinde onların yaşamında önemli yer tutan öğretmenlerin önemli bir rolü olduğunu

ve öğretmenlerin savaş mağduru çocuklara nasıl destek olacakları hakkında bilgilendirilmeleri gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Jabbar ve Zaza (2014) Küresel Çocuk Koruma Grubu raporunda Suriyeli sığınmacı çocukların %98'inin psiko-sosyal gelişimlerinde gerileme olduğunu belirlediğini belirtmişlerdir. Araştırmacılar bunun nedenini “doğrudan şiddete maruz kalma korkusu, aidiyet duygusunun yitilmesi, eğitim olanaklarından mahrum olma, eğlenme ya da oyun oynama yoksunluğundan kaynaklandığını ifade etmektedirler.

4.5.2.1.4.Savaşın veliler üzerindeki psikolojik etkileri. Nihan ve Hikmet öğretmenler ise sadece Suriyeli öğrencilerin değil aynı zamanda Suriyeli velilerinin de savaşın psikolojilerini etkilediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Nihan Öğretmen “*Baba hasta büyük bi(r) ihtimalle. Zannedersen savaş esnasında akli olarak bazı olaylar yaşamış. Çünkü onları tanıyan benim bi(r) velimle konuştum. Baba, evine gelen çocukları kovalıyo(r)muş diğer çocukları. Dövmeye kalkıyo(r)muş. ... Baba evde rahatsız, psikolojik olarak rahatsız.*” diyerek, Hikmet Öğretmen ise Suriyeli öğrencisinin annesinin depresyonda olduğunu belirterek bu konudaki görüşlerini ifade etmişlerdir.

Sayıları iki milyondan fazla olan Suriyeli sığınmacıların sadece %20'si psiko-sosyal destek almaktadır (Jabbar ve Zaza, 2014). Arabacı ve diğerlerinin (2014) yaptığı çalışma sonucunda da Suriyeli velilerin savaştan olumsuz etkilendiği ve psikolojilerinin bozulduğu belirlenmiştir. Tüm bu çalışmalar Suriyeli çocukların bütünsel gelişim sürecinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için velilerinin psiko-sosyal olarak desteklenmesi gerektiğini düşündürmektedir.

4.5.2.2. Savaştan etkilenmemiş Suriyeli öğrenciler. İki öğretmen (Didem, Hakan) sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin savaştan etkilenmediğini ifade etmiştir. Hakan Öğretmen “*Çocuk şey yani girişken, hareketli bi çocuk. Öyle bi sıkıntı yok.*” ifadesiyle Suriyeli

öğrencisinin savaştan etkilenmemiş olmasını öğrencisinin karakteristik özellikleriyle ilişkilendirmiştir. Didem Öğretmen'in ise konuyla ilgili farklı sorulara farklı cevap verdiği görülmüştür. Suriyeli öğrencilerinin "*kavgacı*" olduğu yönündeki görüşünden başka, bu öğretmenin farklı bir soruya da "*Yani hiç başka bi savaştan gelmiş ülke çocukları gibi korkak pısrık diyiller aksine kırk yıldır bizim ülkemizde yaşıyo(r)larmış gibiler.*" şeklinde yanıt verdiği tespit edilmiştir.

4.6 Diğer Öğrenciler

Sınıflarındaki diğer öğrencilerinin Suriyeli sınıf arkadaşlarına yönelik tutumlarına ilişkin görüş bildiren öğretmenlerin görüşleri Suriyeli öğrenciyi kabullenen öğrenciler (18) ve Suriyeli öğrenciyi kabullenmeyen öğrenciler (3) olmak üzere iki alt tema altında incelenmiştir.

4.6.1 Suriyeli öğrenciyi kabullenen öğrenciler. Bu bölümde görüşleri yer alan öğretmenlerden elde edilen veriler Suriyeli öğrenciyi hemen kabullenen öğrenciler (13) ve Suriyeli öğrenciyi zaman içerisinde kabullenen öğrenciler (5) olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

4.6.1.1 Suriyeli öğrenciyi hemen kabullenen öğrenciler. Öğretmenlerin 13'ü (Ayhan, Ali, Bilge, Emel, Gürkan, Gamze, Hakan, Halim, Melis, Nilay, Nihan, Salih, Zeynep) sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin diğer öğrenciler tarafından kabul edildiğini dile getirmiştir. Ayhan Öğretmen ve Gürkan Öğretmen öğrencilerin "*ayrımcılık*" yapmadıklarını ifade etmiştir. Melis Öğretmen ve Zeynep Öğretmen diğer öğrencilerin Suriyeli öğrenciyi kabullenme sürecinde öğretmen tutumuna değinmişlerdir. Örneğin Melis Öğretmen'in "*Eğer öğretmen ilımlıysa çocuklarını da ona göre yönlendiriy(o).*" ifadesi ve Zeynep Öğretmen'in "*Farklı bi(r) tutumları yok. Çünkü öğretmen ona farklı davranmıyor ki onlara.*" sözleri, öğretmenlerin diğer öğrencilere model olduğunu göstermektedir. Emel ve Ali öğretmenler, diğer öğrencilerin Suriyeli sınıf arkadaşlarına "*yardımcı*" olmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Bu durumu Emel Öğretmen “Çok seviyo(r)lar onları, çok koruyo(r)lar. Hep yardım getiriy(o)lar onlara.” şeklinde, Ali Öğretmen ise “Kötü bi(r) şey olduğunda yardımcı olmaya çalışıyo(r)lar eksiklikleri konusunda.” şeklinde dile getirmişlerdir. Melis Öğretmen de diğer öğrencilerin Suriyeli arkadaşlarıyla “yemek paylaşımı” yaptıklarını dile getirmiştir. Salih Öğretmen konuyla ilgili şunları söylemiştir: “Dostluk içerisindedir. Tabii sosyometre ölçümü gerçekleştirirdik, çok kısa süre içerisinde bunlar Eylül ekim aylarında gelmelerine rağmen sınıftaki öğrenciler en çok işte ‘En çok sevdiğiniz üç arkadaştan birini söyleyin.’ söylediğimiz zaman içlerinde bir(r) tanesi, Ahmet seçilmiş. ... Yüksek bi(r) oyla seçilmiş. Bu da gösteriy(o) ki sınıfta bir kaynaşmanın yaşandığını ve arkadaşlık bağlarının kurulduğunu ifade ediyor.” 02.03.2016 araştırmacı notlarında Salih Öğretmen’in sözlerinden yapılan alıntıda öğrencinin gerçek isminin yer aldığı ancak verilerin gizliliğin korunması için öğrencinin isminin Ahmet olarak kodlandığı yer almaktadır.

4.6.1.2 Suriyeli öğrenciyi zaman içerisinde kabullenen öğrenciler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin altısı (Ayşe, Ercan, Kamil, Mehmet, Tuğba) Suriyeli öğrencilerinin diğer öğrencileri tarafından hemen olmasa da zaman içerisinde kabullendiklerini dile getirmişlerdir. Diğer öğrencilerinin Suriyeli öğrenciyi “yabancı uyruklu” gözüyle bakmadıklarını ifade eden Tuğba Öğretmen bu durumu şöyle örneklemiştir: “Önceden ‘Suriyeli’ diyo(r)lardı, şimdi adı söyleniy(o).” Kamil Öğretmen diğer öğrencilerin Suriyeli öğrencilerini kabullenme sürecini şu şekilde ifade etmiştir: “Hani ilk başlarda biraz soğuktu. Bi(r) de aşına olmadıkları bi(r) dil ve konuşmaları farklı geldiği için biraz işte çocuklarla dalga geçme, onların işte kişiliklerini rencide etme gibi belirli davranışlar sergilediler. Ama sonra hani biraz daha sınıftaki öğrenci de Türkçe konuşmaya başladıktan sonra yani söylediklerimiz anladığı zaman ilk başta hani bi(r) şey söylediğimiz aman sadece kafa sallıyo(r)du veya işte ‘Evet.’ veya ‘Hayır.’, kafasını aşağı yukarı sallayarak cevap

veriyo(r)du. Şimdi en azından söylediklerimizi anladığı için daha rahat iletişim kuruyo(r)lar. Öğrencilerim de o ilk başlardaki duvarlarını yıktılar açıkçası.”

4.6.2 Suriyeli öğrenciyi kabullenmeyen öğrenciler. Diğer öğrencilerin sınıflarındaki Suriyeli öğrenciyeye yönelik tutumları sorulduğunda araştırmaya katılan üç öğretmen (Didem, Kemal, Nilay) diğer öğrencilerinin Suriyeli sınıf arkadaşlarını kabullenmediklerini ifade etmişlerdir. Nilay Öğretmen “... Ama diğer iki ikiz Suriyeli öğrencilerim var. Onlar çok çok çok yaramazlar. Onlara çok fala uyum sağlayamıyo(r)lar. Çünkü sürekli kavga, dövüyo(r) çocukları.” şeklinde görüş bildirmiştir. Nilay Öğretmen’in hem “Suriyeli Öğrenciyi Kabullenen Öğrenciler” hem de “Suriyeli Öğrenciyi Kabullenmeyen Öğrenciler” alt temalarında görüş bildirdiği görülmektedir. 02.03.2016 tarihli araştırmacı günlüklerinde bu durum, öğretmenin sınıfında üç Suriyeli öğrencisinin olduğu ve bu öğrencilerden birinin diğer öğrenciler tarafından kabul edilirken ikiz olan erkek öğrencilerin kabullenilmediği olarak yer almıştır.

Didem Öğretmen “İlk geldiklerinde daha yabancı ve şey görüyo(r)lardı. Hem korkuyo(r)lardı. Çok kavgacıydılar. Şimdi en azından kendileri gibi olduğunu hani onun da çocuk olduğunu kabullenip varlığını kabul ettiler diyebiliriz. Şu anda o alışma dönemi gerçekleşmiş gibi. Ama tabi hep bi(r) mesafe hissedebiliyo(r)sunuz.” şeklindeki görüşleri kabullenme sürecinin başlamış olduğu gibi düşünülse de, kendisinin başka bir soruda Suriyeli öğrencilerinin “kabullenilmedikleri için” “mutsuz” olduklarından söz etmesi sınıfındaki diğer öğrencilerin Suriyeli öğrenciyi henüz kabullenmedikleri olarak değerlendirilebilir.

Kemal Öğretmen’in, görüşlerini “Onlar da çok farklı çünkü pek ısınamadık.” şeklinde ifade ettiği tespit edilmiştir. Öğretmenin bu ifadesi sadece sınıfındaki diğer öğrencilerin değil kendisinin de Suriyeli öğrenciyi henüz kabullenmediği şeklinde yorumlanabilir.

İlkokul düzeyindeki çocuklarda travmanın etkileri olarak çocuğun kendini kişilerarası ilişkilerden ya da çeşitli etkinliklerden yalıtılabileceği ve hırçın davranışları nedeniyle arkadaş

ilişkilerinde bozulmaların yaşanabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Erden ve Gürdil, 2009). Öğretmen adayları ile yapılan çalışmada (Kara ve Çam, 2007) yaratıcı drama yönteminin kullanıldığında sınıf içinde grupta çalışma, ilişki başlatma ve sürdürme gibi sosyal becerilerin geliştiği görülmüştür. Buna göre sınıf içerisindeki sosyal etkileşimde öğretmenin kullandığı yöntem ve tekniklerin önemli olduğu anlaşılmaktadır.

4.7 Öğretmenin Etkilenme Durumu

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin sınıflarında Suriyeli öğrenci bulunmasından etkilenme durumları süreçten etkilendiğini belirten öğretmenler (17) ve süreçten etkilenmediğini belirten öğretmenler (4) olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir.

4.7.1 Süreçten etkilendiğini belirten öğretmenler. Bu bölümde öğretmenlerin sınıflarında Suriyeli öğrenci olmasının kendilerini farklı açılardan etkilenme düzeyleri üzerine görüşleri yer almaktadır. Bu görüşler duygusal açıdan etkilendiğini belirten öğretmenler (17), motivasyon açısından etkilendiğini belirten öğretmenler (7) ve fiziksel açıdan etkilendiğini belirten öğretmenler (4) olmak üzere üç alt temada incelenmiştir.

4.7.1.1 Duygusal açıdan etkilendiğini belirten öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 14'ü sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin kendilerini duygusal açıdan nasıl etkilediğine dair görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin görüşleri duygusal açıdan olumsuz etkilenen öğretmenler (10) ve duygusal açıdan olumlu etkilenen öğretmenler (2) olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

4.7.1.1.1 Duygusal açıdan olumsuz etkilenen öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 10'u (Bilge, Didem, Emel, Ercan, Gamze, Hakan, Halim, Kamil, Salih, Zeynep) Suriyeli öğrencilerinin sınıflarındaki eğitim sürecinin kendilerini duygusal açıdan olumsuz etkilediğine dair görüş bildirmiştir. Didem ve Salih öğretmenler “*savaş*” ortamından gelmiş bu çocuklar adına üzüldüklerini ifade etmişlerdir. Gamze, Emel ve Hakan öğretmenler ders sürecinde yaşanan aksaklıklardan dolayı üzülmektedir. Bu durumu Gamze Öğretmen

“Bilgi anlamında bi(r) şeyler verememenin sıkıntısını yaşıyorum” şeklinde dile getirmektedir. Emel Öğretmen ise Suriyeli öğrencileri “etkinliği acaba anlamıyo(r)lar da mı yapamıyo(r)lar diye vicdan azabı” çektiğini belirtirken; Hakan Öğretmen Suriyeli öğrencilerine “yardımcı” olamadığı için üzüldüğünü ifade etmektedir. Kamil Öğretmen Suriyeli öğrencilere “acıma duygusuyla” yaklaştığını belirtmektedir. Didem Öğretmen ise görüşlerini “Benim çocuklarıma yani bizim ülkemizin çocuklarına zarar vericek mi diye düşünüyö(r)sunuz.” şeklindeki kaygısıyla dile getirmektedir.

Salih Öğretmen bu çocukların savaşa maruz kalmalarının üzüntüsünü paylaşmıştır: “Ruhen ve duygusal olarak etkileniyorsun yani.” Salih Öğretmen’in konuyla ilgili paylaşımlarına “4.5.2.1.1. Psikolojisi bozulan Suriyeli öğrenciler” alt temasında daha detaylı yer verilmiştir.

4.7.1.1.2 Duygusal açıdan olumlu etkilenen öğretmenler. Hikmet ve Ercan öğretmenler sınıflarında Suriyeli öğrenci bulunmasından olumlu yönde etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Hikmet Öğretmen Suriyeli öğrencilerinden etkilenme durumunu “Onların karşı taraftan sempatisini sevgisini hissedince bu benim için muazzam bi(r) durum olarak karşıma geliyo(r).” sözleriyle dile getirmiştir.

Ercan Öğretmen “Benim için artı bi(r) değer, artı bi(r) deneyim. Farklı bi(r) deneyim. İlk defa böyle yabancı uyruklu öğrencim oldu. Ben de ilk açıkçası hani ilk dönem çok merak ediyö(r)dum. Bununla ilgili tweet bile attım yani.” şeklinde ifade etmiştir. 23.01.2015 tarihli araştırmacı günlüğünde Ercan Öğretmen’in söz konusu sosyal ağdaki paylaşımının “mutlu” ifadelerle yansıtıldığı yer almaktadır.

4.7.1.2 Motivasyon açısından etkilendiğini belirten öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin motivasyonlarının etkilenme durumları motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini ifade eden öğretmenler (4) ve motivasyonlarının olumlu etkilendiğini ifade eden öğretmenler (3) olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

4.7.1.2.1 *Motivasyonlarının olumsuz etkilendiğini ifade eden öğretmenler.* Dört öğretmen (Ayşe, Mehmet, Melis, Kemal) Suriyeli öğrencilerinin eğitimi sürecinde motivasyonlarının olumsuz etkilendiğine dair görüş bildirmiştir. Ayşe Öğretmen, *“Faydalı olamıyorum noktasında olumsuz etkiliyo(r). Çünkü istediğimi, kendi öğrencilerimden istediğimi alıyorum ama onlarda istediğim noktaya ulaşamıyorum.”* şeklinde görüş bildirmiştir. 15 Nisan 2015 tarihli araştırmacı günlüğünde Mehmet Öğretmen’in görüşme bitip ses kaydı kapandıktan sonra araştırmacıya *“Suriyeli öğrencilerden çok rahatsız”* olduğunu dile getirmiştir. Melis Öğretmen, Suriyeli öğrencisinin ders sırasındaki *“keyfi”* davranışlarının dersi böldüğünü, bu nedenle kendisinin motivasyonunun bozulduğunu belirtmektedir. Kemal Öğretmen ise görüşlerini şu şekilde aktarmıştır: *“Zaman zaman bu çocuklar derse katılmadıklarından kırk dak(i)ka bunların böyle put gibi tutmak zor olduğu için ister istemez hareket edicek çocuk ayağa kalkacak veyahut ta yanındaki arkadaşını rahatsız edicek. O arada bizim de huzurumuz bozuluyor anlatım esnasında motivasyonumuz bozuluyor.”*

Akpınar (2008) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin öğrenme davranışlarının ve öğretmen-öğrenci arasındaki iletişim sorunlarının öğretmen üzerinde orta düzeyde etkili olduğu belirlenmiştir. Girgin (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçları ise davranış sorunu olan öğrenciler ve velilerle yaşanan sorunların öğretmenlerde tükenmişliğe neden olduğunu göstermektedir. Bahsi geçen araştırmalar Türk öğrencilere öğretmenlik yapan öğretmenlere ilişkin sonuçlardır. Türk öğrencilere öğretmenlik yapan öğretmenlerin bile öğrenci performansı, davranış sorunu olan öğrenci ve öğrenci ile iletişim sorunları nedeniyle tükenmişlik yaşadığı belirlenmişken Suriyeli öğrencileri olan öğretmenler için benzer durumların daha yoğun sıkıntılara neden olacağı düşünülmektedir. Nitekim Samsun’da yapılan benzer bir araştırmaya göre (Mercan Uzun ve Bütün, 2016) öğretmenlerin dil

farklılığı nedeniyle Suriyeli sığınmacı öğrencileri sınıfta istemedikleri ve yaşanan iletişim sorunu nedeniyle gerildiklerini ifade ettikleri tespit edilmiştir.

4.7.1.2.2 *Motivasyonlarının olumlu etkilendiğini ifade eden öğretmenler.* Ayhan, Ercan ve Zeynep öğretmenler olmak üzere toplam üç öğretmen bu sürecin motivasyonlarını olumlu etkilediğine dair görüş bildirmiştir. Ercan Öğretmen'in "*Onlarla ilgilendim ve verdiğimi aldım. O yüzden de daha çok ilgilenmeye başladım ve ben şu anda mutluyum açıkçası.*" ifadesi; Suriyeli öğrencideki gelişmelerin kendisinin bu öğrenciyle daha çok ilgilenmesi için motivasyonunu artırdığını göstermektedir. Zeynep Öğretmen ise Suriyeli öğrencilerin "*matematik dersinde iyi*" olmaları nedeniyle motivasyonunun "*bazen olumlu yönde*" etkilendiğini belirtmektedir.

Ayhan Öğretmen düşüncelerini şu sözleriyle dile getirmiştir: "*Kendi öğrencilerimden daha fazla anladığını görünce... 'Suriyeli bile bu kadar anlayabiliyo(r)sa acaba ben mi anlatamıyorum? Diğer benim öğrenciler, Türk kökenli işte Türkçeyi anadiliyle yetmiş bi(r) öğrenci bunu neden anlamıyo(r)?' Bundan olumsuz yönde etkileniyorum.*" şeklindeki sözleri hem Suriyeli öğrencinin hem de diğer öğrencilerin eğitim sürecinde ikilem yaşadığını göstermektedir. Ayhan Öğretmen sınıfındaki diğer öğrencilerinin eğitim durumları ile karşılaştırma yaptığında Suriyeli öğrencisi için "*Bu Suriye'den geldi, bu anladığıma göre her(h)alde ben anlatabiliyorum ki anlıyo(r)dur.*" sözleriyle görüşlerini ifade etmiştir. Ayhan Öğretmen sözlerini: "*İyi ki gelmiş diyorum.*" diyerek noktalamıştır.

"4.4.1.1.1.2 Suriyeli öğrencilerinin matematik dersine katılımları" ve "4.4.2.2.2. Yaşı sınıfın yaş ortalamasının üstünde olan Suriyeli öğrenciler" başlıklı alt temalarda Ayhan Öğretmen'in görüşlerine yer almaktadır. Ayhan Öğretmen'in konuya ilişkin değerlendirmelerinde bu faktörü göz ardı etmesi nedeniyle kendisinin süreçle ilgili karmaşa yaşadığını göstermektedir.

4.7.1.3 Fiziksel açıdan etkilendiğini belirten öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin dördü (Didem, Ercan, Mehmet, Kenan) sınıflarında Suriyeli öğrenci bulunması nedeniyle fiziksel olarak etkilenme durumlarından bahsetmişlerdir. Mehmet Öğretmen yorgunluğunu şu sözleriyle ifade etmiştir: *“Çok yoruyor. Beni bi(r) kere çok yoruyor. Çünkü her gün şikâyet dinlemekten ilk başlarda olsun, uyarmaktan, ‘Yapma!’ demekten. Yani bi(r) de anlamıyo(r) da. Yani hani ben-işaret diliyle konuşmak zorunda kalıyorum ve beni bu çok aşırı yoruyor. Yani öğretmenlerin bu konuda, sadece benim değil, Suriyeli olan birçok arkadaşlarım da aynı şikâyetlerde... Yoruyor, öğretmeni yoruyor.”*

Didem, Ercan ve Kenan öğretmenler sınıflarında Suriyeli öğrenci bulunmasının kendilerine *“artı yük”* getirdiğini söylemişlerdir. Kenan Öğretmen Suriyeli öğrencisi için yaptığı çalışmaların kendisini yorduğunu şu ifadelerle dile getirmiştir: *“Son derslerimi tekrar işte birinci grup seslerle başlayarak ‘e-e-e-e’ hani şimdi okuma yazmayı biliyo(r) hani okuyup yazabiliyo(r). Sonrasında bu bana artı bi(r) külfet getirdi tabi ki ... Çünkü dil gelişimini de hani sağlamam gerekiyo(r)du. E sonrasında artı bi(r) külfet gibi geldi.”*

Yıldırım, Ünal ve Çelik (2011) öğretmenlerin iş yükünün çok olduğunu bununla birlikte sorumluluklarının da ağır olduğunu belirtmektedirler. Suriyeli öğrencilerine Türkçeyi öğretmenin, farklı bir alfabeye okuma yazma eğitimi vermenin, iletişim sorununa rağmen öğrencinin akademik, psikolojik ve sosyal gelişimini sağlamanın öğretmen için zorlayıcı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla araştırmaya katılan öğretmenlerin fiziksel olarak güçlük yaşamaları sürecin doğal bir sonucu olarak değerlendirilmektedir.

4.7.2 Bu süreçten etkilenmediğini belirten öğretmenler. Bu alt temada dört öğretmenin (Ali, Bilge, Gamze, Nihan) görüşü yer almaktadır. Suriyeli öğrencinin kendilerini etkilemediğini belirten öğretmenlerden Ali Öğretmen soruya *“Yani başta kötü etkiliyo(r)du ama şu anda bi(r) sıkıntı yok.”* şeklinde yanıt vermiştir. Öğretmenin bu yanıtı, mevcut durumda sorunların aşıldığını gösterse de süreç içerisinde öğretmenin olumsuz etkilendiğini

göstermektedir. Bilge Öğretmen “*Fiziksel olarak ya da bi(r) motivasyonum düşmüyo(r).*” ve Gamze Öğretmen “*Motivasyonuma herhangi bi(r) olumsuz etkisi yok.*” şeklindeki ifadeleriyle süreçten etkilenmediklerini belirtse de duygusal anlamda olumsuz etkilendiklerini ifade eden görüşleri konuyla ilgili alt temada incelenmiştir.

Nihan Öğretmen konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır: “*Benim için hiçbi(r) önemi yok. Çocuk, çocuktur sonuçta ve eğitilmesi gerekiyo(r)sa eğiticez.*” 15.04.2015 tarihli araştırmacı günlüğünde Nihan Öğretmen’in “*Benim için hiçbi(r) önemi yok.*” ifadesiyle öğrencinin Suriyeli olmasının kendisi için önemli olmadığını kastettiği belirtilmiştir.

4.8 Yapılan Uyarlamalar

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencileri için yaptıkları düzenlemelere ilişkin soruya verdikleri yanıtlar uyarlama yapan öğretmenler (20) ve uyarlama yapmayan öğretmenler (1) olarak iki alt tema altında incelenmiştir.

4.8.1 Uyarlama yapan öğretmenler. Suriyeli öğrencilerin eğitimi sürecinde düzenleme yaptıklarını ifade eden sınıf öğretmenlerinin görüşleri öğretimde yapılan uyarlamalar (13) ve değerlendirmede yapılan uyarlamalar (13) olmak üzere iki alt temada incelenmiştir.

4.8.1.1 Öğretimde yapılan uyarlamalar. Sınıflarındaki Suriyeli öğrencileri için öğretim düzeyinde düzenlemeler yaptıklarını ifade eden öğretmenlerin görüşleri dersle ilgili uyarlamalar (12), öğrencinin yeriyle ilgili uyarlamalar (2) ve diğer (2) olmak üzere üç alt temaya ayrılarak incelenmiştir.

4.8.1.1.1 Dersle ilgili uyarlamalar. Ders düzeniyle ilgili düzenlemeler yaptığını belirten öğretmenlerin görüşleri Suriyeli öğrencilerine Türkçe öğretimi veren ve okuma yazma çalışmalarını yapan öğretmenler (8), Suriyeli öğrencileri için ders anlatım sürecini basite indirgeyen öğretmenler (8), Suriyeli öğrencilerine etkinlik temelli çalışmalar yapan

öğretmenler (4) ve Suriyeli öğrencileriyle birebir çalışmalar yapan öğretmenler (3) olmak üzere dört alt temada incelenmiştir.

4.8.1.1.1 Suriyeli öğrencilerine Türkçe öğretimi veren ve okuma yazma çalışmaları yapan öğretmenler. Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde sekiz öğretmen (Ali, Bilge, Emel, Hakan, Hikmet, Kemal, Kamil, Nihan) bu öğrencilerine Türkçe okuma yazma çalışmaları yaptıklarına dair görüş bildirmişlerdir. Bilge, Emel, Hakan, Hikmet ve Nihan öğretmenler birinci sınıfı okuttukları için Suriyeli öğrenciler doğal olarak okuma yazma çalışmalarına dâhil olmaktadır. Dördüncü sınıfları okutan Kamil Öğretmen bu süreci şöyle açıklamaktadır: “İlk başta hiç Türkçe bilmiyo(r)du. Ben her gün işte son derslerimi tekrar işte birinci grup seslerle başlayarak ‘e-e-e-e’ hani okuma yazmayı biliyo(r) hani okuyup yazabiliyo(r).”

Okuma yazma çalışmaları yapan öğretmenlerden Bilge, Hikmet ve Kemal öğretmenlerin ifadelerinden kelime öğretimi de yaptıkları belirlenmiştir. Üçüncü sınıfları okutan Kemal Öğretmen görüşlerini “İlk önce hızlı Türkçe konuşabilmeleri için yaklaşık yüz, ikiyüzel-yüz elli kelime kadar ezberlettim. Renkler, yemekler, kıyafetler, ev eşyaları, günlük kullanabileceği, çarşıda, pazarda kelimeler ve bu kelimelerle basit basit ikişer üçer cümlelik kurduk konuştuk.” şeklinde ifade etmiştir. Hikmet Öğretmen de “Bi(r) materyalin bi(r) nesnenin Arapça karşılığını onlara soruyorum.” demiştir.

Nykiel-Herbert (2010), Amerika’ya göç etmiş ilkokul düzeyindeki Iraklı öğrencilere basitten karmaşığa giden destekleyici etkinliklerle eğitimlerini sağlamış ve başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Bu başarıya erişene kadar, aynı sınıfta kardeş öğrenciler olmasının ve kız öğrencilerin eğitim görmesinde yaşanan kültürel farklılıklara dayalı sıkıntılardan da bahsetmiş ve eğitimi sıfırdan almıştır. Bu araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin de benzer şekilde Suriyeli öğrencileri için işe Türkçe’yi öğretmekle başladıkları görülmektedir.

4.8.1.1.1.2 Suriyeli öğrencilere ders anlatım sürecini basite indirgeyerek anlatan öğretmenler. Sekiz öğretmen (Ali, Bilge, Emel, Hakan, Hikmet, Kemal, Melis, Nihan) Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde basitleştirilmiş anlatımları ve örnekleri kullanmayı uygun bulduklarını ifade etmiştir. Emel, Hakan ve Kemal öğretmenler anlatımlarını basitleştirdiklerini dile getirmişlerdir. Emel Öğretmen yaptığı uyarlamayı “*Onlara yönelik özel anlatım yapıyorum. Daha basit cümlelerle, şekiller üzerinde göstererek ‘Bunu böyle yapıcaz, bunu böyle yapıcaz.’ diye.*” ifadeleriyle, Kemal Öğretmen ise “*İlk etapta onlar kendilerini ifade edebil(e)cekleri şekilde öğretmenleriyle diyalog kurabil(e)cekleri şekilde basit basit cümleler kuruyoruz.*” sözleriyle ifade etmiştir. Hakan Öğretmen “*Valla ayrı bi(r) şey yaptığımız yok.*” şeklindeki ifadesiyle Suriyeli öğrencisi için herhangi bir uyarlama yapmadığını söylese de görüşmenin devamında bu öğrencisi için yaptığı uyarlamayı “*... basit basit cümleler, okuma metinleri veriyorum.*” şeklinde dile getirmiştir. Ali Öğretmen Suriyeli öğrencisine verdiği çalışmalardan bahsederken “*Ona daha baş düzeyde mesela benim ikinci sınıf. Birinci sınıf düzeyinde çalışmalar veriyorum.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Bilge, Emel, Hakan, Nihan ve Hikmet öğretmenler birinci sınıf öğrencilerini okuttukları için Suriyeli öğrencileri doğal olarak okuma yazma çalışmalarına dâhil olmaktadır. Ancak bu öğretmenler okuma yazma öğretimini Suriyeli öğrencileri için daha da basitleştirdiklerini ifade etmektedirler.

Sınıf öğretmenlerinin mevcut müfredatı Suriyeli sığınmacılar için düzenlemede güçlük yaşadıkları sonucu çıkan araştırmalarda (Er ve Bayındır, 2015; Arabacı ve diğerleri, 2014) mevcut müfredatın Suriyeli sığınmacı çocuklar için uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Suriye’deki ve Türkiye’deki eğitim-öğretim müfredatlarının farklı olduğu göz önünde bulundurulduğunda yaşanan bu sorunların önüne geçebilmek için öğretmenlerin müfredatlarda Suriyeli öğrencilere yönelik yapacakları ek düzenlemelerin yararlı olacağı

düşünülmektedir. İlkokul programının çerçeve program özelliği taşıması öğretmenlerin ek düzenlemeler yapmasını olanaklı kılmaktadır.

4.8.1.1.1.3 *Suriyeli öğrencilerine etkinlik temelli çalışmalar yapan öğretmenler.* Ayşe, Emel, Ercan ve Mehmet öğretmenler, dersi oyun temelli etkinliklere dayandırarak işlemeye çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Ayşe Öğretmen “doğaçlama” yaptığı uyarlamaları “Onların anlayabileceği dilde kırk türlü kalığa giriyorum. Hani anlatabilmek, verimli olabilmek uğruna bi(r)şeyler yapmaya çalışıyorum ama bilimsel olarak bi(r) şeyler uygulayamıyorum. Çünkü o an çocuğun doğasına doğaçlama genelde gidiyorum.” ifadeleriyle dile getirmiş, Emel Öğretmen “Bir çıkarma işlemi bile öğretsek oyunlarla öğretmeye çalışıyorum.” demiştir. Ercan Öğretmen “Drama etkinlikleri falan olursa onları kaldırmaya falan çalıştım.” ifadesiyle Suriyeli öğrencilerin derse katılım düzeylerini artırmaya çalıştığından bahsetmiş ve Mehmet Öğretmen’in dersleri için “Oyuna dayalı görsele dayalı olduğu için onlarda eşlik ediy(r).” söylemiyle öğretmenin derslerinde oyun temelli etkinliklere yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.8.1.1.1.4 *Suriyeli öğrencileriyle birebir çalışmalar yapan öğretmenler.* Araştırmaya katılan üç öğretmen (Hakan, Kamil, Nihan) Suriyeli öğrencileriyle birebir çalışmalar yaptıklarına dair görüş belirtmişlerdir. Hakan Öğretmen bu çalışmaları “Yanıma alıp okutturuyorum.”, Kamil Öğretmen ise “Ben ona ayrı bi(r) vakit ayırmaya çalışıyorum.” şeklinde ifade etmişlerdir. Birinci sınıfları okutan Nihan Öğretmen Suriyeli öğrencisi için “Öğretim için hayır öyle özel bir şey yok.” şeklindeki ifadesiyle uyarlama yapmadığını söylese de görüşmenin devamında “... onu yanıma alıp çalışıyoruz. Yazarken de ben heceliyorum, ben heceledikçe o harfleri o ifadeleri bastıra bastıra söyledikçe yazıyor.” şeklindeki sözlerine devam etmesi bu öğretmenin Suriyeli öğrencisiyle birebir çalışmalar yaptığını göstermektedir.

4.8.1.1.2 *Öğrencinin yeriyile ilgili uyarlamalar.* Hikmet ve Didem Öğretmenler sınıf içerisinde Suriyeli öğrencilerinin oturma düzeniyile ilgili uyarlama yaptıklarını ifade etmişlerdir. Hikmet Öğretmen, Suriyeli öğrencilerini sınıf içerisinde “*Kendime en yakın olan sırada oturtuyorum.*” diyerek ön sıraya oturttuğunu belirtmiş; Didem Öğretmen ise Suriyeli öğrencilerinin kendi aralarında Arapça konuşmalarını engellemek için yan yana oturtmaktan kaçındığını ve yaptığı uyarlamayı şu sözleriyle ifade etmiştir: “... *serbest bırakınca sınıfta problem oluyo(r). Onun yerine, çok iyi olan çocukların yanına otutturuyoruz. Yan yana getirmiyoruz Arapça konuşturmasınlar diye. Çünkü sınıfın da dikkatini dağıtıyo(r)lar. E o, ona bakarak yazmaya çalışıyo(r) öğrendiğiyle.*”

4.8.1.1.5 *Diğer.* Araştırmaya katılan öğretmenler arasında; Mehmet Öğretmen Suriyeli öğrencisine Türkçe ödevi vermediğini ifade etmiş ve bu uyarlamayı şu şekilde ifade etmiştir: “*Mesela Türkçe ödevi vermiyorum çocuğa. Çünkü evde verdiğim zaman, ödev verdiğim zaman yaptırımıyo(r)lar, çünkü aile de bilmiyo(r).*” Üçüncü sınıfları okutan Melis Öğretmen ise daha önce güneydoğuda dört yıl çalıştığını belirtmiş ve bu deneyiminden yararlandığını ifade etmiştir. Melis Öğretmen görüşlerini “*Güneydoğuda da çalışmışım. Ama or(a)daki öğrencilerime benziyo(r) çünkü. Onlarla dört yıl çalıştım. Dil, iletişim konusunda birinci sınıfa başladıklarına hiçbi(r) şey bilmiyolardı. Okuma yazmayla Türk-Türkçe öğrenimi okul döneminde başlıyo(r)du. Biraz or(a)dan bilerek yönergeleri kırpıp da beden diliyle anlatmaya çalışıyorum.*” ifadeleriyle dile getirmiştir.

4.8.1.2 Değerlendirmede yapılan uyarlamalar. Suriyeli öğrencilerinin değerlendirme sürecinde uyarlama yaptıklarını ifade eden öğretmenlerin görüşleri Suriyeli öğrencilerini bireysel değerlendiren öğretmenler (7), Suriyeli öğrencileri değerlendirmede esnek davranan öğretmenler (4) ve diğer (2) olmak üzere üç alt tema altında incelenmiştir.

4.8.1.2.1 *Suriyeli öğrencilerini bireysel değerlendiren öğretmenler.* Araştırmaya katılan öğretmenlerin yedisi (Ayhan, Ali, Ayşe, Gamze, Melis, Nihan, Tuğba) Suriyeli

öğrencilerini değerlendirirken Suriyeli öğrencilerinin bireysel gelişimini ölçüt aldıklarını ifade etmişlerdir. Gamze ve Nihan öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin gelişimini “gözlem” yoluyla takip ederek değerlendirdiklerini dile getirmişlerdir. Gamze Öğretmen bu görüşünü şu sözleriyle ifade etmiştir: *“Not kriterimiz yok değerlendirmede. Ancak gözlem yoluyla ben bunu yapabiliyorum.”* Ayhan Öğretmen ise değerlendirmesini Suriyeli öğrencilerinin “okuma hızları” seviyelerinin gelişimine dayandırarak yaptığını belirtmiş ve bu görüşünü *“Bazen okuma hızlarını, çocuklara fark ettirmeden de olsa, ya da fark ediyolar bazen. Onları kendi notlarıma dosyam var, not ediyorum, ona göre bi(r) değerlendirme yapıyorum en son hani.”* ifadeleriyle dile getirmiştir. Ali ve Tuğba öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin verilen ödevleri yapıp yapmama durumlarını takip ettiklerini belirtmişlerdir. Ali Öğretmen Suriyeli öğrencisine verdiği çalışmalarını bizzat *“Kendim kontrol ediyorum.”* demiş, Tuğba Öğretmen ise Suriyeli öğrencisinin değerlendirme aşamasında yaptığı uyarlamayı anlatırken *“Yani derslerdeki durumuna göre değerlendiriyorum. ... Verdiğim ödevlerden yapabilme şeyine mesela.”* ifadesini kullanmıştır.

4.8.1.2.2 Suriyeli öğrencileri değerlendirmede esnek davranan öğretmenler. Emel, Halim, Kamil ve Nilay öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin değerlendirme sürecinde esnek davrandıklarını dile getirmişlerdir. Emel ve Halim öğretmenler, Suriyeli öğrencilerinin aldıkları notları yükseltmeye çalıştıklarından bahsetmişlerdir. Halim Öğretmen gösterdiği imtiyazı *“35 alıyo(r)sa ben ona kafamdan açık söylüyorum 25 puan ekliyorum. 35 ekliyorum. O diyorum, bunu yapabilir ama Türkçesi iyi olmadığından dolayı yapamıyo(r).”* sözleriyle ifade etmiş, Emel Öğretmen ise aynı görüşü *“Daha yüksek not vermeye çalışıyorum.”* ifadesiyle dile getirmiştir. Nilay Öğretmen değerlendirme aşamasında Suriyeli öğrencisi için yaptığı uyarlamayı anlatırken sözlerine *“Kendi öğrencilerim gibi de-değerlendiriyorum.”* ifadesiyle başlasa da devamında *“... ama tabi ki onların seviyesinde değil, biraz daha gerisinde onların seviyelerine uygun bi(r) şekilde değerlendirmeye çalışıyorum.”* sözleriyle

değerlendirme aşamasında Suriyeli öğrencilerinin seviyelerini göz önünde bulundurduğunu ifade etmiştir.

4.8.1.2.3 Diğer. Salih Öğretmen Suriyeli öğrencileri için “*derinleştirmeye*” dayalı bir değerlendirme yaptığını ifade etmiştir. Salih Öğretmen görüşlerini şu sözlerle dile getirmiştir: “*Aşama aşama belki bir programlanmış şekilde değil ama en azından işte başlarken birinci sınıf programı daha sonra ikinci sınıfın şeylerini programlarını bunu işte giderek derinleştirmeye çalışıyorum. Birlikte okuma yazma ve konuşma, anlama anlatım kısımlarına ağırlık veriyoruz.*” Didem Öğretmen Suriyeli öğrencisinin değerlendirmesini sosyal değerlendirme üzerinden yaptığını şu ifadeleriyle anlatmıştır: “*... oyunlara katılıp gülen yüzlerimiz böyle takdir edici şeyler, küçük minik hediyeler, çıkartmalar gibi vererek hani mutlu olmasını sağlamaya sağlıyoruz; öyle diyim. ... Çünkü bizim yaptığımız dersler üçüncü sınıf konularının müfredatı, kazanımları. Sadece kişi olarak, öğrenci olarak, davranış olarak ne kazanabilirse o. Eğitim olarak akademik bi(r) kazanımı yok şu anda.*”

4.8.2 Uyarılama yapmayan öğretmenler. Zeynep Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde uyarılama yapmadığını belirten tek öğretmendir. Zeynep Öğretmen uyarılama yapmamasını şu sözleriyle belirtmiştir: “*Ben onlara hiçbi(r) zaman Suriyeli ya da Türk diye bi ayırım yapmıyorum. Yani diğerlerine napiyo(r)sam aynı ölçme değerlendirmeden tut, normal ders veriminden, ödevinden, şuyundan buyundan hepsinden aynı şekilde onlara da yapıyorum.*”

4.9 Okul Çalışanları Desteği

Suriyeli öğrencilerin eğitimi sürecinde sınıf öğretmenlerinin okul çalışanlarından aldıkları desteklerin düzeyleri hakkındaki görüşleri müdür desteği ve rehberlik hizmeti desteği olmak üzere iki alt temada incelenmiştir. Her tema ayrı alt temalar altında değerlendirilmiştir.

4.9.1 Müdür desteği. Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul idaresinden aldıkları desteğin düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri çeşitlilik arz etmektedir. Bu nedenle öğretmen

görüşleri müdür desteği almadığını söyleyen öğretmenler (10), müdür desteği aldığını söyleyen öğretmenler (10) ve yorum yapmak istemeyen öğretmenler (1) olmak üzere üç ayrı alt temada incelenmiştir.

4.9.1.1 Müdür desteği almadığını söyleyen öğretmenler. Ali, Ayhan, Gürkan, Gamze, Hikmet, Kemal, Mehmet, Melis, Tuğba ve Zeynep öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde okul müdürlerinden destek almadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Gamze Öğretmen okul müdüründen destek almadığını “*Biz kendimizle baş başayız.*” ifadesiyle dile getirmiş, Hikmet Öğretmen ise “*Okul yönetiminin de napçağın farkında değiller açıkçası.*” sözüyle okul yönetim kadrosunun kendisine destek vermediğini belirtmiştir. Melis Öğretmen’in “*Aileler okula gelmiyo(r) zaten. Sadece bi(r) tanesi kitap istemek için gelmişti, e bizim ders kitaplarından temin etmiştik. Diğerlerine vermiştim, okul idaresi geri aldı henüz ihtiyaç yok diye sonradan gelenlere.*” sözleriyle okul yönetim kadrosundan destek almadıklarına ulaşılmaktadır. 15 Nisan 2015 tarihli araştırmacı günlüğünde Mehmet Öğretmen’in Suriyeli öğrencileri için “*Sınıflistesinde yok. Okul idaresine söylediğimde bana ‘Aman hocam idare et.’ dedi.*” ifadesinin not alındığı görülmüştür.

Ayhan, Kemal ve Tuğba öğretmenler okul yönetiminden destek almamalarını desteğe ihtiyaç duymamalarına bağlamışlardır. Ayhan Öğretmen “*Okul yönetimine çok iş düşmedi.*” ifadesiyle görüşünü dile getirmiş, Kemal Öğretmen ise kendi görüşünü “*Elimden geldiği kadar ben okul yönetimine yardımcı oldum.*” sözleriyle ifade etmiştir. Kemal Öğretmen’in bu ifadesi, kendisinin okuldaki Suriyeli öğrenciler için sağlanan Türkçe kursunda öğretmenlik yaptığı ile ilişkilendirilmiş olup 10 Nisan 2015 tarihli araştırmacı günlüğünde bu bilgiye yer verilmiştir.

Arabacı ve diğerlerinin (2014) Suriyeli kamplarındaki eğitim ortamlarında yaptıkları analiz sonucunda okul idarecilerinin tecrübesiz olmaları nedeniyle öğretmenlere destek

olamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her iki araştırmada elde edilen bu sonucun birbirini desteklediği görülmektedir.

4.9.1.2 Müdür desteği aldığı söyleyen öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 10'u (Ayşe, Bilge, Didem, Emel, Ercan, Halim, Kamil, Nilay, Nihan, Salih) okul yönetiminden destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Ayşe Öğretmen, okul müdürlerinin Arapça biliyor olmasından destek aldıklarını ifade etmiş, yine aynı okulda görev yapan Emel Öğretmen ile birlikte bu konuya değinmişlerdir. Ayşe Öğretmen okulda yazılı yapılan duyuruların "*idare tarafından*" Arapça yazıldığını ve Emel Öğretmen de okul idaresinin Suriyeli velilere Arapça "*bilgilendirme kâğıdı*" yolladığını ifade etmişlerdir. Nilay Öğretmen "*Okul yönetimi her konuda destek veriy(o)r.*" ifadesiyle okul yönetiminin kendilerine destek olduğunu belirtse de sözlerinin devamında "*... ama tabi ki bu çok yeterli olmuy(o)r.*" ifadesiyle sağlanan bu desteği yeterli bulmadığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin dokuzu (Bilge, Didem, Emel, Ercan, Kamil, Melis, Nilay, Nihan, Salih) okul yönetiminin sağladığı destek olarak okullarında Suriyeli öğrenciler için açılmış olan Türkçe kurslarından bahsetmiştir. Bilge Öğretmen "*Suriyeli öğrencilere yönelik Türkçe okuma yazma kursu açıldı.*" ifadesiyle, Nihan Öğretmen ise "*Arapça bilen arkadaşlarımız onlarla dil konusunda eğitim yaptılar. ... Suriyeli öğrencileri toplayıp hepsine bi(r) sınıfta eğitim vermesi sağlandı.*" ifadeleriyle okullarında açılan bu Türkçe kursundan bahsetmişlerdir.

4.9.1.3 Yorum yapmak istemeyen öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenler arasında Hakan Öğretmen bu konuda görüş bildirmek istememiştir. 15.04.2015 tarihli araştırmacı günlüğünde öğretmenin görüşme esnasında konuya dair soruya "*Bi(r) şey demesek?*" şeklinde cevap verdiği not alınmış ve herhangi bir eklemede bulunulmamıştır.

4.9.2 Rehberlik hizmetleri desteği. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerinden faydalanmaları ile ilgili görüşleri Suriyeli öğrencilerinin rehberlik

hizmetinden faydalanmadığını ifade eden öğretmenler (12) ve Suriyeli öğrencilerinin rehberlik hizmetinden faydalandığını ifade eden öğretmenler (8) olmak üzere iki grupta değerlendirilmiştir.

4.9.2.1 Suriyeli öğrencilerinin rehberlik hizmetinden faydalanmadığını ifade eden öğretmenler. Sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden faydalanmadığını belirten 12 öğretmenden (Ali, Ayhan, Ayşe, Bilge, Emel, Gamze, Hakan, Halim, Kemal, Melis, Nihan, Zeynep) arasından Ayşe Öğretmen, okul rehber öğretmeni için *“Bu konuda hiçbi(r) bilgisi yok, eğitimi yok.”* demiştir. Hakan Öğretmen, okul rehber öğretmeni için *“Yapacak bi(r) şey yok yani ne yapsın.”* ifadesini kullanmıştır. Gamze Öğretmen *“Benim şu an sınıftakiler için her(h)angi bi(r) rehberlik çalışması olmadı.”* demiş, Nihan Öğretmen ise *“Öyle bi(r) şeyimiz yok. Bi(r) bağlantımız yok.”* ifadesiyle okul rehber öğretmeniyle olan iletişiminin düzeyi hakkında görüş bildirmiştir.

Ayhan, Bilge, Emel, Melis öğretmenler rehberlik hizmetlerinden faydalanmamalarını ihtiyaç duymamalarına bağlamışlardır. Bilge Öğretmen *“İhtiyacım olmuyor.”*, Emel Öğretmen *“Destek almaya gerek duymadım.”*, Melis Öğretmen *“Desteğe ihtiyacımız olmadı.”* sözleriyle ifade ettikleri durumu Ayhan Öğretmen *“Bi(r) problem çıkmadığı için işin açıkçası ben de gidip sormadım, o da ayriyeten bi(r) şey söylemedi.”* diyerek belirtmiştir.

Arabacı ve diğerlerinin (2014) yaptığı çalışmada Suriyeli öğrencilerin savaş geçmişleri de göz önüne alındığında okul rehberlik hizmetlerinden faydalanmıyor olmaları nedeniyle travma yaşayan bu çocukların ne yapacaklarını bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada bu sorunun aşılması için öğretmenlerin okul rehber öğretmenleriyle işbirliği yapmalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlarda öğretmenlerin rehber öğretmenle işbirliği yapmasının yaşanan sorunların aşılmasında oldukça etkili olacağını düşündürmektedir.

4.9.2.2. Suriyeli öğrencilerinin rehberlik hizmetinden faydalandığını ifade eden öğretmenler. Sekiz sınıf öğretmeni Suriyeli öğrencilerin eğitimi sürecinde rehber öğretmenlerden destek aldığını belirtmiştir. Ancak öğretmenlerden bazıları bu desteği yeterli bulurken bazıları ise yetersiz bulmuştur. Öğretmenlerin bu görüşleri rehber öğretmen desteğini yeterli bulan öğretmenler (4) ve rehber öğretmen desteğini yetersiz bulan öğretmenler (4) olmak üzere iki grupta incelenmiştir.

4.9.2.2.1 Rehber öğretmen desteğini yeterli bulan öğretmenler. Araştırmaya katılan üç öğretmen (Ercan, Kamil, Nilay) rehberlik hizmetlerini yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir. Aynı okulda görev yapan Ercan ve Nilay öğretmenler okul rehber öğretmenlerinin sağladığı destek düzeyini yeterli buldukları yönünde görüş bildirmişlerdir. Ercan Öğretmen okul rehber öğretmeninin ve okul idaresinin desteğini tek cevapta “*Onlar her zaman bizim arkamızda yani. Bi(r)sıkıntı olduğu zaman her zaman bize yardımcı olmaya çalışıyorlar.*” şeklinde belirtmiş, Nilay Öğretmen ise “*Elinden geldiğince bize yardımcı olmaya çalışıyo(r) yani o da elinden geldiğince bizlere destek olmaya çalışıyor.*” okul rehber öğretmeninden yeterli desteğin alındığını ifade etmiştir. Kamil Öğretmen “*Kendi sınıf öğretmenlerinin-le görüşmelerinin kaynaklı hani hangi öğrencinin ne gibi özellikleri var, ailelerinde ne gibi problemler vardı veya işte gelmeden önce hangi problemleri yaşadılar, or(a)dan buraya hangi psikolojiyle geldiler; onu benden daha iyi biliyo(r)du. İlk başta öyle bi(r) görüşmemiz olmuştu ilk öğrencileri almadan önce. Onunla ilgili kısa bi(r) bilgi almıştım rehber öğretmenimizden. Ama şu an için hani rehber öğretmenimize çocuklarla ilgili bu kurs içerisinde bi(r) problem olduğu zaman bilgi alışverişimiz oluyo(r). Diğer türlü bi(r) bilgi alışverişi yapmıyoruz şu an için.*” ifadeleriyle okul rehber öğretmeni ile süreç içerisindeki iletişimlerinin niteliğinden ve sıklığından bahsetmiştir.

Didem ve Ercan öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde okul rehberlik servisinden faydalandıklarını belirtmişlerdir. Didem Öğretmen “*Diğer çocuklarla*

yaşanan sorunlarda işte rehber öğretmen çözüm bulmaya çalışıyo(r).” ifadesiyle okul rehber öğretmenin arabuluculuk yaptığını, Ercan Öğretmen ise “Suriyeli öğrencilerin oryantasyonu veya işte hani onların yardıma da ihtiyacı var mı, o noktalarda görüş alışverişi yaptık.” ifadesiyle okul rehber öğretmenin kendisine ve Suriyeli öğrencilerine destek sağladığını bildirmiştir.

4.9.2.2.2 Rehber öğretmen desteğini yetersiz bulan öğretmenler. Rehberlik servisinin desteğini aldıklarını ancak bu desteği yetersiz bulduklarını belirten dört öğretmenden (Gürkan, Hikmet, Mehmet, Salih) Hikmet Öğretmen “Suriyeli aileler, öğrencileri, kendilerini biraz ayrılmış olarak soyut olarak görüyo(r)lar ve kendileri de zaten ne gibi teşebbüste bulun(a)cağ(ı)nın farkında değiller; eğitim öğretim sağlanması baabında. Ama rehberlik servisleri sadece yüz yüze görüşmelerle vesaire sıkıntısı olan Suriyeli öğrencilerle görüşebilmekte.” sözleriyle okul rehber öğretmenin yalnızca belirli gruptaki Suriyeli öğrencilerle etkileşimde olduğunu belirtmiş, Salih Öğretmen ise “Rehber öğretmenimizden dönem dönem sözel destekler aldık. Arada sohbet ettirdik kendisiyle. Yani ama sözel düzeyde kalıyor doğal olarak. Yani bi(r) programatik dâhilinde olması gerekiyor. Kendiliğinden rehber öğretmen kalkıp Suriyelilere yönelik şey yapamaz, proje program yapamaz. Çünkü birleşik bi(r) programın olması gerekiyor. Uzamsal düzeyde bunun böyle olması gerekiyor. Seminer olması gerekiyor, altyapının oluşması gerekiyor, bunların hiçbirisi yok.” sözleriyle alınan desteğinin yeterli olmadığı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Gürkan Öğretmen ise sözlerine “Okul rehber öğretmeni bize bi nevi destek olmaya çalışıyor.” ifadesiyle başlamış olsa da sözlerine “... ama yetersiz.” diyerek devam etmiş ve bu desteğin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

4.10 Öğretmenlerin Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmenlere Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimize yerleştirilmeleri sürecinde yaşanan sorunların çözümüne ilişkin önerileri sorulduğunda verilen

cevaplara göre öneriler çeşitlilik arz etmektedir. Sınıf öğretmenlerinin önerileri Suriyeli öğrencilere uyum süreci programları sağlanması (14), Suriyeli öğrencilerin eğitim ortamlarına yönelik öneriler (13), Arapça bilen öğretmenlerin ders vermesi (11), Suriyeli velilere yönelik öneriler (4), materyal desteğinin sağlanması (3), Sınıf öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim (2) ve Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilere sıcak tutum takınmaları (1) olmak üzere alt temada incelenmiştir.

4.10.1 Suriyeli öğrencilere uyum süreci programları sağlanması. Suriyeli öğrencilerin uyum süreci programlarına dâhil edilmesine yönelik görüş bildiren öğretmenlerin önerileri Türkçe kursu almalarına yönelik öneriler (9), arkadaşlarıyla uyum sağlamalarına yönelik öneriler (8) ve çevreye uyum sağlamalarına yönelik öneriler (2) şeklinde alt temalar halinde değerlendirilmiştir.

4.10.1.1 Türkçe kursu almalarına yönelik öneriler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin dokuzu (Ayşe, Bilge, Emel, Ercan, Gamze, Gürkan, Halim, Hikmet, Nilay, Tuğba, Zeynep) Suriyeli öğrencilerin “*Türkçe kursu*” almalarının çözüm olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Emel Öğretmen bu kursların “*zorunlu*”, Gürkan Öğretmen ise “*sürekli hafta sonu kursları*” şeklinde düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Zeynep Öğretmen Suriyeli öğrencilerle okuldan bir hocanın “*özel iki saat ders*” yaptığını ancak “*yeterli*” olmadığını ifade etmiştir. Ayşe ve Gamze öğretmenler önce Türkçeyi öğrenmeleri gerektiğini, ardından okuma yazma çalışmalarının yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Emel Öğretmen bu kursun “*isteğe bağlı değil*” “*zorunlu*” olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini, Nilay Öğretmen ise kursun öğrencilerin okula “*gelmeden önce*” verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ayyıldız’ın (2011) yaptığı çalışmada ülkeler arasında hazır bulunuşlukları ile hâlihazırda devam eden kültürel ve ticari etkileşimleri nedeniyle Türk dili ve edebiyatı öğretimine en yatkın olan ülkenin Suriye olduğu, bu nedenle Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretiminin kolay olacağı belirtilmiştir. Bu çalışmada yer verilen öğretmenlerin görüşleri

göz önünde bulundurulduğunda Türkçe öğretimi gerçekleştirildiğinde Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretim sürecinin daha kolay ve nitelikli olacağı söylenebilir.

4.10.1.2 Arkadaşlarıyla uyum sağlamalarına yönelik öneriler. Sekiz öğretmen Suriyeli öğrencilerinin uyum sürecine tabi tutulmalarını önermişlerdir. Altı öğretmen (Nilay, Bilge, Salih, Hakan, Melis, Emel, Kamil) arkadaşlarıyla uyum sağlamaları için destek almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Nilay Öğretmen Suriyeli öğrencilerin “*rehber öğretmenler tarafından*” desteklenmelerine vurgu yaparken, Bilge Öğretmen aynı vurguyu “*yaşlarına uygun psikolojik destek*” ifadesiyle yinelemiştir. Salih Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin “*yalnızlık*” yaşamamaları ve sınıftaki diğer öğrencilerle kaynaşmalarını sağlamak için “*mutlaka*” “*pedagojik*” destek almaları gerektiğini ifade etmiştir. Salih Öğretmen bu desteğin “*profesyonel*” bir şekilde sağlanmasının önemine değinmektedir. Hakan ve Salih öğretmenler de “*arkadaşlık bağlarının geliştirilmesi*” için uzman desteğinin gereğinden bahsetmişlerdir. Emel ve Melis öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin arkadaşlarına uyumunu sağlamak için oyun temelli etkinlikler önermektedirler. Emel Öğretmen eğitimi “*bol bol oyun oynatarak*” yaptırdığını ve bu yöntemi “*diğer*” öğretmen arkadaşlarına da tavsiye ettiğini ifade etmiştir. Melis Öğretmen “*bahar döneminde*” “*... onların oyunlarını bize aktarıp bizimkilere öğretip, bizimkileri onlara...*” sözleriyle Suriyeli öğrencileri ile diğer öğrencileri arasında etkileşim kurduğunu belirtmektedir. Kamil Öğretmen ise Suriyeli öğrencilerin eğitiminde psikolojik desteğin önemini şu sözleriyle dile getirmektedir: “*Ben zannetmiyorum ki bi(r) hani psikolojik olarak bi(r) testler veya psikolojik olarak onlarla görüşüldüğünü veya hani psikolojik durumlarının ne olduğunu hani nası(l) bi(r) hayattan buraya geldiklerini-yle ilgili her(h)angi bi(r) çalışma yaptıklarını zannetmiyorum açıkçası. Ben böyle bi(r) çalışma yapılmasını isterdim hani çocukları alıp birebir bir ay boyunca veya iki ay boyunca psikolojik hani bi(r) görüşmeler yapıp.*”

Sınıflarında Suriyeli öğrencisi olan okul öncesi öğretmenlerle yapılan çalışmada (Mercan Uzun ve Bütün, 2016) araştırmaya katılan öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları travmaları atlatabilmeleri için ve buldukları ortama uyum sağlayabilmeleri için bu öğrencilere psikososyal destek sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Türkiye’de yaşayan Suriyeli akademisyenler de benzer şekilde Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmesini destekleyici çalışmalar yapılmasını ve öğrencilerin savaş süreci yaşadıkları travmalara karşı rehberlik psikolojik destek sağlanmasını talep etmişlerdir (Seydi, 2013).

4.10.1.3 Çevreye uyum sağlamalarına yönelik öneriler. Ayhan ve Kamil öğretmenler Suriyeli öğrencilerinin eğitiminde yaşanan sorunların çözümüne yönelik öneri olarak “*oryantasyon*” ifadesini kullanmışlardır. Ayhan Öğretmen “*oryantasyon sürecinde*” Suriyeli öğrencilerin “*hepsini alıp bi(r) ön çalışma*” yapılabileceğinden bahsetmiş, Kamil Öğretmen Suriyeli öğrencilerin “*buradaki hayata alıştırmaları için*” çeşitli “*etkinlikler*” yapılabileceğinden söz etmiştir. Kamil Öğretmen etkinliklere Suriyeli öğrencilerin “*aileleriyle birlikte*” “*Bursa turu*” yaptırılmasını örnek vermiştir.

4.10.2 Suriyeli öğrencilerin eğitim ortamlarına yönelik öneriler. Bu temada sınıf öğretmenlerinin görüşleri ayrı eğitim ortamları (11) ve kaynaştırma eğitimi ortamı (4) olarak iki grupta incelenmiştir.

4.10.2.1 Ayrı eğitim ortamları. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 11’i (Ali, Ayşe, Didem, Ercan, Gürkan, Gamze, Hakan, Halim, Mehmet, Nilay, Nihan), Suriyeli öğrencilerin diğer öğrencilerle beraber eğitim almamaları gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Ali Öğretmen “*özel alt sınıf*” oluşturulmasının çözüm olabileceğini ifade ederken, Ercan, Mehmet ve Nihan öğretmenler Suriyeli öğrencilerin “*seviyelerine*” ve “*yaş gruplarına uygun*” olacak şekilde “*bir araya toplanıp*” eğitim almaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Didem Öğretmen Suriyeli öğrencilerinin “*kendi okulları*”nda eğitim almaları gerektiğini söylerken Gürkan Öğretmen “*Kendi ülkelerinde aldığı eğitimlerini devam ettiren, kendi öğretmenleriyle kendi*

eğitim kurumları olmalıydı.” sözleriyle düşüncelerini belirtmiştir. Nilay Öğretmen, Suriyeli öğrencilerinin *“hep birlikte”* ama *“ayrı okullarda”* eğitim almaları gerektiğini ifade etmiştir.

4.10.2.2 Kaynaştırma eğitimi ortamı. Ayhan, Ercan, Halim ve Melis öğretmenler Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimize *“kaynaştırma programı”* kapsamında dahil olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Melis Öğretmen Suriyeli öğrencilerin *“akranları arasında olması”* gerektiğini söylemiştir. Ercan Öğretmen bu *“kaynaştırma programının okullar başlamadan veya okullar başladığı zaman”* hazırlanabileceğini dile getirmiştir.

Ercan ve Halim öğretmenlerin hem ayrı eğitim ortamlarının gerekliliğine hem de kaynaştırma programlarına değindikleri görülmektedir. Bu durum her iki öğretmenin *“kaynaştırma programı”* ifadesiyle Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle kaynaşması çerçevesinde değerlendirdikleri düşünülmektedir.

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan çalışma sonucunda (Mercan Uzun & Bütün, 2016) öğretmenler görüşlerinde Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları travmaları atlatabilmeleri için ve buldukları ortama uyum sağlayabilmeleri için bu öğrencilere psikososyal destek sağlanması gerektiği belirlenmiştir. İlkokul düzeyindeki çocuklarda yaşanan travmatik güçlüklerin atlatılabilmesi için çocukların okullara geri dönmelerinin sağlanması yapılabilecek en doğru çözümlerden biri olduğu görülmektedir. Doğrudan veya dolaylı olarak savaşa maruz kalan Suriyeli bu öğrencilerin sosyal rollerini geri kazanmaları, gelecek için kendisinden umutlu olduğu mesajını almaları, sosyal yalıtımı azaltmaları ve benlik saygılarını artırmaları için güvenli bir yapı sunan okullarda eğitimlerini almalarına devam etmeleri sağlanmalıdır (Erden ve Gürdil, 2009).

4.10.3 Arapça bilen öğretmenlerin ders vermesi. Suriyeli öğrencilerin eğitimlerinde yaşanan güçlüklerin çözümüne ilişkin 11 öğretmen (Ayşe, Didem, Ercan, Gürkan, Hakan, Halim, Kemal, Kamil, Mehmet, Nilay, Salih) Arapça bilen öğretmenler olması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Ayşe, Ercan, Halim ve Hakan öğretmenler *“Arapça bilen”*

öğretmenlerin eğitim vermesi gerektiğini ifade ederken Didem, Kemal, Nilay ve Salih öğretmenler “*Arapça*” ve “*Türkçe*” bilen öğretmenlerin eğitim vermesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Kamil ve Mehmet öğretmenler “*Arapça*” bilen ve Kamil Öğretmen’e göre “*rehberlik yönü kuvvetli*”, Mehmet Öğretmen’e göre Suriyeli öğrencilerle “*iletişim kurabilecek*” nitelikte öğretmenlerin eğitim vermesi gerekmektedir.

4.10.4 Suriyeli velilere yönelik öneriler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin altısı (Ayhan, Bilge, Ercan, Nilay, Salih, Zeynep) Suriyeli öğrencilerin ailelerine yönelik öneriler getirmişlerdir. Bu öneriler Suriyeli velilere Türkçe kursu verilmesini öneren öğretmenler (3), Suriyeli velilere psikolojik destek verilmesini öneren öğretmenler (2) ve Suriyeli velilere maddi destek sağlanmasını öneren öğretmenler (1) olmak üzere iki grupta incelenmiştir.

4.10.4.1 Suriyeli velilere Türkçe kursu verilmesini öneren öğretmenler. Ayhan Öğretmen için velilerinin “*daha çok konuşmaya yönelik ... derdini anlatacak karşı tarafı anlayabilecek seviyede bi(r) şeyler*” yapılabilmesi gerekmektedir. Bilge Öğretmen “*velilere yönelik*” bu kurslarda “*iyi kötü birazcık Türkçeyi öğrenmelerine yönelik*” çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmiştir. Salih Öğretmen sözlerine “*velilerin de bir eğitimden geçirilmesi*” gerektiği ile başlamış ve “*İşte belediyeler bir yığın harcama yapıyor ama böyle bir yatırım yapmıyor. İşte boş binalar var; bu binalarda rahat bi(r) şekilde yetişkinlere dair ders verilebilir. Halk eğitimle birlikte bir eğitim yapabilir.*” sözleriyle devam etmiştir. Nilay Öğretmen de tercüman desteğine yönelik görüşlerini belirtirken “*Ayrıca anne babaların da aynı eğitimi almasını istiyorum.*” ifadesini kullanarak Suriyeli öğrencilerin velilerinin de Türkçe kursu almalarına gerekliliğine değinmiştir.

4.10.4.2 Suriyeli velilere psikolojik destek verilmesini öneren öğretmenler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ikisi (Salih, Zeynep) Suriyeli öğrencilerin eğitimi konusunda çözüm önerileri sunulması istendiğinde velilere psikolojik destek sağlanması gerektiği önerisini dile getirmişlerdir. Salih Öğretmen “*psikolojik danışmanların*” Suriyeli

veliler ile diğer öğrencilerin velileriyle “*ortak toplantılar*” yapması gerektiğini ifade etmiş, Zeynep Öğretmen okullarının bağlı bulunduğu “*Mahallede zaten ailevi sorunlar çok fazla.*” diyerek “*Ailevi sorunlarının içeriği konusunda... o konuda neler yapılabilir, üzerinde durulabilir. Yani ailevi sorunları neler, neler yaşamışlar ve psikolojik destek verilebilir.*” demiştir.

4.10.4.3 Suriyeli velilere maddi destek sağlanmasını öneren öğretmenler. Bu alt temada görüş bildiren bir öğretmen vardır. Zeynep Öğretmen öğrencilerinin “*maddi sorunlarının*” var olduğunu ve “*maddi desteğe*” ihtiyaç duyduklarını dile getirmiştir.

4.10.5 Materyal desteğinin sağlanması. Emel, Melis ve Salih öğretmenler, Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan güçlükleri çözmek için materyal desteğinin sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Emel Öğretmen “*dersle ilgili belirli kavramları verecek Arapça-Türkçe karışımı bi(r) dergi*”nin olabileceğini belirtmiş, Melis Öğretmen “*okuma sevgisini vermek için*” kitapların “*bi(r) sayfa Arapça bi(r) sayfa Türkçe*” olabileceğini dile getirmiştir. Salih Öğretmen ise “*Arapça-Türkçe yan yana olacak şekilde alfabe çıkarılabilirdi. ... Bu alfabe “Öğretmenlere verilirdi ve çok daha kolay olurdu”* demiştir. Salih Öğretmen sözlerine şu şekilde devam etmiştir: “*Basit kitaplar çıkarılabilirdi. Bunu okul idaresi filan yapamaz ama atıyorum bi(r) ilde bi(r) Valilik çok rahat yapabilirdi yani.*” Arabacı ve diğerlerinin (2014) Suriyeli öğrencilerin eğitiminde ihtiyaç duyulan materyallerin eksik olduğu sonucuna ulaşılan çalışma bu çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

4.10.6 Sınıf öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitim. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ikisi (Halim, Salih), Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan güçlüklerin çözümü noktasında öğretmenler için “*seminer*” verilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Halim Öğretmen’e göre bu seminerlerin amacı öğretmenleri “*Suriye’ye dair*” ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere “*nasıl eğitim vermesi*” gerektiği konusunda bilgilendirmek olmalıdır. Salih Öğretmen “*seminer*” ve “*altyapı*” olması gerektiğini, “*Milli Eğitim Bakanlığı*”nın “*bilgi*

toplayıp” öğretmenlerin “*proje veya program dâhilinde istihdam*” edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

4.10.7 Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilere sıcak tutum takınmaları. Ayhan Öğretmen Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde öğretmenlerin tutumlarına yönelik görüş bildirmiştir. Ayhan öğretmen “*öğretmen*”in Suriyeli öğrencilere sıcak davrandıktan ve diğer öğrencilerine de bunu aşladıktan sonra sıkıntı yaşanmayacağını ifade etmiştir.

5. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak ulaşılan sonuçlara, uygulamanın kendisine ve sonraki araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1 Tartışma

Yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar, temalar doğrultusunda aşağıda yer almaktadır.

5.1.1 Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimize dâhil olmaları hakkındaki görüşleri. Kendileriyle görüşülen sınıf öğretmenlerinin çoğu (16 öğretmen) Suriyeli öğrencilerin ülkemizde eğitim almaları ile ilgili olumsuz görüş belirtmişlerdir. Konuyla ilgili olumsuz görüş bildiren öğretmenler gerekçelerini Suriyeli öğrencilerin ön eğitim verilmeden sınıflara dahil olmalarının yanlış olmasına (altı öğretmen), Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemine katılmalarını sağlayan uygulamada aksaklıklar olmasına (altı öğretmen), sınıf öğretmenlerinin bu konuda eğitim almamış olmalarına (bir öğretmen) dayandırmıştır. Bu uygulamanın vakit kaybı olduklarını düşündüklerini (beş öğretmen) ifade eden öğretmenlerin yanı sıra birkaç öğretmen de Suriyeli öğrencilerin topluma uyum sağlamakta zorlandıklarını (bir öğretmen), yaşadıkları bölgede sorunlara yol açtıklarını (bir öğretmen) belirtmişlerdir. Bir öğretmen Suriyeliler'e negatif yaklaştığını dile getirmiştir.

5.1.2 Aileler. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin velileri hakkındaki görüşleri Suriyeli velilerine ve diğer velilerine ilişkin olmak üzere iki ayrı alt temada incelenmiştir. Öğretmenlerin tamamına yakını (20 öğretmen) Suriyeli velileriyle sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu yorumu yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (14 öğretmen) bu durumu Suriyeli velilerinin Türkçe bilmemesine bağlamış, yine çoğu (11 öğretmen) Suriyeli velilerinin çocuklarına karşı ilgisiz olmaları ile ilişkilendirmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlası (12

öğretmen) Suriyeli öğrencilerinin gelişimi için onların velileri ile işbirliği içerisinde olmadıklarını ifade etmiş, öğretmenlerin dördü bu durumu Suriyeli velilerinin Türkçe bilmemesine bağlamıştır.

Diğer velilerinin Suriyeli öğrencisine karşı tutumları hakkında görüş bildiren öğretmenlerin çoğu (14 öğretmen) bu tutumun olumlu yönde olduğunu belirtmiştir. Diğer velilerinin tutumlarının olumsuz olduğunu ifade eden öğretmenler (dört öğretmen), diğer velilerinin Suriyeli öğrenciye yönelik olumlu ya da olumsuz tepkilerinin olmadığını belirten öğretmenler (iki öğretmen) ve diğer velilerinin tutumları hakkında bilgi sahibi olmayan öğretmenler (iki öğretmen) bu araştırmayla birlikte belirlenmiştir.

5.1.3 İhtiyaç duyulan destekler. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin eğitimi için ihtiyaç duydukları destekler çeşitlilik arz etmektedir.

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (altı öğretmen) tercümana, çoğu aktif rehberlik hizmetlerine (dört öğretmen), bir kısmı da Suriyeli öğrencilere yönelik zorunlu Türkçe kursuna (üç öğretmen) ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Birkaç öğretmenin de veli desteğine (iki öğretmen), materyal desteğine (iki öğretmen), maddi desteğe (bir öğretmen) ve diğer öğretmenlerin desteğine (bir öğretmen) ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

5.1.4 Suriyeli öğrenciler. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılım düzeylerine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğuna (14 öğretmen) göre Suriyeli öğrencilerin bu etkinliklere katılıyor olduğu belirlenmiştir. Çoğu öğretmene (10 öğretmen) göre Suriyeli öğrencilerin matematik dersinde diğer öğrencilerinden daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yedi öğretmen ise Suriyeli öğrencilerinin ders içi etkinliklere katılmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Dokuz öğretmen Suriyeli öğrencilerinin müzik dersine katılımında güçlük yaşadığını, üç öğretmen beden eğitimi dersinde çekimser davrandıklarını ve iki öğretmen de bu öğrencilerin resim dersinde şiddete eğilimli resimler yaptıklarını bildirmişlerdir.

5.1.5. Suriyeli öğrencilerde savaşın etkileri. Araştırmaya katılan sınıf

öğretmenlerinin yarısından fazlasının (13 kişi) Suriyeli öğrencilerinin savaş geçmişleri hakkında bilgilerinin olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin çoğu (14 kişi) Suriyeli öğrencilerinin savaştan etkilendikleri yönünde görüş bildirmiştir. Etkilenen öğrencilerin büyük çoğunluğunun (10 kişi) psikolojilerinin bozulduğu, daha az sayıda öğretmen ise (altı kişi) Suriyeli öğrencilerinin hırçın davranışlar sergilediklerini belirtmiştir.

5.1.6 Sınıftaki diğer öğrenciler. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (14 kişi) sınıftaki diğer öğrencilerinin Suriyeli sınıf arkadaşlarını hemen kabullendiklerini, birkaçının ise (beş kişi) başlangıçta değil ama süreç içerisinde kabullendikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin bir kısmının (beş kişi) görüşleriyle diğer öğrencilerinin Suriyeli öğrencilerini henüz kabullenemedikleri belirlenmiştir. .

5.1.7 Öğretmenin etkilenme durumu. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerinden etkilenmeleri hakkındaki görüşleri duygusal etkilenme, motivasyon anlamında etkilenme ve fiziksel etkilenme olmak üzere üç alt temada incelenmiş ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (12 öğretmen) duygusal olarak etkilendiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin yarıya yakını (10 öğretmen) duygusal olarak olumsuz etkilendiklerini ifade etmiş, bu yorumu yapan öğretmenlerin tamamının üzgün oldukları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin motivasyonlarının Suriyeli öğrencilerinden olumsuz yönde etkilendiğini belirten öğretmen (dört öğretmen) sayısı olumlu yönde etkilendiğini belirten öğretmen (iki öğretmen) sayısından fazladır. Fiziksel olarak etkilendiklerini belirten öğretmenlere (dört öğretmen) bakıldığında ise öğretmenlerin yorgun oldukları belirlenmiştir.

5.1.8 Yapılan uyarlamalar. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (20 öğretmen) Suriyeli öğrencileri için çeşitli düzenlemeler yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısından fazlası (13 öğretmen) öğretimde uyarlama yaptığını belirtmiş, bu öğretmenlerin neredeyse tamamı (12 öğretmen) bu uyarlamayı ders boyutunda yaptığını ifade

etmiştir. Buna göre öğretmenlerin yarıya yakınının (sekiz öğretmen) Suriyeli öğrencilerine Türkçe öğretimi ve okuma yazma çalışmaları yaptığı belirlenmiştir. Aynı sayıda öğretmenin (sekiz öğretmen) ders anlatım sürecini basitleştirdiği belirlenmiş, bazı öğretmenlerin (dört öğretmen) ders işlenişini etkinliklerle temellendirmeye gayret ettikleri sonucuna varılmıştır. Birkaç öğretmenin de (iki öğretmen) Suriyeli öğrencilerinin sınıf içerisindeki yeri ile ilgili değişiklik yaptığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunun (13 öğretmen) Suriyeli öğrencilerini değerlendirirken çeşitli uyarlamalar yaptığı belirlenmiştir. Suriyeli öğrencinin bireysel gelişimini göz önünde bulundurup buna göre bireysel değerlendirme yapan öğretmenleri (yedi öğretmen) takiben değerlendirmede esnek davranan öğretmenlerin de (dört öğretmen) olduğu ortaya çıkmıştır.

5.1.9 Yaşanan sorunlar. Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını (17 öğretmen) Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmemesinden kaynaklanan güçlükler yaşadığını belirtmiştir. Çoğu öğretmen (dokuz öğretmen) Suriyeli öğrencilerinin Türkçe bilmemeleri nedeniyle sınıftaki diğer öğrencilerle iletişim kurmakta güçlük yaşadıklarından, daha az sayıda öğretmen ise (yedi öğretmen) Suriyeli öğrencilerinin yaşlarının sınıf ortalamasının üzerinde olduğundan bahsetmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısına yakını (10 öğretmen) Suriyeli öğrencilerin problemleri davranışlar sergilediğini, bazı öğretmenler de (altı öğretmen) kültürel farklılıklardan kaynaklanan güçlükler yaşadığını belirtmiştir. Yaşanan bu güçlüklerin çözümü için sınıf öğretmenlerinin yarıya yakını (dokuz kişi) Suriyeli öğrencilerinin sosyal kabulünün sağlanması için çalışmalar yaptıklarını belirtmiş, daha az sayıda öğretmen (yedi kişi) Suriyeli öğrencileriyle yaşanan iletişim sorununu çözebilmek için beden dilini kullandıklarını ifade etmiştir. Bazı öğretmenler (yedi kişi) yaşanan bu iletişim sorununu Türkçe bilen Suriyeli öğrencilerden yardım alarak aşmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Sözlük

kullanan öğretmenler (üç kişi) haricinde birkaç öğretmen de (iki kişi) gönüllü olarak Arapça kursuna giderek sorunları çözmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

5.1.10 Okul çalışanları desteği. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarısına yakını (10 öğretmen) müdür desteği almadıklarını ifade etmiş, bu öğretmenlerin üçü bu durumu kendilerinin böyle bir desteğe ihtiyaç duymamalarına bağlamıştır. Araştırma kapsamında ziyaret edilen okulların tamamında (beş okul) Suriyeli öğrencilere yönelik Türkçe kursu açıldığı öğrenilmiş ancak öğretmenlerin yalnızca yarıya yakını (dokuz kişi) Türkçe kursu açan idareye sahip olduklarını belirtmiştir. Müdür desteği aldığını belirten öğretmen sayısı (10 öğretmen) ile almadığını belirten öğretmen sayısının eşit olduğu belirlenmiştir. Yalnızca bir öğretmen görüş bildirmekten kaçınmıştır.

Suriyeli öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden destek almalarına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin yarıdan fazlasının (12 öğretmen) rehberlik hizmetlerinden faydalanmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı (sekiz öğretmen) Suriyeli öğrencilerinin rehberlik desteği aldıklarını ancak bir bölümünün (dört öğretmen) bu desteği yetersiz bulduğu ifade edilmiştir.

5.1.11 Öğretmenlerin önerileri. Sınıf öğretmenleri sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşanan sorunların çözümüne dair çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Araştırmaya atılan öğretmenlerin yarıdan fazlası (14 öğretmen) Suriyeli öğrencilerin uyum sürecini sağlamak adına önerilerde bulunmuştur. Bu uyum süreci içinde Suriyeli öğrencilerinin Türkçe kursu almaları önerisini getiren öğretmenler (dokuz öğretmen) ve bu öğrencilerin arkadaşlarıyla uyumunu sağlayabilmek adına pedagojik destek almaları gerektiğini de ifade eden öğretmenler (sekiz öğretmen) çoğunluktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (11 öğretmen) Suriyeli öğrencilerin ayrı eğitim ortamlarında eğitim görmeleri gerektiğini, daha az sayıda öğretmen (dört öğretmen) ise kaynaştırma eğitimi uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası (11 öğretmen) Suriyeli

öğrencilere Arapça bilen öğretmenlerin ders vermesini önermiştir. Üç öğretmen Suriyeli velilerinin de Türkçe kursuna gitmesini, ikisi psikolojik destek almalarını, biri de onlara maddi destek sağlanmasını önermiştir. Öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerinin eğitim sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin sundukları diğer çözüm önerileri; materyal desteğinin sağlanması (üç öğretmen), Suriyeli öğrencilere eğitim verecek sınıf öğretmenlerine etkili hizmet içi eğitim sağlanması (iki öğretmen) ve sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilere sıcak tutum takınmaları (bir kişi) şeklinde sıralanabilir.

Ülkemizde Suriyeli öğrencilerin, MEB'e bağlı genel eğitim sınıflarında eğitim-öğretim görmesi 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi gereğince 'kitlesele sığınma' kategorisinde "geçici koruma" statüsü verilmeleriyle birlikte 2014 tarihinde yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre güvence altına alınmıştır. Araştırma, Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemimize dahil olmalarını sağlayan uygulamada aksaklıklar olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmalar sınıf öğretmenleri tarafından değerlendirildiğinde, yaşanan en önemli sorunlardan birinin Suriyeli öğrencilerin ve ailelerinin dil bilmemeleri olduğu belirlenmiştir. Bu durum, sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerle ve aileleriyle iletişim kuramamalarına, dolayısıyla öğrencilerin eğitimlerinin aksamasına ve öğretmenlerin olumsuz görüşlere sahip olmalarına neden olmaktadır. Eğitim hakkı ırk, din, cinsiyet farkı gözetmez. Bu nedenle bu uygulamanın en kısa sürede etkili bir şekilde yeniden düzenlenmesi ve yaşama geçirilmesi gerekmektedir.

5.2 Öneriler

Araştırma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda uygulamanın kendisine ve sonraki araştırmalara yönelik çeşitli önerilere yer verilmeye çalışılmıştır.

5.2.1 Uygulamaya yönelik öneriler

1. Suriyeli öğrencilerin eğitim aldığı okullarda hem öğretmenlere hem de Suriyeli öğrencilere mutlaka dil desteği vermelidir.

2. Suriyeli öğrencilerin eğitiminde materyal desteği sağlanmalıdır.

3. Suriyeli öğrencilere ve ailelerine psikolojik destek sağlanmalıdır.

4. Suriyeli öğrencilerin MEB'e bağlı okullarda eğitim almaları durumunda eğitim verenlerin gönüllü sınıf öğretmenleri olması ve tercihen yabancı uyruklu öğrenci eğitimi tecrübesi olması tercih edilmeli, sınıf öğretmenlerinin görev almasını teşvik edecek ek düzenlemeler yapılmalıdır.

5. Suriyeli öğrencilerin eğitiminde eğitim programları öğrencilere uygun biçimde yeniden düzenlenmelidir.

6. Suriyeli öğrencilerin buldukları yeni ülkenin diline daha kolay adapte olabilmek için kendi aralarında Arapça konuşmalarının önüne geçmek adına bu öğrenciler akrabaları ile aynı sınıflarda eğitim görmemelidir.

7. Suriyeli öğrencilerin eğitim aldığı okullarda sınıf öğretmenlerine, Suriyeli öğrencilere, ailelere; rehber öğretmenlere, Suriyeli öğrenciler için öğretimi uyarlama, öğretim ortamlarını düzenleme, öğretimi değerlendirme ve sınıf yönetimi gibi konularda etkili hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve destek hizmet sağlanması gerekmektedir.

8. MEB sınıfında Suriyeli öğrencisi olan öğretmenlere internet üzerinden birbirleriyle etkinlik paylaşabilecekleri, soru sorup cevap alabilecekleri resmi bir ağ hizmeti sunmalıdır.

9. Suriyeli öğrencilerin ve velilerin sığındıkları yeni ülkeye ve yerleştikleri bölgeye daha kolay uyum sağlayabilmelerini adına ve kültür şoku yaşamamaları için kendileri bu konularda bilgilendirme amacıyla planlanmış oryantasyona tabi tutulmalıdır.

5.2.2 Sonraki araştırmalara yönelik öneriler

1. Bursa il genelinde 5 okul 21 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilen bu çalışmanın bulgularının genellenebilirliğini arttırmak için aynı araştırma farklı illerde, farklı okullarda, farklı öğretmenlerle yapılabilir.

2. Bu çalışmada görüşmeler öğretmenlerden randevu alınarak yapılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda randevu saatlerinin okul saati dışında belirlenmesi daha yararlı olabilir.

3. Konuyla ilgili okul müdürlerinin ve okul rehber öğretmenlerinin görüşleri alınabilir.

4. Diğer ülkelerde Suriyeli öğrenciler için eğitim düzenlemeleri incelenip Türkiye'deki düzenlemelerle kıyaslanabilir.

5. Yaşadıkları güçlüklerin ve ihtiyaç duydukları desteklerin belirlenmesi için Suriyeli öğrencilerin görüşleri alınabilir.

6. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve yeterlikleri nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı farklı araştırma yöntemleriyle belirlenebilir.

7. Benzer çalışmalar gözlem, eylem araştırması, örnek olay çalışması gibi farklı nitel araştırma teknikleriyle yapılabilir.

Kaynaklar

- Akpınar, B. (2008, Ekim). Eğitim Sürecinde Öğretmenlerde Strese Yol Açan Nedenlere Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 359-366.
- Alptekin, K. (2011). Sokakta Çalışan Çocuklar ve Aileleri: Düzce Örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(1), 25-48.
- Altıntaş, E. (2012). "İdaresi, Öğretmen ve Öğrencilerin Görüşlerine Göre İç Göçün Yaşandığı Bölgelerdeki İlköğretim Okullarında Eğitim Öğretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar", *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Arabacı, İ. B., Başar, M., Akan, D., ve Göksoy, S. (2014). An Analysis about Educational Problems in Camps in which Syrian Refugees Stay: Condition Analysis. *International J. Soc. Sci. & Education*, 4(3), 668-681.
- Ayyıldız, M. (2011). Suriye Ölçeğinde Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretimi: Üç Ana Dil, Üç Farklı Etnik Yapı Ve Üç Ayrı Kültürel Donanım Ortamında Türkçe Öğretimi. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 11-18.
- Bozan, İ. (2014). "Türkiye'de İç Göç Hareketleri ve Göçün Eğitim Üzerindeki Etkisi", *Yüksek Lisans Tezi*, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Ekinci, B. (2008). "Göçe Maruz Kalmış 9-11 Yaş Çocukların Kendilerini Dışa Vurma Açısından Resimlerin Yorumlanması", *Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2015, 11 12). *Suriyeli Mültecilerin Eğitiminden Dolayı Türkiye'ye Övgü*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Web Sitesi: <http://www.meb.gov.tr/suriyeli-multecilerin-egitiminden-dolayi-turkiye8217ye-ovgu/haber/9896/tr> adresinden alınmıştır.
- BMMYK. (2015, Ocak). *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Sık Sorulan Sorular*. Mart 4, 2015 tarihinde UNHCR - BM Mülteciler Yüksek Komiserliği: http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/s/C4%B1k_sorulan_sorular.pdf adresinden alınmıştır.
- Bulgan, M. (2007). Uyum Sürecinde Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya (NRW) Eyaletinde Türk Çocuklarının Eğitimdeki Konumu ve Türk Müziğinin Liselerdeki Yeri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 131-144.
- Çakır, M. (2011, Kasım 16). *Nvivo'ya Genel Bir Bakış*. Ağustos 27, 2015 tarihinde Marmara Üniversitesi Akademik Gelişim Birimi: <http://dosya.marmara.edu.tr/akademikgelisim/sunum/Nvivo.pdf> adresinden alınmıştır.
- Deveci, A., ve Gündüz, H. B. (2012). Educational and Administrative Problems Encountered at Schools by Turkish Students in Denmark. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 5805-5810.

- Dooley, K. (2009). Re-thinking pedagogy for middle school students with little, no or severely interrupted schooling. *English Teaching : Practice and Critique*, 8(1), 5-22.
- Er, A. R., ve Bayındır, N. (2015, December). Pedagogical Approaches Of Elementary Teachers For Primary Refugee Children. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 2(4), 175-185.
- Erden, G., ve Gürdil, G. (2009, Aralık). Savaş Yaşantılarının Ardından Çocuk ve Ergenlerde Gözlenen Travma Tepkileri ve Psiko-Sosyal Yardım Önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO).
- Fargues, P. (2014). *Is What We Hear About Migration Really True? Questioning Eight Stereotypes*. Florence: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Migration Policy Centre.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014, Ekim 22). *Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu*. Mart 5, 2015 tarihinde Resmi Gazete: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden alınmıştır.
- Girgin, G. (2011). Bir Grup İlköğretim Öğretmeninde Tükenmişlik Sendromu. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 31(3), 602-608.
- Goodwin, A. L. (2002, February). Teacher Preparation And The Education Of Immigrant Children. *Education and Urban Society*, 34(2), 156-172.
- Gupta, L., and Zimmer, C. (2008). Psychosocial Intervention For War-affected Children in Sierra Leone. *The British Journal of Psychiatry*, 212-216.
- Gün, Z., ve Bayraktar, F. (2008). Türkiye'de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 167-176.
- Hangi Avrupa ülkesi kaç Suriyeli kabul etti?* (2015, Haziran 15). Eylül 12, 2015 tarihinde BBC: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150615_suriye_multeci_avrupa adresinden alınmıştır.
- İtalya'da göçmenler için çıplak ayaklı gösteri*. (2015, Eylül 12). Eylül 12, 2015 tarihinde EURONEWS: <http://tr.euronews.com/2015/09/12/italya-da-gocmenler-icin-ciplak-ayakli-gosteri/> adresinden alınmıştır.
- Jabbar, S. A., and Zaza, H. I. (2014, June). Impact of Conflict in Syria on Syrian Children at the Zaatari Refugee Camp in Jordan. *Early Childhood Development and Care*, 184, 1507-1530.

- Kara, Y., ve Çam, F. (2007). Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145-155.
- Kara, P. ve Korkut, R. (2010). Türkiye'de Göç, İltica ve Mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 153-162.
- Karakuş, M., ve Göktuna Yaylacı, F. (2015). Student perceptions on refugees: an evaluation based on multiculturalism. *International Conference on Contemporary Issues in Education*, (s. 112-125). Dubai.
- Kiraz, E., Yurdakul, B., ve Kiraz, M. (2002). Ortaöğretim Kurumlarındaki Eğitsel Kol Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 27(126), 22-30.
- Kıyıya vuran mülteci çocuk cesedi infial yarattı.* (2015, Eylül 2). Eylül 6, 2015 tarihinde BBC: http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150902_suriyeli_cocuk_fotografi adresinden alınmıştır.
- Kohler, A. D., and Lazarin, M. (2007). *Hispanic Education in the United States*. Washington D.C.: National Council of La Raza.
- Kosheleva, E. Y., Samofalova, E. I., Holtman, C., and Kopotilova, Y. E. (2015). Chinese Students in Russia: Causes of Migration and Basic Educational Behavioral Tenets. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 215, 38-42.
- Manço, A. A. (20012, Mayıs). Göçmen Türklerin Belçika Eğitim Sistemindeki Yeri. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 61-68.
- Matthews, H., & Ewen, D. (2006). Reaching all children? Understanding early care and education participation among immigrant families. *Center for Law and Social Policy, Inc.(CLASP)*.
- Mercan Uzun, E., ve Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Metin, G., ve Canbulat, M. (2013). Göç Yaşamış 6. Sınıf Öğrencileri'nin Noktalama İşaretlerini Uygulama Düzeylerinin Toplum Dil Bilimi Açısından İncelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 189-210.
- Naufal, H. (2012). *Syrian Refugees in Lebanon: the Humanitarian Approach under Political Divisions*. Migration Policy Centre (MPC) Research Report, European University Institute, Florence.
- Nykiel-Herbert, B. (2010). Iraqi Refugee Students: From a Collection of Aliens to a Community of Learners. *Multicultural Education*, 17(3), 2-14.

- Obama'dan Suriyeli mülteciler için talimat.* (2015, Eylül 13). Eylül 14, 2015 tarihinde MİLLİYET: <http://www.milliyet.com.tr/obama-dan-suriyeli-multeciler-icin/dunya/detay/2115675/default.htm> adresinden alınmıştır.
- Ocak, G., ve Dönmez, S. (2010). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 69-82.
- Orhan, O., ve Şenyücel Gündoğar, S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Ankara: ORSAM Raporu.
- Özer, Y. (2011). Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Çalışma Alanı Olarak Uluslararası Göç: Yasalaşma ve İdari Yapılanma Sürecinin Değerlendirilmesi. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(45), 73-88.
- Polat Uluocak, G. (2009). İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Çocukların Okulda Uyumunu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35-44.
- Rumbaut, R. G. and Cornelius, W. A. (1995). California's immigrant children: Theory, research, and implications for educational policy.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*(5), 33-44.
- Seydi, A. R. (2013). Türkiye'deki Suriyeli Akademisyen ve Eğitimcilerin Görüşlerine Göre Suriye'deki Çatışmaların Suriyelilerin Eğitim Sürecine Yansımaları. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(30), 217-241.
- Sezgin, A. A., ve Yolcu, T. (2016). Göç İle Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4(7), 417-426.
- Şirin, N. A. (2011). *1989 Zorunlu Göçü ve Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonu: Tekirdağ'daki Bulgaristan Göçmenleri Üzerine Bir Çalışma*. Uluslararası Balkan Kongresi'nde sunulan bildiri. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye, 28-29 Nisan.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2015, Aralık 3). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Web Sitesi: http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf adresinden alınmıştır.
- Taylor, S. (2008). Schooling and The Settlement of Refugee Young People In Queensland: "...The Challenges Are Massive". *Social Alternatives*, 27(3), 58-65.
- TBMM. (2013). *Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu*. (İ. H. Komisyonu, Dü.) 3 3, 2015 tarihinde www.tbmm.gov.tr: http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/ulkemize_siginan_suriye_vatan_daslarinin_barindiklari_cadirkentler_hakkinda_inceleme_raporu_3.pdf adresinden alınmıştır.
- Tok, N. (2010). "Göç Alan Okullarda İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Rehber Öğretmen ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Öğrenme Güçlüklerinin

İncelenmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Topsakal, C., Merey, Z., ve Keçe, M. (2013). Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim-Öğretim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 546-560.
- Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu. (2014, Ekim 22). *Geçici Koruma Yönetmeliği*. Mart 5, 2015 tarihinde Resmi Gazete:
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden alınmıştır.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 543-559.
- UNICEF. (2014). *No Lost Generation: Protecting the futures of children affected by the crisis in Syria*. Strategic Overview.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). Görüşme 6. Bölüm. A. Yıldırım, ve H. Şimşek editörlüğünde, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (s. 119-147). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A., Ünal, A., ve Çelik, M. (2011). Öğretmen Kavramına İlişkin Öğretmen, Yönetici ve Müfettiş Algılarının Analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 92-109.
- Yıldız, Ö. (2013). Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı. *Sosyoloji Derneği Türkiye Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 140-169.
- Yiğit, T. (2015). "Uygulamalar ve Sorunlar Bağlamında Türkiye'de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir Örneği), *Yüksek Lisans Tezi*, Ah, Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

Ekler**Ek 1. Demografik Bilgiler**

1. Cinsiyet: Kadın Erkek
2. Kaç yaşındasınız? 20-30 31-40 41-50 51 ve üzeri
3. Hizmet süreniz: 1-5 6-10 11-20 21 ve üzeri
4. Öğretmenlik yaptığınız ilçe/il:
.....
5. Üniversitenin hangi fakülte hangi bölümünden mezun oldunuz?
.....
 Sınıf Öğretmenliği Diğer bölümler/"Formasyon olarak sınıf öğretmeni oldum.
6. Kaçınıcı sınıfı öğrencilerini okutuyorsunuz?
.....
7. Şu anki sınıf mevcudunuz:
.....
8. Sınıfınızda Suriye'den göçle gelmiş kaç öğrenciniz var? Bu öğrencilerin cinsiyet dağılımı nasıldır?
.....
9. Daha önce yabancı uyruklu öğrenciniz oldu mu?
.....
10. Suriyeli öğrencileriniz sınıfınıza yerleştirilmeden önce herhangi bir oryantasyona tabi tutuldular mı?
Evet () Hayır ()

11. Suriye'den göçle gelen öğrencilerinizin eğitimine yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim (seminer/kurs vb.) aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

12. Yanıtınız "Evet" ise ne tür bir hizmet içi eğitim (seminer/kurs vb.) aldınız? Bu eğitime ilişkin görüşleriniz nasıldır?

.....

.....

.....

Ek 2. Görüşme Soruları

1. Ülkemize Suriyeli öğrencilerin mevcut eğitim sistemimize yerleştirilmeleri hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Suriyeli öğrencilerinizin eğitim sürecinde yoğun olarak yaşadığınız güçlükler nelerdir?
3. Suriyeli öğrencilerinizle yaşadığınız bu güçlükleri nasıl çözüyorsunuz?
4. Suriyeli öğrencilerinizle yaşadığınız bu güçlüklerin çözümü için ne tür desteklere ihtiyaç duyuyorsunuz?
5. Bu konuda okul yönetimi size nasıl destek oluyor?
6. Bu konuda okul rehber öğretmeni size nasıl destek oluyor?
7. Suriyeli öğrencilerinizin aileleriyle yoğun olarak yaşadığınız güçlükler nelerdir?
8. Suriyeli öğrencilerinizin gelişimi için aileleriyle ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
9. Suriyeli öğrencilerinizin yaşadığı akademik güçlükler nelerdir?
10. Suriyeli öğrencilerinizin yaşadığı akademik bu güçlükleri yenebilmesi için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
11. Suriyeli öğrencilerinizin sosyal olarak yaşadığı güçlükler nelerdir?
12. Suriyeli öğrencilerinizin sosyal olarak yaşadığı bu güçlükleri yenebilmesi için ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
13. Suriyeli öğrencilerinizin ders içi etkinliklere katılımı nasıldır?
14. Suriyeli öğrencilerinizin ders dışı etkinliklere katılımı nasıldır? (Koro, tiyatro, gezi, spor)
15. Suriyeli öğrencilerinizin Beden Eğitimi/Resim/Müzik derslerindeki katılımları nasıldır?

16.Suriyeli öğrencilerinizin ölçme ve değerlendirme sürecini nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

17.Sınıftaki diğer öğrencilerinizin Suriyeli arkadaşlarına yönelik tutumları nasıldır?

18.Velilerinizin Suriyeli öğrencilerinize yönelik tutumları nasıldır?

19.Sınıfınızda Suriyeli öğrencilerinizin bulunması sizi nasıl etkiliyor? Duygusal olarak, fiziksel olarak veya motivasyonunuz açısından?

20.Sınıfınızdaki Suriyeli öğrencileriniz için öğretimde ne gibi uyarlamalar yapıyorsunuz?

21.Suriyeli öğrenciniz savaşa ne derece maruz kalmış?

22.Savaş sürecinin etkileri öğrencinin akademik başarısına nasıl yansıyor?

23.Savaş sürecinin etkileri öğrencinin sosyal ilişkilerine nasıl yansıyor?

24.Savaş sürecinin etkileri öğrencinin psikolojik gelişimine nasıl yansıyor?

25.Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik ne gibi önerilerde bulunabilirsiniz?

Ek 3. Sözleşme

Değerli Meslektaşım,

Öncelikle görüşme için zaman ayırmanıza teşekkür ederim.

Bu çalışma, sınıfında Suriyeli öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin bu öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yürütülmektedir. Sizin görüş ve önerileriniz, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Sınıfımızdaki Suriyeli öğrencilere ilişkin görüş ve önerilerinizi almak için sizlerle kişisel olarak görüşmeler yapmayı planlıyorum. Görüşmemiz sırasında konuşmamızın bölünmemesi ve sizden rica ettiğim sürenin aşılması için ses kaydı yapmak istiyorum. Ancak ses kayıtlarında yer alan görüş ve önerilerinizin sadece bilimsel veri olarak kullanılacak ve grup verisine dönüştürüldükten sonra kayıtlar silinecektir.

Kimlik bilgileriniz araştırmada hiçbir şekilde yer almayacak, bunun yerine sizin için belirlenen kod isimler kullanılacaktır. Görüşme kaydını iki araştırmacı dışında kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir şekilde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Araştırma verileri siz istediğiniz takdirde size tarafımdan ulaştırılacaktır.

Tüm bu açıklamaları okuyarak, sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma sair bu sözleşmeyi imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

Tarih:

Görüşen:

Ceyda ŞENSİN

Görüşülen:

Özgeçmiş

Doğum Yeri ve Yılı: Bursa – 1991

Öğrenim Kurumlar	Gördüğü	Başlama Yılı:	Bitirme Yılı:	Kurum Adı:
Lise		2005	2009	Bursa Şükrü Şankaya Anadolu Lisesi
Lisans		2009	2013	Uludağ Üniversitesi
Yüksek Lisans		2013	2016	Uludağ Üniversitesi
Çalıştığı Kurumlar		2015	2016	Bursa Yeni Bilgi Etüt Merkezi
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi:		İngilizce-İleri	Almanca-Başlangıç	Slovençe-Başlangıç
Yurt Dışı Görevleri:				
Kullandığı Burslar		2013	2015	TEV Yüksek Lisans Bursu
Aldığı Ödüller:				
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar:				
Editör veya Yayın Kurulu Üyeliği:				
Yurt İçi ve Yurt Dışında Katıldığı Projeler:		2012	2013	TÜBİTAK 111K162 NOLU EVRENA PROJESİ
Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Toplantılar:				
Yayımlanan Çalışmalar:				
Diğer Profesyonel Etkinlikler:				

28/03/2016

Ceyda ŞENSİN

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Ceyda ŞENSİN
Tez Adı	Sınıf Öğretmenlerinin Suriye'den Göçle Gelen Öğrencilerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi
Enstitü	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	İlköğretim Anabilim Dalı
Bilim Dalı	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Yrd. Doç. Dr. Ömür SADIÖĞLU
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) İzni	☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama İzni	☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasının ertelenmesini istiyorum 1 yıl ☐ 2 yıl ☐ 3 yıl ☐ ☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin vermiyorum

Hazırlamış olduğum tezimin yukarıda belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 03/05/2016

İmza: